

AIKUISSOSIAALITYÖN TEHTÄVÄ JA MONIAMMATILISES- SA YHTEISTYÖSSÄ TEHTÄVÄ PALVELUTARPEEN ARVIOINTI

Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä aikuissosiaalityön roolista nuorten
aikuisten parissa tulevaisuudessa

Johanna Niskanen
Pro gradu -tutkielma
Turun yliopisto
Sosiaalitieteiden laitos
Sosiaalityö
Lokakuu 2018

TURUN YLIOPISTO
Sosiaalitieteiden laitos

NISKANEN, JOHANNA: Aikuissosiaalityön tehtävä ja moniammatillisessa yhteistyössä tehtävä palvelutarpeen arviointi. Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä aikuissosiaalityön roolista nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa.

Pro gradu -tutkielma: 72 s, (23 liite s.)

Sosiaalityö

Lokakuu 2018

Ohjaaja: Merja Anis

Tämän tutkielman tarkoituksena oli selvittää millaisena tulevaisuus hahmottuu sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä 10 vuoden päästä. Tarkasteltavia teemoja olivat aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten kanssa työskennellessä ja moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa. Tutkielmassa käytetty aineisto kerättiin kahdella delphi-kyselykierroksella sekä tekemällä muistiinpanoja Pro-Sos osahankkeen palvelutarpeen arvioinnin kehittämissyöryhmän tapaamisista. Delphi-menetelmä on tulevaisuuden tutkimuksessa käytetty menetelmä, jossa pyritään arvioimaan tulevan kehityksen mahdollisuuksia. Kerätty aineisto analysoitiin laadullisesti käyttäen apuna sisälönanalyysiä ja SWOT-analyysin taulukkoa.

Analysoimalla ja yhdistämällä aineistoja hahmottuivat sosiaalityöntekijöiden näkemykset aikuissosiaalityön tehtävästä nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa ja yhteistyössä tehtävästä moniammatillisesta palvelutarpeen arvioinnista nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa. Molemmista teemoista hahmottui kysytyistä aihealueista epätodennäköisiä, todennäköisiä, epätoivottavia ja toivottavia tulevaisuudennäkymiä. Aihealueet koskivat molempien teemojen osalta nuorten aikuisten kohtaamisen tapaa ja paikkaa sekä työskentelyn painopisteitä ja mahdollisuuksia.

Tämän tutkimuksen perusteella aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa ja aikuissosiaalityö moniammatillisessa palvelutarpeen arviointityössä eivät tähtää pelkkään asiakkaan tarpeen tyydyttämiseen palveluilla ja taloudellisella tuella. Tarpeita pyritään ennaltaehkäisemään ja kehittämään palveluilla ja tukea niin, että niillä pystyttäisiin lisäämään hyvinvointia ja parantamaan työn vaikuttavuutta. Vuorovaikutteisessa asiakastyössä nuorten aikuisten toimijuutta ja omatoimisuutta pyritään vahvistamaan ja lisäämään nuoren aikuisen osallisuutta yhteiskuntaan. Moniammatillisessa palvelutarpeen arvioinnissa aikuissosiaalityö toimii sosiaalisen asiantuntijana koordinoien ja kooten tukitoimet ja palvelut sekä huomioiden osallisuuden näkökulman. Parhaimmassa tapauksessa aikuissosiaalityössä mahdollistetaan yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä ja näin yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta lisäämällä mahdollisuuksien tasa-arvoa. Pahimmassa tapauksessa ennaltaehkäisevät tukitoimet ja rakenteellinen sosiaalityö eivät toteudu tulevaisuudessa ja yhä useampi nuori jää ilman tarvitsemaansa tukea, eikä tule kohdatuksi aikuissosiaalityössä. Yhteistyössä tehtävä palvelutarpeen arviointi jää tilannekohtaiseksi esimiestason kannustuksen, resurssien ja yhteisten sopimusten puuttuessa. Lisäksi uhkana ovat ammattikuntien eriytyminen nykyisestä tulevaisuudessa muutosissa ja arviointityön tekeminen erillisenä ja päällekkäisenä.

Avainsanat: Aikuissosiaalityö, nuoret aikuiset, moniammatillisuus, palvelutarpeen arviointi

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	AIKUISSOSIAALITYÖ	3
2.1	AIKUISSOSIAALITYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS	3
2.2	ASIAKKAAT AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ	6
2.3	NUORET AIKUISET ERITYISRYHMÄNÄ AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ	7
3	MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ SOSIAALITYÖSSÄ	11
3.1	MONIAMMATILLISEN TYÖOTTEEN TARVE	11
3.2	YHTEISTYÖSTÄ PUHUTAAN MONIN ERI TAVOIN	12
3.3	AMMATTIEN JA SEKTOREIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ KÄYTÄNNÖSSÄ	13
4	PALVELUTARPEEN ARVIOINTI SOSIAALITYÖSSÄ	17
4.1	TARPEEN TARKASTELUA TEOREETTISESTI	17
4.2	PALVELUTARPEEN ARVIOINTI AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ	19
4.3	PALVELUTARPEEN ARVIOINTI MONIAMMATILLISESTI	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	25
5.1	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	25
5.2	KÄYTETYT MENETELMÄT	26
5.3	AINEISTO JA AINEISTON ANALYYSI	28
5.3.1	Avoin kysely	28
5.3.2	Muistiinpanot	30
5.3.3	Arvoasteikollinen kysely	31
6	TULOKSET	33
6.1	NYKYTILANTEEN HAHMOTTUMINEN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSISSÄ	33
6.1.1	Nuoren aikuisuuden erityisyys	33
6.1.2	Moniammatillisuus yhteisenä toimintatapana	35
6.2	TULEVAISUUDEN HAHMOTTUMINEN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSISSÄ	38
6.2.1	Aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa	38
6.2.2	Nuorten aikuisten parissa tehtävän moniammatillisen palvelutarpeen arvioinnin tulevaisuuden näkymät	43
6.3	YHTEENVETO TULOISTA	50
6.3.1	Aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten parissa työskennellessä tulevaisuudessa	51
6.3.2	Yhteistyössä tehtävä moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa	53
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	58
	LÄHTEET	63
	LIITTEET	73

TAULUKOT

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysin prosessista avointen vastausten analysoinnissa.....	29
Taulukko 2. SWOT-taulukko, jossa on kategorioituna aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoisen ympäristön mahdollisuudet ja uhat.	31

1 JOHDANTO

Sosiaalihuoltolain uudistus, perustoimeentulotuen Kela-siirto ja meneillään oleva sote-uudistuksen suunnittelu vaikuttavat kunnallisen aikuissosiaalityön tehtäviin ja toimintaympäristöön. Sosiaalihuoltolain uudistuksessa vuonna 2015 vahvistettiin palvelutarpeen arvioinnin painotusta sosiaalihuollon toteuttamisessa. Käytännön työssä on huomattu, että asiakkuuden alkuvaiheessa tehtävä palvelutarpeen arviointi nopeuttaa asiakkaan ohjautumista oikeiden palveluiden piiriin ja toiminta tehostuu. Tärkeätä onkin, että jo työskentelyn alkuvaiheessa olisi selvillä, minkä tyyppisestä tarpeesta on kysymys ja ketkä tahot ovat vastuussa palvelukokonaisuuden muodostamisesta. Tavoitteena on kokonaisvaltainen arviointi. (HE 164/2014, 129, 131.)

Aikuissosiaalityön yhtenä työväliseinä käytetty perustoimeentulotuen käsittely ja maksatus siirtyivät kunnallisesta aikuissosiaalityöstä Kelan vastuulle 1.1.2017. Kunnan sosiaalityössä vastataan yhä harkintaa vaativista täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Yksi perusteluista siirtää perustoimeentulotuki Kelaan oli se, että kunnissa työskentelevien sosiaalialan ammattilaisten resurssit voisivat paremmin kohdentua sosiaalityön tekemiseen. (STM, 2015, 3–6.) Kela-siirron myötä aikuissosiaalityössä on löydettävä sen palveluista hyötyvä asiakaskunta ja kehitettävä työmenetelmiä asiakkaisen tarpeiden mukaisesti. Kehittämisessä on hyvä ymmärtää mahdollisuudet hyödyntää muita toimijoita ja kumppaneita asiakkaiden tarpeiden kohtaamisessa. (Karjalainen 2016, 134.)

Nyt vuonna 2018 puhututtaa yhä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistus, jonka toteutumiseen kunnissa on toiminnan kehittämisellä pikkuhiljaa varauduttu. Sote-uudistuksessa on tavoitteena sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden uudistus. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille. Palvelut soviteetaan tarpeiden mukaisiksi kokonaisuuksiksi. Digitaalisia palveluita lisätään ja sähköinen tiedonkulku eri toimijoiden välillä varmistetaan. (Valtioneuvosto 2018.) Vielä on kuitenkin epävarmaa, millä tavoin uudistus vaikuttaa sosiaalityössä tehtävään työhön ja toimintaympäristöön, jossa työskennellään.

Valtakunnallisessa Pro Sos–Uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa – hankkeessa on tavoitteena selkeyttää ja vahvistaa sosiaalityön asemaa sote-uudistuksessa. Hankkeessa pyritään luomaan uusia toimintamalleja ja käytäntöjä osana sote-uudistusta ja perustoimeentulotuen siirtoa Kelaan sekä ylipäätään kehittämään so-

siaalityön toimintatapoja ja vaikuttavuutta muuttuvassa toimintaympäristössä (Pro Soshanke, 2017). Teen pro gradu tutkielmani Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuselle (Vasso) Pro Sos-osahankkeeseen, jossa yhtenä teemana on palvelutarpeen arviointi sosiaalityössä. Syvennyn pro gradussani nuorten aikuisten parissa tehtävään aikuissosiaalityöhön ja moniammatillisesti tehtävään palvelutarpeen arviointiin, koska jo kandidaatin tutkielmani teemoina olivat moniongelmaiset nuoret aikuiset ja moniammatillisuuden toteutuminen palvelujärjestelmässä, joten aiheen parissa jatkaminen tuntui luontevalta.

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisena tulevaisuus hahmottuu sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä. Teemat koskevat aikuissosiaalityön tehtäviä nuorten aikuisten kanssa työskennellessä ja moniammatillista palvelutarpeen arviointia nuorten aikuisten parissa. Muutoksessa sosiaalityön paikkaa ja tehtävää määritellään usein ulkopuolelta, poliittiselta taholta tai muiden ammattiryhmien toimesta. Näin ollen olisikin erittäin tärkeää, että sosiaalityön ammattilaiset itse omaan asiantuntijuuteensa perustuen määrittelisivät sosiaalityön tulevaisuuden suunnan ja ne toimintamallit ja käytännöt, joilla tulevaisuudessa luodaan yhteiskunnallisesti vaikuttavaa sosiaalityötä yhteistyössä osana palvelujärjestelmää.

Tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä tarkastelen aikuissosiaalityötä, moniammatillista yhteistyötä sosiaalityössä sekä palvelutarpeen arviointia sosiaalityössä. Kaikissa aiheissa mukana kulkee näkökulma nuorten aikuisten parissa työskentelystä. Tämän jälkeen esittelen tutkimustehtävän ja käytetyt menetelmät sekä kerätyn aineiston ja aineiston analyysitavan. Lopuksi käyn läpi tutkimuksen tulokset ja johtopäätökset.

2 AIKUISSOSIAALITYÖ

Pekka Karjalainen (2017, 247–248) määrittelee aikuissosiaalityön monialaiseksi ja jatkuvasti muotoutuvaksi substanssiksi, jossa toiminta on samaan aikaan vakiintunutta ja silti osittain selventämistä kaipaavaa. Yleensä aikuissosiaalityöllä tarkoitetaan sosiaalityötoimistojen asiakastyötä, jossa keskitytään aikuisväestön kysymyksiin. Näin ollen työ voidaan sijoittaa lastensuojelun ja gerontologisen työn välille jäävään alueeseen. Aikuissosiaalityötä voidaan kutsua työikäisten palveluksi, kunnalliseksi sosiaalityöksi, perussosiaalityöksi, muutossosiaalityöksi, kuntouttavaksi sosiaalityöksi ja siihen voidaan ymmärtää kuuluvaksi erilaisia voimaannuttavia ja valtaistavia työotteita. Kuitenkin palvelut konkretisoituvat vasta paikallisesti kunnan sosiaalitoimessa tehtävässä työn käytännöissä (Mäntysaari 2006, 116).

2.1 AIKUISSOSIAALITYÖN TOIMINTAYMPÄRISTÖN MUUTOS

Kirsi Juhila (2006, 45–46) on tarkastellut sosiaalityön toimintaympäristön muutosta ja sen vaikutusta sosiaalityöntekijän ja asiakkaan suhteeseen 1800-luvulta 1990-luvun laman jälkeisiin vuosiin. Köyhäinhoidossa eroteltiin 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa asiakkaat kunniallisiin ja kunniantomiin. Kunnialliset asiakkaat olivat avun tarpeessa ilman omaa syytään esimerkiksi vanhuuden, sairauden tai vammaisuuden vuoksi, kun taas kunniantomat olisivat voineet elättää itsensä, mutta eivät niin tehneet. Leimallista ajan vaivaishoidolle oli kunniallisten asiakkaiden holhoaminen ja kunniantomien kurittaminen. Toisaalta toinen näkemys oli, että ihmisten tilanteet olivat yhteiskunnan rakenteista riippuvaisia ja asiakastyö pohjautui vertaisuuteen, valistamiseen ja pelastamiseen. Hyvinvointivaltion rakentamisen aikaan 1960-luvulta lähtien sosiaalihuollon toimintaa kritisoitiin asiakkaita kontrolloivaksi, leimaavaksi ja syyllistäväksi. Uusina ihanteina sosiaalihuollossa pidettiin asiakaslähtöisyyttä, palveluhenkisyttä ja asiakkaan oikeuksia. Sosiaalihuollon asiakkuuksien nähtiin johtuvan yhteiskunnallisesta eriarvoisuudesta. Kuitenkin jo 1990-luvun lama antoi syyn kyseenalaistaa hyvinvointivaltioajattelua. Uusliberalismin korostamat arvot kuten vapaa kilpailu ja yksilönvastuu olivat ristiriidassa hyvinvointivaltion vahvan valtion vastuun diskurssin kanssa. Lama syvensi kansalaisten välistä taloudellista eriarvoisuutta, lisäsi pitkäaikaistyöttömyyttä ja poliittinen ilmapiiri mahdollisti sosiaaliturvan leikkaukset. (Juhila 2006, 46–47.)

Ajalla ja sille ominaisilla yhteiskunnallisella keskustelulla ja tapahtumilla, poliittisella ilmapiirillä, vallalla olevilla diskursseilla sekä aatesuuntauksilla on vaikutuksensa siihen, millaisena sosiaalihuolto, sosiaalityöntekijät ja sosiaalityön asiakkaat nähdään. Ajalle tyypillinen toimintaympäristö rajoittaa ja mahdollistaa työntekijän ja asiakkaan välisiä kohtaamisia ja asettaa odotuksia sille, miten sosiaalityötä tehdään, mitä asiakkaalta odotetaan ja minkälaisiin yhteiskunnallisiin vaikutuksiin pyritään.

Juhila (2008a, 48–59) on tarkastellut sitä, kuinka puheen tasolla aikuissosiaalityölle määritellään tietty tila ja yhteiskunnallinen paikka. Hän jakaa puheen kahteen vastakkaiseen tai toisensa haastavaan diskurssiin, jotka hän nimeää yksityisen vastuun diskurssiksi ja eriarvoistumisdiskurssiksi. Yksityisen vastuun diskurssia kuvaa kilpailukyky-yhteiskunta, aktiivinen ja vastuullinen kansalainen, yrittäjähenkisyys, tehokkuus ja tuloksellisuus sekä ongelmien yksilölähtöisyys. Ihmisen pitäisi huolehtia niin itsestään kuin muista läheisistään ja riippuvuus hyvinvointivaltiosta koetaan ongelmallisena. Työnteko ja yrittäjäyys ovat hyveitä, joihin kannustetaan kilpailukyky-yhteiskunnassa. Jos näihin ei kykene, tulkitaan se ihmisen omaksi syyksi, yrittämisen puutteeksi tai laiminlyönniksi. Aikuissosiaalityössä painottuu asiakkaiden aktivointi, toimenpiteiden velvoittavuus ja sanktiointi. Itse aikuissosiaalityöltä ja työntekijöiltä odotetaan tuloksellisuutta ja tehokkuutta. Työn vaikuttavuuden arviointi on lisääntynyt ja vakiintunut palvelujärjestelmässä ja samalla täytyy antaa näyttöä työn hyödyllisyydestä ja tuloksellisuudesta. Koska aikuissosiaalityöltä odotetaan tuloksia asiakkaiden aktivoinnissa työelämään ja asiakkaiden epäonnistumisen työelämään kiinnittymisessä ajatellaan johtuvan yksilön henkilökohtaisista ominaisuuksista, on vaarana asiakkaiden valikoiminen. Asiakkaat saatetaan jakaa vaikeisiin asiakkaisiin ja hyviin asiakkaisiin, joita palvelujärjestelmässä arvotetaan eri tavoin.

Eriarvoistumisdiskurssissa yksilöiden ongelmat nähdään rakenteellisina eli yhteiskunnallisina ja sosiaalisina. Diskurssissa painotetaan, etteivät rakenteelliset ongelmat ole ratkaistavissa ainoastaan yksilöitä vastuuttamalla, vaan ongelmien yhteiskunnallinen perusta on otettava huomioon, jotta ratkaiseminen olisi mahdollista. Asiakkaan työllistymisen ei välttämättä ratkea vastuuttamalla ja aktivoimalla yksilöä, kun yhtälössä vaikuttavat huono-osaisuus, eriarvoisuus ja rakenteellinen työttömyys. Kapitalismin nopea-tempoisessa kulttuurissa eriarvoisuus lisääntyy yhteiskunnan voittajien ja häviävien välillä. Eriarvoisuusdiskurssissa peräänkuulutetaan asiakkaiden oikeuksia ja sitä, että kaikilla on oikeus huolenpitoon ja avunsaantiin. Sosiaalityössä keskeiset teesit eriar-

voistumista vastaan ovat yhteiskunnallinen vaikuttamistyö, paikallisuutta ja verkostoja painottava yhteisösosiaalityö, asiakkaiden ohjaus, neuvonta ja asianajotyö sekä välittämiseen perustuva työote. (Juhila 2008a, 60–77.)

Juhila (2008a, 77–81) pitää ongelmallisena sitä, että aikuissosiaalityössä eriarvoistumiskurssi jää liian marginaaliseen asemaan. Aikuissosiaalityön asiakkaisiin kohdistuu vahvasti yhteiskunnallisessa keskustelussa vallalla oleva yksityisen vastuun diskurssin mukainen vaatimus vastuun kantamisesta, jolloin työtteenä on kannustava ja aktiivoinen sosiaalityö. Tällöin on vaarana heikosti aktivoitavien asiakkaiden syyllistäminen ja asiakkaiden valikointi.

Jaana Taina ja Tuija Kotiranta (2014, 180–193) määrittelevät aikuissosiaalityön kunnallisessa sosiaalitoimistossa tehtäväksi toimeentulotukityöhön kytkeytyväksi sosiaalityöksi. Toimeentulotuen myöntäminen on ollut osa aktivoivaa sosiaalityötä sekä huolenpidollista perustarpeista huolehtivaa sosiaalityötä. Toimeentulotuen myöntäminen on ollut eri tavoin järjestetty sosiaalihuollossa kunnasta riippuen, mutta joka tapauksessa se on ollut iso osa sosiaalityötä asiakastyön lisäksi. On ollut vaarana, että toimeentulotukityötä tehdään sosiaalityön kustannuksella. Perustoimeentulotuen myöntäminen ja maksaminen siirrettiin kunnilta Kelan hoidettavaksi 1.1.2017. Kunnan sosiaalityössä vastataan yhä harkintaa vaativista täydentävästä ja ehkäisevästä toimeentulotuesta. Näin ollen toiveena olisi, että aikaa jäisi aikuissosiaalityössä muutokseen tähtäävään pitkäjänteiseen sosiaalityöhön sekä hyvinvointia ylläpitävään huolenpidolliseen sosiaalityöhön. Aikuissosiaalityön tulisi kehittyä omista lähtökohdistaan, eikä tyytyä ulkoisiin määrittelyihin, jotta sillä olisi vielä tulevaisuudessa paikkansa yhteiskunnassa. (Taina ja Kotiranta 2014, 193–195.)

Asiantuntijuuden sosiaalityössä voidaan perinteisesti ajatella olevan työntekijän asiantuntijuutta. Asiantuntijana sosiaalityöntekijällä on tietoa yhteiskunnan tilasta ja palvelujärjestelmästä, jota asiakkaalla ei ole. Tämä tieto on perustana asiakkaan tilanteen, muutostarpeiden, toimenpiteiden ja muutoksen suunnan määrittämiselle. Sosiaalityöntekijän asiantuntijatieto voi koostua kertyneestä tiedosta asiakaskunnastaan, sosiaalityön työmenetelmätietoudesta ja perustua tutkimusmateriaaliin kuten akateemiseen perustutkimukseen, hallinnollisiin selvityksiin, projekteihin sekä tutkittuun tietoon asiakkuuteen johtavista prosesseista. (Juhila 2006, 84–88.)

Uudessa sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) asiakaslähtöisyyttä korostetaan ja se onkin ollut yksi keskeisemmistä lain valmistelua linjanneista periaatteista. Jokainen asiakas kohdataan sosiaalihuollossa ihmisarvoisena yksilönä ja palvelut järjestetään mahdollisimman toimiviksi asiakkaan tarpeisiin perustuen, eikä pelkästään organisaatiolähtöisesti. Asiakaslähtöiseen toimintatapaan kuuluu se, että asiakas osallistuu palvelutoiminnan suunnitteluun ja lähtökohtana ovat asiakkaan esittämät asiat. Toimintatapa edellyttää asiakkaan ja palveluntarjoajan yhteisymmärrystä ja vuoropuhelua. Pyrkimys on tyydyttää asiakkaan tarpeet parhaalla mahdollisella tavalla palvelujärjestelmässä olemassa olevin keinoin. (Lähteinen ja Hämeen-Anttila 2017, 67.)

2.2 ASIAKKAAT AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Kuntien tietojärjestelmät ja tilastot vastaavat huonosti tarpeeseen vertailukelpoisesta tilastotiedosta aikuissosiaalityön asiakkuuksista ja asiakasprosesseista (Ahlgren-Leinvuo 2015). Sanna Blomgren ja Minna Kivipelto (2012, 31–35) ovat kartoittaneet muun muassa aikuistyön asiakasryhmiä. Aikuissosiaalityön asiakkaita yhdistävät hankalat elämäntilanteet. Asiakkaiden luokittelu erilaisiin ryhmiin voi olla ongelmallista, koska usein asiakkaan elämäntilanteessa on läsnä monta samanaikaista ongelmaa. Tästä huolimatta aikuissosiaalityössä työskentelevät nostivat merkittävimmiksi asiakasryhmiä pähkäläisiä, pitkäaikaistyöttömät ja työttömät, nuoret alle 25-vuotiaat asiakkaat, maahanmuuttajat, taloudellisissa vaikeuksissa olevat sekä mielenterveysasiakkaat. Asiakkaita tavattiin pääasiassa säännöllisesti. Vähemmän oli satunnaisesti ja kertaluonteisesti tavattavia asiakkaita. Aikuissosiaalityön palveluiden lisäksi asiakkaiden katsottiin tarvitsevan työvoimahallinnon palveluita liittyen työllistymiseen, aktivointiin ja koulutukseen sekä terveyspalveluja, asumispalveluja ja päihdepalveluja. (emt.)

Aikuissosiaalityössä asioivasta asiakkaasta määrittyy yleisen asiakkuuden identiteetti, joka piirtää kuvan tietynlaisesta asiakkaasta tietynlaisine ongelmineen. Aikuissosiaalityö instituutiona määrittää asiakkuuden ehdot ja ongelmat, joita aikuissosiaalityössä hoidetaan ja käsitellään. Tässä asiakkaan instituutioon sidonnaisessa mallitarinassa olennaiset asiat asiakkaan menneisyydestä ja tulevaisuudesta ovat hänelle jo valmiiksi annettuja, eikä asiakas tule lähtökohtaisesti kohdatuksi omana itsenään, vaan instituution viitekehysessä. (Juhila 2006, 223–224.)

Aikuisten voidaan ajatella olevan syrjäytyneitä tai poikkeavia, jos he eivät ole täysvaltaisia, itsenäisiä ja työelämässä kiinni. Aikuisuuden kulttuuriseen merkitykseen ei kuulu vastuuttomuus, elämän hallitsemattomuus, avuttomuus ja riippuvuus. Jos aikuisuuden normista poikkeavuuden ajatellaan johtuvan laiskuudesta, välinpitämättömyydestä tai tahallisuudesta, työmenetelmät painottuvat kontrolliin, kuriin ja kasvatukseen. Jos taas normista poikkeavan käytöksen katsotaan johtuvan sairaudesta, johon voidaan tulkita mielenterveys- ja päihdeongelmat, kehityshäiriöt tai vammaisuus, on työote hoidollinen ja huolenpidollinen. Molemmissa työotteissa vaarana on tyypistää aikuisuuden normiin sopimattoman aikuisasiakkaan itsemääräämisoikeus ja toimijuus niin, ettei hänellä käytöksensä vuoksi olisi oikeutta puhua puolestaan ja tehdä valintoja elämässään. (Juhila 2008b, 91–95.) Sosiaalityön yhtenä tehtävänä voidaan pitää asiakkaiden liittämistä takaisin valtakulttuuriin ja niiden asiakkaiden kontrollointia, joiden liittämisessä on hankaluuksia (Juhila 2006, 49).

Kysymykseksi jää, onko aikuissosiaalityön asiakkaalla mahdollisuuksia vaikuttaa institution tarjoamaan mallitarinaan, palveluihin ja etuuksiin. Instituutiot, joissa asiantuntijoilla on laaja harkintavaltta suhteessa asiakkaan saamiin palveluihin, eivät jätä paljon valtaa asiakkaalle. Asiakkaat voivat jättää palvelun käyttämättä, mutta asiakkaiden taloudelliset syyt useimmiten estävät tämän mahdollisuuden. Vaikka asiakas jättäisikin palvelun käyttämättä, taloudelliset seuraamukset instituutiolle ovat ennemminkin positiiviset, jolloin ei synny tarvetta yrittää parantaa palveluita. (Kumlin 2004, 57–58, 61.) Mahdollisuudet vaihtaa palveluntarjoajaa paremman palvelun toivossa eivät käytännössä ole realistisia viimesijaista turvaa tarjoavasta aikuissosiaalityöstä, ja palvelun käyttämättä jättäminen tarkoittaa ilman tukea jäämistä.

2.3 NUORET AIKUISET ERITYISRYHMÄNÄ AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Yhteiskunnallisessa keskustelussa nuorten tilanteista ovat olleet keskiössä huolen, syrjäytymisen ja marginalisaation käsitteet (Pohjola 2009, 25). Nuoruus voidaan ajatella erillisenä, keskeisenä elämänvaiheenaan. Nuorisolaissa (1285/2016, 3 §) nuorella tarkoitetaan alle 29-vuotiasta. Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 3 §) nuoren ikäraja on 18–24 vuotta ja lapsi on alle 18-vuotias henkilö. Palveluista nuorten yhteiskuntatakuu koskee alle 25-vuotiaita nuoria ja TE-toimistossa työttömänä työnhakijana olevia vasta

oppilaitoksesta valmistuneita alle 30-vuotiaita nuoria aikuisia (Opetus- ja kulttuuriministeriö ym. 2017).

Aikuissosiaalityö on organisoitu kunnissa eri tavoin ja tavat organisoida palveluita muuttuvat ajassa. Suomen kuudesta väkiluvultaan suurimmasta kaupungista Tampereella aikuissosiaalityön pitkäaikaista tukea tarvitsevalle nimetään omatyöntekijä. Alle 30-vuotiaille on oma omatyöntekijäpalvelu. (Tampereen kaupunki 2017.) Helsingissä alle 30-vuotiaille on niin ikään oma tiimensä aikuissosiaalityössä (Helsingin kaupunki 2017). Espoossa aikuissosiaalityö on jaettu pohjoiseen ja eteläiseen alueeseen. Pohjoinen alue on jaettu tiimeihin seuraavasti: 26-vuotiaat ja sitä nuoremmat, 27–43-vuotiaat ja 44-vuotiaasta ylöspäin. Eteläinen alue on tiimiytetty seuraavin ikäjaoiin: alle 26-vuotiaat, 26–40-vuotiaat, 41–57-vuotiaat ja yli 57-vuotiaat. (Espoon kaupunki 2013). Vantaalla alle 25-vuotiaat nuoret aikuiset voivat ottaa suoraan yhteyttä nuorten sosiaalipalveluihin (Vantaan kaupunki 2017). Oulussa nuorten sosiaalipalvelut on tarkoitettu 18–24-vuotiaille tulottomille toimeentulokiasiakkaille (Oulun kaupunki 2017). Turussa ei aikuissosiaalityön palvelua jaeta ikäperusteisesti vaan palvelut saadaan aikuis- ja lapsiperhesosiaalityön alta (Turun kaupunki 2017).

Prosessinomaisessa elämänculussa yksilön ikä on merkittävässä osassa. Myös eri instituutioiden palvelut jaotellaan usein ikäperusteisesti. Henna Isoniemi (2017, 133, 136) kuitenkin toteaa väitöskirjassaan, että jos verrataan edellisiin sukupolviin, ovat elämänculun siirtymät aikuisuuteen myöhentyneet, ne tapahtuvat eri järjestyksessä tai jäävät kokonaan tapahtumatta. On myös siirtymäkohtaisia ja yksilöllisiä eroja, eikä myöhentyminen ole täydellisen yhtäläistä. Tuki- ja palvelujärjestelmässä ja sosiaalipoliittisessa päätöksenteossa pitäisi pyrkiä huomioimaan myöhentyneet siirtymät ja tukea esimerkiksi mahdollisuutta elinikäiseen oppimiseen työssäoloa ja opiskelua jaksottamalla sekä mahdollistamalla perhe-elämän, opiskelun ja työnteon yhdistäminen. Jos nuoren elämänculun siirtymät aikuisuuteen eivät onnistu, voi riskinä olla syrjäytyminen ja köyhyys. Palvelujärjestelmässä on kuitenkin haasteita vastata tukitarpeisiin, jotka syntyvät nuoruuden pidentymisestä, siirtymien mutkistumisesta ja muuttuvasta elinympäristöstä. (Cederlöf ym. 2009, 64.) Nuorten kokemuksissa pidentynyt nuoruus ilmenee ammatillisen valinnan vaikeutena ja koulutuksen ja työn saannin ensisijaisuutena, jolloin perheen perustaminen lykkääntyy (Huovila 2013, 220).

Nuoren elämänculussa riskialttiina nivelvaiheina voidaan pitää siirtymiä perusopetuksesta jatko-opintoihin, muuttamista toiselle paikkakunnalle, siirtymistä koulusta työelä-

mään, asepalveluksen päättymistä tai kun tarjottu palvelu keskeytyy tai päättyy (Opetusministeriö 2009, 12). Heikki Hiilamo ym. (2017, 65–66) jakavat riskit vanhoihin ja uusiin. Vanhoista riskeistä nuoria koskevat työttömyys, sairaus, työkyvyttömyys ja lapsen saaminen. Uusia riskejä ovat ylivelkaantuminen, alhainen koulutus, köyhyys, varusmiespalvelun keskeyttäminen, asunnottomuus ja yksinäisyys. Jos nuoren norminkaisina siirtyminä pidettyjen siirtymien peruskoulusta jatko-opintoihin, muutto lapsuudenkodista ja työelämään siirtyminen opintojen jälkeen epäonnistuvat, myöhästyvät tai jäävät kokonaan tekemättä, voi riski realisoitua syrjäytymisenä siitä, mitä yhteiskunnassa pidetään normaalina.

Nuorten syrjäytymisestä puhuttaessa käytetään usein käsitettä NEET-nuori (Not in Education, Employment or Training), jolla viitataan nuoriin, jotka ovat työttömänä, eläkkeellä tai tuntemattomasta syystä koulutuksen ja työelämän ulkopuolella. Erityisesti pelkän peruskoulun varaan jääminen kasvattaa riskiä työttömyyteen ja työvoiman ulkopuolelle jäämiseen. Neet-vuosien kertyessä myös hyvinvoinnin ongelmat kuten toimeentulon ongelmat ja mielenterveysongelmat kasaantuvat. Myös vanhempien hyvinvoinnin ongelmat ovat yhteydessä nuoren Neet-vuosien määrään. Neet-statusta ei kuitenkaan voida pitää automaattisesti merkinä nuoren syrjäytymisestä tai syrjäytymisvaarassa olemisesta. Tärkeää onkin huomioida, että syrjäytymiseen vaikuttaa monen tekijän yhteisvaikutus ja riskin tunnistaminen edellyttää palvelujärjestelmältä nuoren elämänpolun tuntemista ja seuraamista sekä oikea-aikaisten tukitoimien järjestämistä. (Larja ym. 2016; Asplund ja Vanhala 2016, 1, 3–4.) Tilastot painottavat koulutuksen ja työelämään kiinnittymisen tärkeyttä syrjäytymisen ehkäisyssä. Nuorisotutkimusverkoston tutkimuksessa (Gretschel ja Myllyniemi 2017, 13, 17–18) painotettiin nuorten omaa näkemystä syrjäytymisestä. Kun kysytään nuorilta itseltään, nousee syrjäytymisen tärkeimmäksi syyksi ystävien puute. Sosiaaliset suhteet nähdään sekä syrjäytymisen syynä että syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä. Myös luottamus tulevaisuuteen on hyvinvointia suojaava tekijä, mutta huolestuttavasti koulutuksen ja työn ulkopuoliset nuoret suhtautuvat pessimistisesti tulevaisuuteen, niin omaan, kuin tulevaisuuteen ylipäätään.

Eija Huovila (2013, 39–40, 200–203, 213, 215) toteaa, että usein nuori ei ole vielä tehnyt ammatillista valintaansa ennen 20 ikävuottaan, joten sosiaalityössä nuorten kohdalla elämänselän pohdinta sekä koulutus- ja työllisyysasiat ovat muita ikäryhmiä vahvemmin esillä. Huovilan tutkimuksessa sosiaalityö määrittyi kolmiulotteiseksi toiminnaksi nuorten kokemuksissa. Toimintaan kuului käytännön apu, henkinen tuki ja nuorten so-

sialisaatiota vahvistava kuntouttava ja aktivoiva toiminta. Sosiaalityössä voidaan tukea nuoren elämäntilannetta asunnon hankkimisessa, helpottaa työ- tai koulutuspaikan saantia, antaa sosiaalista tukea, tehdä työkykyarviointia, saattaa mielenterveys- tai päihdepalveluiden piiriin tai pohtia muita tukevia toimintavaihtoehtoja. Taloudellinen tuki mahdollistaa nuoren taloudellisen itsenäisyyden ja lisää nuoren vastuuta omien asioidensa hoidosta. Sosiaalityössä pyritään vahvistamaan nuoren elämäntilannetta ja aktivoimaan nuorta osaksi työmarkkinoita ja yhteiskuntaa. Kriisityöskentelyssä tuetaan nuoren jaksamista ja elämäntilannetta. Nuoret ovat elämäntilanteessa, jossa täytyy itse ottaa vastuuta ja asiat kuten asunnon hankinta ovat uusia. Nuoret kaipaavat tietoa ja käytännön apua, mutta eivät välttämättä tiedä, mitä palveluja ja tukea sosiaalitoimella on tarjota.

Aikuissosiaalityössä on siis tarjolla nuorelle tukea ja huolenpitoa elämäntilanteen ongelmatilanteisiin sekä aktivointia ja vastuuttamista omien asioiden huolehtimiseen ja työelämään kiinnittymiseksi. Jos henkilö on ollut jo pitkään tukitoimien piirissä, voi realistisempaa olla ensin elämäntilanteen kohentaminen ja sen jälkeen vasta koulutus- ja työkokeilut tai työllistyminen (Karjalainen ym. 2013, 56–57). Leila Kankainen (2012, 56) kävi läpi lisensiaattityössään sosiaalityön kehittämishankkeiden raportteja ja totesi, että hankeraporteissa työntekijät kokivat ristiriitaisena aktivointityön arvostuksen niin yhteiskunnallisissa keskusteluissa kuin johdon vaatimuksena, jolloin huolenpidollista työtä ei arvoteta yhtä paljon. Arvotuksesta seurasi, että sosiaalityössä aktivoinnin toimenpiteet koskivat myös asiakkaita, joilla kuntoutuminen työelämään ei ollut realistinen tavoite.

3 MONIAMMATILLINEN YHTEISTYÖ SOSIAALITYÖSSÄ

Edellisessä osiossa todettiin, että aikuissosiaalityön asiakkaan elämäntilanteessa voi olla läsnä monta yhtäaikaista ongelmaa. Samoin todettiin, että työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten ongelmilla on tapana kumuloitua, mitä kauemmin tilanne jatkuu. Sektoroituneessa palvelujärjestelmässä eri tahot ovat erikoistuneet tietyn ongelman hoitamiseen. Jotta asiakkaan elämäntilanteessa läsnä olevat ongelmat tulisivat käsitellyksi kokonaisuutena, tarvitaan eri ammattikuntien yhteistyötä yli sektorirajojen.

3.1 MONIAMMATILLISEN TYÖOTTEEN TARVE

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 41 §) veloitetaan monialaiseen yhteistyöhön henkilön tilanteen niin vaatiessa. Sosiaalihuollossa työskentelevän viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on tarpeellinen asiantuntijuus ja osaaminen ja eri hallinnonalojen tuen ja palveluiden on muodostettava yhtenäinen kokonaisuus henkilön yksilöllisen tilanteen mukaisesti. Asiakkaan pyynnöstä tai suostumuksella sosiaalihuollon viranomaisen on tarpeen mukaan oltava yhteydessä muihin yhteistyötahoihin, ja tieto kulkee verkostossa lähtökohtaisesti asiakkaan suostumuksella. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 124.)

Aikuissosiaalityössä asiakkaiden tarpeiden nähdään usein liittyvän työllistymiseen, kouluttautumiseen ja aktivoitumiseen. Aikuissosiaalityössä tehdään laajasti yhteistyötä muiden viranomaisten ja eri toimijoiden kanssa. Asiakas voi tarvita tilanteessaan työ- ja elinkeino-, terveys-, asumis- ja päihdepalveluja. Kelan merkitys yhteistyökumppanina korostui perustoimeentulotuen siirtämisen myötä. Pyrkimyksenä on hyödyntää yhteistyötahojen asiantuntemusta ja palveluita sosiaalityötä suunniteltaessa ja asiakkaan tuen tarpeeseen vastatessa. Samalla asiakkaan toimintakyvyn vahvistaminen ja sosiaalisen kuntoutuksen tukeminen kuuluvat sosiaalityön tavoitteisiin. (em. 125.)

Nuoren ollessa pitkän aikaa toimeentulotuen saajana on sosiaalitoimen tuki yksinään rajallinen. Asiantuntemusta ja resursseja tarvitaan myös muilta sektoreilta, jotta nuoren kanssa saataisiin avauksia koulutuksen, työelämän tai muunlaisen yhteiskunnallisen osallistumisen suuntaan. Palvelujärjestelmä on rakentunut vanhoja riskejä huomioiden, ja oletuksena ovat samankaltaiset suoraviivaiset elämänpolut. Huolimatta yhteiskunnallisesta keskustelusta yhteistyön tarpeesta ei tämä ole siirtynyt käytäntöön, vaan sektori-

tuneessa järjestelmässä yhteistyön toimivuudessa on yhä puutteita. Sektorikohtainen asiantuntijuus ja lainsäädäntö määrittävät sitä, mitä tukea asiakkaalle tarjotaan. Nuorten elämänpolut ja elämässä kohdattavat riskit eivät kuitenkaan noudata sektorirajoja. Näin ollen nuoren henkilökohtainen elämäntilanne pitäisi ottaa huomioon tukea ja palveluita organisoidessa ja räätälöidessä, mikä tarkoittaa sitä, että organisaatorakenteet ja työntekijät joustavat. (Palola ym. 2012, 56–66, 59–60.)

3.2 YHTEISTYÖSTÄ PUHUTAAN MONIN ERI TAVOIN

Ammattien välistä yhteistyötä voidaan kuvata eri termein, eikä aina ole aivan selvää, mikä niiden sisältö on. Kaarina Isoherrasen (2004, 13–14) mukaan *moniammatillista yhteistyötä* voidaan pitää sateenvarjokäsitteenä, jonka sisällä on monenlaisia- ja tasoisia ilmiöitä. Yhteistyötä voidaan käyttää niin hallinnollisessa työssä kuin asiakastyössä. Yhteistyössä pyritään suorittamaan jokin yhteinen työ tai tehtävä, ratkaisemaan yhteinen ongelma, tekemään päätös tai etsimään uusia näkökulmia yhdessä keskustellen. Tavoitteena on moniammatillisen osaamisen ja tiedon yhdistämisestä saavutettava mahdollisimman kokonaisvaltainen käsitys ja ymmärrys kyseessä olevasta asiasta. Sosiaali- ja terveydenhuollossa moniammatillista yhteistyötä voidaan pitää eri asiantuntijoiden yhdessä työskentelynä ja heidän tietojensa ja taitojensa yhdistämisenä asiakaslähtöisesti niin, että asiakkaan elämäntilanne huomioidaan kokonaisuutena. Vuorovaikutuksessa yhteisesti sovitulla foorumeilla ja yhteisillä pelisäännöillä sovitaan yhteisestä tavoitteesta ja sen saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä tai ongelman ratkaisusta. Ammatillisten asiantuntijoiden lisäksi keskustelussa on tarvittaessa mukana vuorovaikutuksessa ja tuomassa omaa osaamistaan ja näkökulmaansa päätöksentekoon asiakas, omainen, läheinen tai vapaaehtoinen auttaja.

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 41 §) käytetään termiä *monialainen yhteistyö*. Nuorisolakia muutettaessa valittiin käsitteeksi myös monialainen yhteistyö. Monialaisuus -käsitteessä halutaan laajentaa käsitys eri ammattiryhmien välisestä yhteistyöstä saman sektorin sisällä eri sektoreiden ja toimialojen yhteistyöksi. Niin toimialat, työntekijät kuin heidän ammattiosaamisensa sisältyvät monialainen yhteistyö -käsitteeseen. (Aaltonen 2011, 26–27.) Toisaalta Erja Katajamäen (2010, 100) tutkimuksessa monialaisuus koettiin abstraktiksi ilmiöksi. Monialaisuus ilmeni käytännön työssä eri alojen ammattien ja yksittäisten ammattilaisten kautta moniammatillisuutena.

Suomalaiseen lastensuojeluun esiteltävässä systeemissä mallissa (Hackneyn-malli) käytetään *monitoimijuus -käsitettä*. Mallissa lastensuojelun sosiaalityöntekijä kokoaa kunkin tilanteen ja tarpeen mukaisesti joustavasti ja yksilöllisesti tiimiin asiantuntijuutta niin perus- kuin vaativan tason palveluista. Monitoimijuudella mallissa tarkoitetaan sitä, että tietoa perheen ja lapsen tilanteesta, tarvittavasta tuesta ja palveluista saadaan kokonaisvaltaisemmin sekä eri näkökulmista kerättyä eri lähteistä kuten perheeltä, läheisiltä ja ammattilaisilta. Asiakastyön ytimessä ovat yksikköinä muodostetut tiimit ja vastuun asiakkaan tilanteesta kantaa koko tiimi. (Lahtinen, Männistö ja Raivio 2017, 18.)

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa tavoitteena on toimintojen integroiminen sekä asiakkaalle tarjottava kokonaisvaltainen hoito ja palvelu. Ammattiryhmälähtöinen vastuunjako asiakkaista ei ole riittävä tavoitteen saavuttamiseksi. Ammattilaisten työajan tavoitteena on *rajatyö*, jossa ammattilaiset työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollon rajapinnalla rinnakkain, sekä ylittävät ammattien määrittämiä rajoja lähtökohtana asiakkaan tarve. Rajapintatyöskentelyyn tarvitaan ammattiryhmien tai sektoreiden välille yleisosaajia, jotka voivat laajasti tehdä oman ammattiryhmän sekä toisten ammattiryhmien tehtäviä. Lisäksi on tarvetta erikoisosaajille erityispalveluihin erityisosaamiseen erikoistuneisiin tiimeihin. Tavoitteena on osaamisen limittäytyminen yhteen ammattilaisten, organisaatioiden ja alueiden tasolla. (Kangasniemi ym. 2017, 22, 24–25, 27.)

3.3 AMMATTIEN JA SEKTOREIDEN VÄLINEN YHTEISTYÖ KÄYTÄNNÖSSÄ

Leila Kankaisen (2012, 51) mukaan sosiaalityön kehittämishankkeiden raporteissa ilmeni, että aikuissosiaalityötä määriteltäessä käytettiin termiä moniammatillinen yhteistyö kahdessa merkityksessä. Moniammatillista yhteistyötä tehtiin sosiaalitoimistoissa eri ammattiryhmien kuten sosiaalityöntekijöiden, sosiaaliohjaajien ja toimistotyöntekijöiden kesken. Tämän lisäksi yhteistyötä tehtiin sosiaalitoimen ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa. Aikuissosiaalityön valtakunnallisessa kartoituksessa (Blomgren ja Kivipelto 2012, 43) selvitettiin, että eniten yhteistyötä tehtiin Kelan, sosiaaliviraston muiden palveluiden kanssa ja TE-toimiston kanssa. Lisäksi tiivistä yhteistyötä oli työvoiman palvelukeskuksen, päihdehuollon ja vuokranantajien kanssa.

Tuusulassa sosiaalisen kuntoutuksen yksikössä nuorten aikuisten parissa työskennellessä olennaisia palveluita ovat erikoissairaanhoidon palvelut, päihdepalvelut, TE-

toimiston palvelut ja velkaneuvonta. Hankalimmissa tapauksissa virastoihin ja lääkäriin mennään yhdessä nuoren kanssa. Yhteistyötä tehdään muun muassa muiden sosiaalipalveluiden ammattilaisten, vanhempien, järjestöjen, oppilaitosten ja Kelan kanssa. Yleisin yhteistyökumppani sosiaalisessa kuntoutuksessa kaikkien nuorten kanssa oli TE-toimisto. Jos nuorella oli vaikeuksia perhesuhteissa tai muissa sosiaalisissa kontakteissa, oli yhteistyötä eniten etsivän nuorisotyön ja mielenterveyspalveluiden kanssa. Nuorilla, joilla oli vaikeuksia elämännhallinnassa, yhteistyötä tehtiin selvästi muita nuoria enemmän päihdepalveluiden kanssa. (Karjalainen ym. 2013, 54, 72.) Palola ym. (2012, 56–57) toteavat tapaustutkimuksessaan Helsingistä, että sosiaalitoimen yhteistyötä TE-toimistoon, Kelaan, oppilaitokseen ja terveydenhuoltoon nuoren asioissa luonnehtii tilannekohtaisuus, ja ajan puutteen vuoksi sosiaalityössä nuoria kannustetaan omatoimisuuteen yhteydenotoissa. Sosiaaliohjaajat voivat jalkautua nuoren tueksi virastoihin ja muihin yhteistyötahoihin. Nuorilla aikuisilla on usein monia ongelmia ja motivaation puutetta, joten moniammatillinen yhteistyö on usein pitkäkestoista intensiivisellä työotteella ja vaatii nuoren sitouttamisen ja vastuuttamisen yhteistyöhön. Tavoitteena on pitkällä tähtäimellä elämännhallinnan parantaminen, työllistyminen tai kouluttautuminen. (Karjalainen ym. 2013, 54–55.)

Eija Huovila (2013, 231) kaipaa aikuissosiaalityön nuorille tukea tarjoavien ammattilaisten asiantuntijuuteen vahvistusta työhönvalmentajasta, sairaanhoitajasta, lääkäristä, psykiatrista, psykoterapeutista ja päihdetyöntekijästä, jotka toimisivat yksikkönä. Toiveena on sosiaali- ja terveysasema, josta nuori aikuinen saisi kaikki tarvitsemansa palvelut moniammatillisessa yhteistyössä.

Monialaista palvelua pidempään työttömänä olleille tarjoaa TE-toimiston, kunnan ja Kelan yhteistyössä muodostama työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelukeskus (TYP). TYP:een asiakas ohjautuu sosiaalitoimen, Kelan tai TE-toimiston kautta. (TE-palvelut 2017.) Varsinais-Suomen monialaisessa yhteispalvelussa Salon toimipisteessä tuetaan asiakasta työkyvyn, voimavarojen ja työmarkkina-voimien vahvistamisessa. Palvelukeskuksessa toimii sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, tuetun työllistämisen palveluiden asiantuntija, kuntouttavan työtoiminnan ohjaaja, työsuunnittelija, terveydenhoitaja ja Kelan vakuutusasihtööri. (Salon kaupunki 2017.) Työvoiman palvelukeskuksessa työotteena on asiakkaiden aktivointi ja asiakkaalta odotetaan tavoitteellisuutta ja motivaatiota. TYP:een ohjautuvat asiakkaat voivat kuitenkin olla liian huonokuntoisia hyötyäkseen toimintamallista ja työmarkkinaorientoidut kuntouttavat palvelut

ovat liian raskaita ja vaativia terveydellisistä ongelmista, mielenterveysongelmista ja päihdeongelmista kärsiville asiakkaille. Näin ollen joissain kunnissa vaikeimmin työllistyvät ja huonokuntoiset asiakkaat asioivat alkuun kunnan sosiaalitoimessa, josta heidät ohjataan TYP:een sitten, kun heidän kuntonsa ja sitoutumiskykynsä sen sallii. (Närhi ym. 2009, 67.)

Nuorilla aikuisilla on mahdollisuus saada matalalla kynnyksellä ja monialaisesti neuvontaa ja ohjausta, tukea elämänhallintaan, uraohjausta ja apua sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittämiseen alle 30-vuotiaille tarkoitettusta Ohjaamo-palvelupisteestä. Ohjaamossa tuetaan nuoria elämän nivelvaiheissa tilanteeseen sopivalla tuella ja palveluilla, kuten sosiaalisen kuntoutuksen ja terveydenhoitajan palveluilla. Tavoitteena on pääseminen koulutukseen ja työelämään. Ohjaamo tekee verkostoyhteistyötä viranomaisten, oppilaitosten, työpajojen, kolmannen sektorin toimijoiden kanssa sekä vapaaehtoisten ja yritysten kanssa. (Savolainen ym. 2015, 52–53.) Päivi Pukkila ja Jaakko Helander (2016, 55–56) vertaavat ohjaamon monialaista työskentelyä solmutyöskentelyyn, jossa solmut ovat vaihtuvia ja väliaikaisia tiimejä, jotka muodostuvat asiakkaan tarpeiden mukaisesti. Aloitteentekijänä on yleensä asiakas itse.

Hiilamo ym. (2017, 9–14, 16) ehdottavat tulevaisuudessa ohjaamoille vahvaa roolia alle 25-vuotiaiden nuorten osallistamisessa koulutukseen ja työelämään. Maakunnissa olevissa ohjaamoissa räätälöitäisiin nuoren tarpeiden ja kykyjen mukaisesti tukipalveluita sekä aktivoivaa ja velvoittavaa osallistumistoimintaa. Ensisijaisina tavoitteina osallistumistoiminnassa olisivat nuorten ohjautuminen koulutukseen tai työelämään sekä syrjäytymisen ehkäiseminen. Ohjaamon tehtävänä olisi koordinoida työllistämispalveluita, sosiaalityön palveluita, kuntoutuspalveluita, terveydenhuollon palveluita ja nuorisotyön palveluita. Yhteistyötä tehtäisiin yksityisen sektorin, maakuntien, kuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Kunnan aikuissosiaalityö olisi yksi mahdollisista palveluista, eikä niinkään nuorten aikuisten palveluiden koordinoija. Ohjaamoita kehittävistä Kohtaamohankkeista Pasi Savonmäki (2017) kritisoi ehdotettua toimintamallia siitä, että Ohjaamoiden tehtävien painopiste siirtyisi vapaaehtoisuuteen ja ennaltaehkäisevään työhön perustuvasta mallista velvoittavaan ja korjaavaan viranomaistyöhön.

Ajasta ja paikasta riippumatonta moniammatillista yhteistyötä voi tehdä verkossa. Lasse Siurala (2011, 143–145) haastatteli Helsingin kaupungin vetämässä Netari-toiminnassa työskenteleviä työntekijöitä. Netari-toiminnassa netissä nuoria kohtaavat moniammatilliset työntekijät olivat nuorisotyöntekijöitä, terveydenhoitajia, sosiaalityöntekijöitä sekä

psykiatrinen sairaanhoitaja. Netarissa eri ammattien asiantuntijuus yhdistyi ja nuoren oli mahdollista saada nopeasti apua kysymyksiin, jotka liittyivät nuoriso- sosiaali- ja terveystoimen alaan. Tavoitteena oli matalan kynnyksen yhden luukun palvelu, jossa pystyi asioimaan anonyymisti ja vaivattomasti. Työntekijät kokivat hyötyvänsä toistensa ammattitaidosta ja oppivansa toisiltaan niin, että oma ammatillinen taito oli yhdessä työskennellessä täydentynyt muiden osaamisella. Nuorelle ammattikuntien rajat hämärtyivät niin, että asioidessa palvelussa ei välttämättä erottanut, mitä alaa verkossa kohdattu ammattilainen edusti.

4 PALVELUTARPEEN ARVIOINTI SOSIAALITYÖSSÄ

Sosiaalityössä voidaan asiakkaan tuen tarvetta lähestyä ongelmakohtaisesti, jolloin yksilöiden ongelmia tarkastellaan yleisesti ymmärrettyjen sosiaalisten ongelmien kautta. Palvelujärjestelmä on sektoroitunut eri ongelmiin erikoistuneihin tahoihin. Tarvelähtöisessä lähestymistavassa arvioidaan tilannekohtaisesti asiakkaan tarpeet, jolloin palvelut ja tuki määrittyvät tarpeen mukaisesti. (Karjalainen 2017, 250.) Sosnetin sosiaalityön kansainvälisen sosiaalityön määritelmän suomennoksessa määritellään sosiaalityötä ”... Sosiaalityössä työskennellään ihmisten ja rakenteiden parissa elämän ongelmatilanteiden ratkaisemiseksi ja hyvinvoinnin lisäämiseksi” (Sosnet 2014).

4.1 TARPEEN TARKASTELUA TEOREETTISESTI

Abraham Maslowin jo vuonna 1943 hahmottelemassa tarveteoriassa ihmisen toimintaa motivoivat tarpeet. Maslowin tarvehierarkia lähtee alimmalta tarvetasolta, jossa ovat tärkeimmät fysiologiset tarpeet, kuten happi, vesi ja ruoka, joita ilman ei voi tulla toimeen. Seuraavalla tarvetasolla on turvallisuuden tarve, kuten tarve katolle pään päälle ja suojelulle. Kun fysiologiset ja turvallisuuden perustarpeet on tyydytetty, muut tarpeet tulevat tärkeiksi. Kolmannella tarvetasolla on tarve tulla rakastetuksi ja tuntee kuuluvansa yhteisöön. Neljäs tarvetaso liittyy itsekunnioitukseen ja sisältää tarpeen tulla hyväksytyksi sekä tarpeen sosiaaliseen arvostukseen. Viimeisellä tarvetasolla on itsensä toteuttaminen ja pyrkimys täyteen potentiaaliin. Ihmiset täyttävät hierarkian tarpeita osittain samanaikaisesti, eikä hierarkiatasolta seuraavalle siirtyminen vaadi edellisen täydellistä toteutumista. (Stoyanov 2017, 11–12.)

Ihmisen perustarpeiden äärellä on myös Erik Allardt (1976, 38–50) tunnetussa teoriasaan hyvinvoinnin ulottuvuuksista. Allardt jakaa tarpeentydytyksen luonteen mukaisesti määritellyt tarpeet kolmeen luokkaan, jotka ovat Elintaso (Having), Yhteisyyssuhteet (Loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (Being). Elintasaan voidaan liittää asioita kuten ihmisen fysiologiset tarpeet, koulutus, työllisyys, tulot, asuminen ja terveys. Yhteisyyssuhteisiin ajatellaan perhesuhteet, ystävyysuhteet ja muut yhteisösuhteet. Itsensä toteuttamisen muotoja voidaan tarkastella tarpeena arvonannolle, korvaamattomuudelle, poliittiselle osallistumiselle ja mahdollisuudelle harrastaa ja viettää vapaa-aikaa.

Allardt'n teoriaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista ammentavat Helka Raivio ja Jarno Karjalainen (2013, 16–17) jaotellensa osallisuuden perusedellytykset kolmeen ulottuvuuteen. Ensimmäinen osallisuuden ulottuvuus käsittää riittävän toimeentulon, tarpeelliset hyvinvointipalvelut ja turvallisuuden takaamisen (Having). Toinen ulottuvuus sisältää resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeanmukaisen jakautumisen ja yksilön mahdollisuuden vaikuttaa omaan elämäänsä (Acting). Kolmantena ulottuvuutena on yhteisöllisyys, osallisuus ja kiinnittyminen yhteiskuntaan (Belonging). Vajaus jossain ulottuvuudessa vähentää osallisuutta ja lisää riskiä syrjäytymiseen. Tasapainon osallisuusulottuvuuksissa voidaan nähdä ilmentävän yksilötason hyvinvointia.

Ihmisen mahdollisuuksia saavuttaa toiminnallaan hyvinvoinnin osa-alueita tarkastelee Amartya Sen (1993, 30–33) toimintamahdollisuuksien teoriassaan. Senin lähestymistavassa toiminnan muodot (functionings) viittaavat asioihin, joita henkilö elämässään onnistuu tekemään tai olemaan. Tällaisia mahdollisia asioita ovat perustarpeet, kuten ravinnonsaanti ja hyvä terveys sekä monimutkaisemmat asiat, kuten itsekunnioitus tai sosiaaliset verkostot. Henkilön toimintamahdollisuus -tai kyky (capability) viittaa erilaisiin toiminnan muotojen yhdistelmiin, joita henkilö voi saavuttaa tai joista hän voi valita. Henkilön toimintakyvyt mahdollistavat vapauden valita elää tietyn tyyppistä elämää. Henkilön toimintakykyyn vaikuttavat monenlaiset tekijät, kuten henkilökohtaiset ominaisuudet ja sosiaalinen konteksti. Henkilön valintoihin tai valitsematta jättämiseen vaikuttaa myös se, mitä hän arvostaa. Elämänlaatua voidaan arvioida sillä, kuinka toimintakyky mahdollistaa erilaisten arvokkaina pidettyjen toiminnan muotojen saavuttamisen. Teoriassa voidaan ajatella yhdellä tasolla olevan toteutunut hyvinvointi ja toisella tasolla olevan potentiaalinen tai ajateltavissa oleva hyvinvointi (Kuklys & Robeyns 2005, 12).

Len Doyal ja Ian Gough (1991) ovat käyttäneet Senin käsitettä ihmisen toimintamahdollisuuksista yhtenä inspiraation lähteenä omassa tarveteoriassaan. Universaaleina päämäärinä teoriassa korostetaan sosiaalista osallistumista ja vuorovaikutusta valitussa elämänmuodossa. Jotta ihminen voi tavoitella valinnoillaan universaalien tavoitteiden toteutumista, täytyy perustarpeiksi määriteltyjen terveyden ja autonomian olla kunnossa. Jotta ihmisellä on mahdollisuus hyvään terveyteen ja autonomiaan valinnoissaan, täytyy välittävien tarpeiden, kuten veden ja ravinnon saannin, turvallisuuden asumisessa, työympäristössä ja lapsuudessa, terveydenhuollon, taloudellisen turvallisuuden, tär-

keiden ihmissuhteiden, koulutuksen ja lisääntymisterveyden olla kunnossa. (Doyal & Gough 1991, 50–55, 156–158, 170; Kajanoja 2009, 96–99.)

Ihmisillä on elämäntilanteissaan erilaisia tarpeita, hyvinvointia edistäviä tekijöitä sekä vajeita hyvinvoinnin osa-alueissa ja erilaisia toimintamahdollisuuksia. Näin ollen ihmisen tilannetta pitäisi tarkastella mahdollisimman monesta näkökulmasta. Lauri Rauhala (2005, 32–47, 126–127, 137–138) tarkastelee ihmistä kokonaisuutena holistisessa ihmiskäsityksessä. Ihmisen olemassaolo voidaan jakaa kolmeen perusmuotoon. *Tajunnallisuus* sisältää mielen ilmentymiä, psyykkisen ja henkisen olemassaolon osan. Tajunnallisuus käsittää mielen tasolla tapahtuvaa merkityssuhteiden luomista, ymmärtämistä ja maailmankuvan muodostumista uutta ja vanhaa tietoa yhdistelemällä. *Kehollisuus* perusmuotona viittaa aineellisen kehon konkreettisiin toimintoihin, jotka ylläpitävät elämää. *Situationaalisuudella* tarkoitetaan ihmisen yhteyttä todellisuuteen elämäntilanteensa kautta. Ihmisen elinympäristö ja vallitseva kulttuuri vaikuttavat häneen. Osaan asioista tilanteissaan ihminen voi pyrkiä vaikuttamaan kuten ystäviinsä ja harrastuksiinsa. Osa asioista tulee annettuina kuten vanhemmat ja kulttuuri johon synnyttään. Kaikki ihmisen olemassaolon muodot ovat yhteydessä ja vaikuttavat toisiinsa. Erilaisilla työmuodoilla voidaan vaikuttaa ihmisen olemassaolon perusmuotoihin. Kehollisuuteen voidaan vaikuttaa esimerkiksi lääkärin tai sairaanhoitajan työssä. Psykoterapialla voidaan muokata tajunnallisuuden perusmuotoa. Sosiaalityössä tehdään töitä keskittyen ihmisen situationaalisuuteen ja elämäntilanteeseen. Koska ihmisen olemassaolon muodot ovat suhteessa toisiinsa ja niihin pyritään vaikuttamaan eri ammattiryhmissä, on moniammatillinen yhteistyö perusteltua pyrittäessä vaikuttamaan asiakkaan hyvinvointiin ja tarpeen tyydyttymiseen kokonaisuutena.

4.2 PALVELUTARPEEN ARVIOINTI AIKUISSOSIAALITYÖSSÄ

Sosiaalihuoltolaissa (1301/2014, 11 §) määritellään tuen tarpeet, joiden perusteella sosiaalihuoltoa ja sosiaalipalveluita järjestetään. Rajauksen perusteella kunta voi varautua tarjoamaan tiettyä palveluvalikoimaa ja muut toimijat ja asiakkaat tietävät, millaisissa tilanteissa kääntyä sosiaalihuollon puoleen. Tuen tarpeiden määrittely laissa antaa perustan palvelutarpeen arvioinnille ja tarpeen olemassaolo perustaa oikeuden palvelunsaamiselle. Sosiaalipalveluita on järjestettävä, jos tuen tarve koskee jokapäiväisestä elämästä selviytymistä, asumista, taloudellisen tuen tarvetta, syrjäytymisen torjumista ja

osallisuuden edistämistä, kriisitilanteita, lapsen kehittymistä ja hyvinvointia, päihteiden ongelmakäyttöä, mielenterveysongelmia tai sairautta, vammaa tai ikääntymiseen liittyvää tarvetta, fyysistä, psyykkistä, sosiaalista tai kognitiivista toimintakykyä, tuen tarpeessa olevan läheisten tukemista tai, jos tuen tarve aiheutuu väkivallasta tai kaltoinkohtelusta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2017, 37–38.)

Henkilön asia tulee vireille, kun henkilö on itse yhteydessä tai avun tarve tulee muuta kautta esille sosiaalihuollossa. Kun henkilön asia on tullut vireille, on hänellä oikeus saada palvelutarpeensa arvioiduksi. Kiireellisen avun tarve arvioidaan välittömästi. Lisäksi henkilöllä on oikeus sosiaalihuollon ammattihenkilön tekemään kokonaisvaltaiseen palvelutarpeen arviointiin. Kokonaisvaltaisuus edellyttää riittävää asiantuntemusta ja osaamista ja muiden viranomaisten on osallistuttava pyynnöstä palvelutarpeen arviointiin, jos tarpeiden arviointi tai tarpeisiin vastaaminen edellyttää muiden viranomaisten palveluita tai tukitoimia. Monialaisessa palvelutarpeen arvioinnissa sosiaalihuollossa on myös hyödynnettävä muiden viranomaisten jo tekemiä arviointeja. Palvelutarpeen arviointia ei tarvitse tehdä kaikille samalla kaavalla, vaan henkilön elämäntilanteen vaatiman laajuuden mukaisesti. Jos henkilöllä on erityisiä vaikeuksia hakea ja saada sosiaali- ja terveystarpeita kognitiivisen tai psyykkisen vamman, sairauden tai päihteiden ongelmakäytön vuoksi tai hänellä on monen yhtäaikaisen tuen tarve tai muu vastaava syy, on henkilö erityisen tuen tarpeessa. Tällöin henkilön kokonaisvaltaisen palvelutarpeen arvioinnin tekee sosiaalityöntekijä ja henkilön omatyöntekijä on myös sosiaalityöntekijä. Palvelut järjestetään sen mukaisesti, mitä arvioinnissa on ilmennyt tuen tarpeesta. (emt. 26–27, 104–112, 116.)

Kansallisen Kaste-hankkeen¹ Varsinais-Suomen hanke-osiossa kehitettiin prosessin osana aikuissosiaalityöhön palvelutarpeen arviointia. Käytännössä tämä tarkoitti lomakkeen kehittämistä arvioinnin pohjaksi. Ajatuksena oli, että käyttämällä yhtenäistä palveluntarpeen arvioinnin lomaketta, asiakas tulee kohdatuksi kokonaisvaltaisesti ja

¹ Kansallinen kehittämisohjelma Kaste oli sosiaali- ja terveydenhuollon pääohjelma, jossa määriteltiin alan uudistustyön tavoitteet ja toimenpiteet niiden saavuttamiseksi. Ohjelman toisella kaudella (2012–2015) tavoitteena oli hyvinvointi- ja terveyserojen kaventamisen lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteiden ja palveluiden järjestäminen asiakaslähtöisesti. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2016.)

yhdenvertaisesti. Lisäksi lomakkeen tuli toimia dokumentoinnin välineenä, tietojenvaihtolupana verkostoyhteistyöhön, muistilistana tehdessä arviointia sekä apuvälineenä dialogin muodostumiselle asiakkaan ja työntekijän välille. Sosiaalihuollon ammattilaisen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella valittaisiin moniammatillinen tiimi tekemään asiakkaalle palvelusuunnitelma. (Pettersson 2015, 10, 29–30.)

Käytännössä kunnat toteuttavat palvelutarpeen arvioinnin vaatimusta eri tavoin. Anne Hakkarainen (2017, 28–35, 34) kävi pro gradussaan läpi yhdentoista eri paikkakunnan palvelutarpeen arvioinnin tyhjiä lomakkeita ja totesi, että yhtenevää käytäntöä lomakkeiden osalta ei kunnissa ole. Lomakkeiden kysymyksissä oli niin yhteneväisyyksiä kuin eroavaisuuksia.

Henna Niiranen (2016, 41–49, 73–74) tarkasteli pro gradussaan Helsingin kaupungin aikuissosiaalityössä alle 25-vuotiaille tehtyjä tilannearvioita. Tilannearvioissa keskeisiksi teemoiksi nousivat asuminen ja asunnottomuus, koulutus ja koulutuksen puute sekä työ ja työnhaku ja niihin liittyvät ongelmat sekä tuen ja palvelun tarve. Vähemmän painoarvoa tilannearvioinnin kirjauksissa saivat taloudelliset seikat, terveys ja päihteiden käyttö, perhe- ja ihmissuhteet sekä vapaa-aika. Niiranen kiinnitti huomiota siihen, että tilannearviot näyttivät kiireessä tai vain organisaation tarpeisiin tehdyiltä. Hän kyseenalaisti sitä, toiko tilannearvion dokumentointi tietyllä pohjalla järjestelmään lisäarvoa asiakastyöhön tai ammattilaisen työskentelyyn.

4.3 PALVELUTARPEEN ARVIOINTI MONIAMMATILLISESTI

Anne Määttä (2016, 52, 59, 69–70) toteaa, että sote-uudistuksessa kaavailun asiakaslähtöisen palveluiden integraation toteutuminen tulee olemaan haasteellinen niiden asiakkaiden kohdalla, joilla on kumuloituneita ongelmia, ja jotka tarvitsevat tukea monelta eri palveluntuottajalta. Palvelut voi tuottaa niin julkinen, yksityinen kuin kolmas sektori, joten sektorien välistä yhteistyötä tarvitaan. Määttä näkee sosiaalityön muuttuvassa roolissa mahdollisuuden siihen, että sosiaalityöntekijälle kuuluisi tulevaisuudessa selkeä koordinaatiovastuu ja valta asiakkaan laajennetun monialaisen verkoston rakentamisessa. Hän ehdottaa eri hallinnonalojen avaintoimijoiden määrittelyä ja avaintoimijoiden muodostaman pysyvän verkoston luomista.

Toukokuussa 2017 eduskunnalle jätetyssä hallituksen esityksessä laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta oli kirjattu lausuntokierroksen kritiikkiä mahdollisuuksista integroi-

tuihin palveluihin. Lausuntokierroksella suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että asiakkaiden palvelukokonaisuudet ja palveluiden yhteensovittaminen eivät toteudu ehdotetussa mallissa. (HE 47/2017, 157.) Yhä lain uudessa esitysluonnoksessa vuonna 2018 lausuntokierros tuotti epäilyjä palveluiden integraation toteutumisesta, vähäisestä sosiaalihuollon palvelusta sote-keskuksissa sekä monia palveluita tarvitsevien palvelujen yhteensovittamisesta (Hallituksen esitysluonnos 2018a, 81).

Hallituksen esitysluonnoksen mukaan sosiaalihuollon palveluiden osalta palvelutarpeen arviointi tehtäisiin ainoastaan maakunnan liikelaitoksessa tarvittaessa muiden toimijoiden kanssa yhteistyössä. Palveluiden ja hoidon yhteensovittamisesta vastaisi maakunnan liikelaitos. Jotta palveluiden integraatio toimisi liikelaitoksen ja sote-keskusten palveluiden välillä, olisi maakunnan jalkautettava esimerkiksi sosiaalihuollon ryhmä sote-keskuksen tiloihin antamaan konsultaatioita ja tekemään palvelutarpeen arvioita. Palvelutarpeen arviointi sisältäisi myös terveydenhuollon palvelutarpeen arvioinnin. Jotta erityistä tukea tarvitsevat saavat tarpeen mukaiset palvelunsa, on neuvontaan ja ohjaukseen kiinnitettävä erityisesti huomiota. (Hallituksen esitysluonnos 2018b, 21, 47, 50) Integraation toteutuminen käytännössä riippuu kuitenkin siitä, kuinka hyvät integraatioita tukevat toimintamallit saadaan muodostettua maakunnan, organisaatioiden ja ammattilaisten tasolla (HE 47/2017, 99).

Palveluiden ja hoidon integraatiota voitaisiin tukea jo lähtien moniammatillisesti toteutetusta palvelutarpeen arvioinnista. Sarana-hankkeessa kehitettiin moniammatillisen tilanearviotyöskentelyn malli. Keskiössä mallissa on sektorirajat ylittävä interventio tilanteessa, jossa asiakkaalla on monia ongelmia. Tavoitteena on selkeyttää tilannetta, vähentää jatkokäyntien tarvetta ja tuoda työskentelyyn eri näkökulmia. Vastuu jakautuu tilannekohtaisesti ja arvioinnin jälkeen tapaamiset jatkuvat tarpeen mukaisissa palveluissa. (Holma ym. 2015, 49–52.)

Lastensuojelun Hackneyn systeeminen malli perustuu moniammatillisiin tiimiyksiköihin. Ratkaisuja perheen tilanteeseen etsitään yhteistyössä. Tilanearvion tekemisessä painotetaan tunneälyä ja empatiaa. Toisaalta yhteistä arviointimenetelmää ei ole käytössä, vaan käsitys perheen tilanteesta muodostetaan käyttämällä perhesuuntautuneita arviointi- ja työskentelymenetelmiä yhdessä. (Lahtinen, Männistö & Raivio 2017, 14–15.)

Sirpa Tuomala-Jaskari (2016, 81, 85, 87) tarkasteli lastensuojelun moniammatillista yhteistyötä Etelä-Pohjanmaalla toteutetun LasSe-hankkeen puitteissa. Lastensuojelun

yhteistyökumppaneille tehdyn kyselyn perusteella saatiin selville, että yhteistyötahot toivoivat mahdollisuutta olla mukana perheen ensitapaamisessa miettimässä perheen tuen tarvetta ja palveluita. Johtopäätöksenä oli se, että tietoja perheen tilanteesta saadaan dialogisessa yhteistyössä asiakkaiden, lastensuojelun sekä yhteistyötahojen kanssa. Monialainen arviointityö on todellista yhteisen työn tekemistä, eikä pelkästään konsultointia tai lausuntojen antamista. Arviointia on myös mahdollista toteuttaa työparityöskentelynä yhteistyötahon kanssa.

Ikäihmisten palvelutarpeen arvioinnissa hyvänä käytäntönä pidetään arviointia tiimityöskentelynä. Tiimissä on usein asiakas, omainen, hoito- ja sosiaalityön ammattilainen sekä asiantuntijat lääketieteestä ja kuntoutuksesta. Arvioinnissa pyritään yhteiseen ymmärrykseen tekijöistä, joita täytyy ottaa huomioon arvioitaessa palvelun tarvetta. Arviointitilanteessa pitäisi olla tasapainossa niin asiakkaan näkemys omasta tarpeestaan kuin yhden tai useamman ammattilaisen eri keinoilla tekemä arvio tarpeesta. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006, 2–3.)

Kokemuksia syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työllistymismahdollisuuksien parantamisesta hankittiin Koho-projektissa. Projektissa käytetty ICF-luokitus (International Classification of Functioning, Disability and Health) mahdollistaa monialaisen ylisektorisen toimintakyvyn tarkastelun rakenteellisesti jäsennellyllä tavalla. Arvioinnin kuntoutussuunnitelman perustaksi teki moniammatillinen tiimi, jossa oli lääkäri, psykologi, sosiaalityöntekijä, sairaanhoitaja ja fysioterapeutti. Tiimi teki työskentelyn aikana tiivistä yhteistyötä asiakkaan ja yhteistyötahojen kanssa. Kukin tiimin jäsenistä arvioi nuoren toimintakykyä omilla arviointimenetelmillään, jonka jälkeen laadittiin yhteinen lausunto nuoren fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn edellytyksistä. Laaja moniammatillinen arviointi on resursseja vaativaa ja projektissa suositeltiin kehittämään kevyempiä, mutta paremmin nuorille sopivia toimintamalleja. (Halonen ym. 2007, 15, 22, 27, 49, 58, 69.)

Monialaista palvelutarpeen arviointia tehdään työllistymistä edistävässä monialaisessa yhteispalvelussa (TYP). Irene Suomalainen (2017, 48–50, 60–61) tutki pro gradussaan TYP:ssä asioivien asiakkaiden kokemuksia monialaisesta palvelusta. Asiakkaat pitivät monialaista työskentelyä hyvänä, koska asiakkailla oli tarve asioida monella eri viranomaisella, ammattilaisten tiimi koottiin asiakkaan tarpeiden mukaisesti ja TYP:n pystyi olemaan yhteydessä monimuotoisesti. Asiakkaat arvostivat monialaisen yhteistyön

mahdollisuuksia tuottaa tietoa etuuksista ja palveluista ja koordinoida palveluja monimutkaisessa palvelujärjestelmässä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä osiossa käyn läpi tutkimustehtävän ja esittelen tutkimuksessa käytetyt menetelmät. Lisäksi käsittelen tutkimuksessa käytetyt aineistot ja niiden analyysitavat.

5.1 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisena tulevaisuus hahmottuu sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä, koskien teemoja aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten kanssa työskennellessä ja moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa. Kontekstina tutkielmassa ovat nuoret aikuiset aikuissosiaalityön asiakkaina, nuorten aikuisten kanssa tehtävä moniammatillinen palvelutarpeen arviointi ja sosiaalityöntekijöiden näkemykset niistä 10 vuoden päästä tutkimusajankohdasta.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millainen näkemys sosiaalityöntekijöillä on aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten kanssa tehtävästä työstä tulevaisuudessa?
2. Millaisena moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa hahmottuu sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä tulevaisuudessa?

Aikuissosiaalityöhön kohdistuu paineita nuorten aikuisten tukemisessa koulutukseen tai työelämään. Aikuissosiaalityössä käytetyistä keskeisistä tukimuodoista perustoimeentulotuen tarpeen arviointi ja maksatus siirtyi vuoden 2017 alusta Kelaan. Yhtenä tavoitteena oli vapauttaa sosiaalityöstä resursseja todellisen sosiaalityön tekemiseen. Sote-uudistus tuo omat muutoksensa koko sosiaalihuollon kenttään. Sektoroituneen palvelujärjestelmän on todettu olevan toimimaton ihmisen kokonaisvaltaisessa palvelutarpeen arvioinnissa ja palveluiden integraatiota kaivataan.

Valtakunnallisessa Pro Sos–Uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hankkeessa pyritään luomaan uusia toimintamalleja ja käytäntöjä osana sote-uudistusta ja perustoimeentulotuen siirtoa Kelaan sekä ylipäätään kehittämään sosiaalityön toimintatapoja ja vaikuttavuutta muuttuvassa toimintaympäristössä (Pro Sos-hanke 2017). Teen pro gradu tutkielmani Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle (Vasso) Pro Sos-osahankkeeseen. Vasson osahankkeen yhtenä painopisteinä on palvelutarpeen arviointi sosiaalityössä.

Halusin tutkielmassani syventyä nuorten aikuisten parissa tehtävään aikuissosiaalityöhön ja moniammatillisesti tehtävään palvelutarpeen arviointiin, koska kandidaatin tutkielmani aiheina olivat moniongelmaiset nuoret aikuiset ja moniammatillisuuden toteutuminen palvelujärjestelmässä, joten näiden teemojen parissa jatkaminen tuntui luontevalta.

Muutoksessa sosiaalityön paikkaa ja tehtävää määritellään usein ulkopuolelta, poliittiselta taholta tai muiden ammattiryhmien toimesta. Näin ollen olisikin erittäin tärkeää, että sosiaalityön ammattilaiset itse omaan asiantuntijuuteensa perustuen määrittelisivät sosiaalityön tulevaisuuden suunnan ja ne toimintamallit ja käytännöt, joilla tulevaisuudessa luodaan yhteiskunnallisesti vaikuttavaa sosiaalityötä yhteistyössä osana palvelujärjestelmää.

5.2 KÄYTETYT MENETELMÄT

Aineiston kerääminen perustui löyhästi tulevaisuuden tutkimuksessa käytettyyn delphi-menetelmään. Delphi (tai delfoi) -menetelmä on kyselytutkimusta lähestyvä laadullinen menetelmä, jonka avulla pyritään ennustamaan tulevaisuuden näkymiä tai saamaan selkoa epävarmoista ja epäselvistä asioista (Jyväskylän yliopisto 2015). Menetelmässä kerätään asiantuntijoiden kannanottoja, joiden avulla pyritään arvioimaan tulevan kehityksen mahdollisuuksia. Menetelmää voisi luonnehtia asiantuntijatyöryhmyöskentelyn täydentäjänä. Ajatuksena on, että oman alansa asiantuntijat tietävät alansa tulevaisuudesta enemmän kuin maallikko ja ovat valmiita jakamaan tietonsa. Nykyisin ei menetelmällä enää tavoitella asiantuntijajoukon yksimielisyyttä, vaan esille pyritään nostamaan poikkeavista intresseistä johtuvat ristiriidat. Tavoitteena on monet perustellut näkemykset tulevasta kehityksestä. Asiantuntijapaneelissa tärkeämpää on asiantuntijoiden laatu kuin määrä. Paneeliin valittujen henkilöiden on tärkeää olla asiantuntijoita tutkimusongelman kannalta. Jos kiinnostuksen aiheen muutos on vasta alussa ja siihen voidaan vielä kehitystä suunnittelevilla toimilla vaikuttaa, asiantuntijapaneelin avulla on mahdollista yhdessä hahmotella parhaaseen kehitykseen johtavaa strategiaa. (Kuusi 2003, 135–136, 140, 142; Mannermaa 1999, 151.)

Prosessissa muotoillaan aihealueen keskeisten muuttujien kannalta olennaiset kysymykset, jotka voivat koskea esimerkiksi alan keskeisiä uhkia, mahdollisuuksia ja mahdollisesti heikkoja signaaleja. Kysymyksistä muotoillaan kyselylomake. Tutkimus toteute-

taan vähintään kahdella kyselykierroksella, joten asiantuntijoiden on oltava valmiita sitoutumaan koko prosessiin. Ensimmäisen kierroksen vastaukset tulkitaan. Toisella kyselykierroksella asiantuntijoille lähetetään tulokset. Samalla pyydetään uudet vastaukset ideaalitapauksessa samalla kyselylomakkeella, johon on kuitenkin voitu liittää ensimmäisen kierroksen herättämiä lisäkysymyksiä. Usein kaksi kierrosta on riittävä, koska vastausten muuttuminen kahden kierroksen jälkeen on vähäistä ja asiantuntijoita on hankala saada sitoutumaan moneen aikaa vievään kierrokseen. Delphi-paneelissa asiantuntijat ovat anonyymeja toisilleen, jolloin voidaan välttää tavallisessa ryhmätyökentelyssä mahdollisesti esiintyviä henkilökohtaiseen asemaan liittyviä intressejä, ristiriitoja ja voimakkaiden persoonien hallitsevuutta. (Mannermaa 1999, 149–152, 154.)

Aineiston analyysissä käytin apunani laadullisen aineiston analyysissä käytettävää sisällönanalyysiä, kun tarkastelin, mitkä asiat aineistossa painoutuivat ja, minkälaisia merkityksiä aineistosta oli löydettävissä. Sisällönanalyysillä voidaan tarkoittaa kirjoitettujen, kuultujen tai nähtyjen sisältöjen analyysiä väljänä teoreettisena viitekehyksenä. Tärkeää analyysivaiheen alussa on huomata kaikista aineistossa olevista asioista tärkeät asiat juuri oman tutkimuksen tarkoituksen ja tutkimuskysymyksen kannalta ja jättää tutkimuksen kannalta epäolennaiset asiat raportoimatta. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91–93.) Olen tehnyt rajauksia kokonaiskuvaan perehtymällä kirjallisuuteen ja aikaisempaan tutkimukseen aihealueesta. Perehtymisen pohjalta muodostin tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset sekä teemat, joita käytin avoimen kyselyn kysymysten muodostamisessa. Voidaankin sanoa, että teoria on ollut ohjaamassa sitä, millainen aineistosta muodostui ja, mitkä asiat aineistossa olivat relevantteja tutkimuksen tarkoituksen kannalta. Tuomen ja Sarajärven (2012, 95–97) mukaan sisällönanalyysin teoriaohjaavassa analyysissä teoriaa voidaan käyttää apuna analyysin etenemisessä. Analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta valittu teoria ohjaa valintaa. Teoria ei kuitenkaan rajoita valintaa liiaksi, vaan prosessissa vaihtelevat aineistolähtöisyys ja valmiit teoreettiset mallit. Analyysissä pitäisi siis näkyä teorian, aineiston ja tutkijan vuorovaikutus niin, että tutkija ohjaa näkökulmaa ja tutkimuksen suuntaa.

Sisällönanalyysin prosessia voitaisiin kuvata aineiston avaamiseksi, hajottamiseksi ja uudelleen kokoamiseksi. Alussa aineistosta muodostetaan tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti kokonaiskuva. On hyvä huomioida, että aineistoon vaikuttavat kontekstina oleva aika ja paikka, eikä aineisto ole näistä irrallinen. Aineisto olisi hyvä hallita kokonaisuutena aineiston eri osilta ja ymmärtää osien väliset yhteydet. Hajottamisvaiheessa

aineistoa pelkistetään tutkimuskysymykset huomioiden valitun analyysiyksikön mukaisesti. Useimmiten käytetty analyysiyksikkö on aineiston yksikkö kuten sana, lauseen osa, ajatuskokonaisuus tai sanayhdistelmä (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 24–26).

Kun olennaiset asiat on saatu eroteltua, aineiston analyysitekniikkana voidaan käyttää luokittelua, teemoittelua tai tyyppittelyä. Aineistosta voidaan etsiä erilaisia teemoja eli aiheita. Tiettyä teemaa kuvaavat näkemykset eli pelkistetyt analyysiyksiköt kootaan yhteen ala- ja edelleen yläteemoiksi. (Tuomi & Sarajärvi 2012, 91–93.) Ei kuitenkaan riitä, että aineiston pääteemat on saatu kategorisoitua aineistosta. Aineistosta tutkimuksen kannalta olennainen anti täytyy koota uudelleentiivistetyksi kuvaukseksi ilmiöstä.

Aineiston analyysissä hyödynsin myös SWOT-analyysia (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats). SWOT-nelikenttään kategorioidaan aineistosta sisäisen ympäristön vahvuuksia ja heikkouksia sekä ulkoisen ympäristön mahdollisuuksia ja uhkia. SWOT-analyysia hyödyntämällä voidaan päätellä, miten vahvuuksia voi käyttää hyväksi, millä tavoin heikkoudet käännetään vahvuuksiksi, miten tulevaisuuden mahdollisuuksia voidaan hyödyntää ja kuinka uhat vältetään. (Lindroos ja Lohivesi 2010, 219–220.)

5.3 AINEISTO JA AINEISTON ANALYYSI

Tutkielmassani käytetty aineisto kerättiin kahdella delphi-kyselykierroksella sekä tekemällä muistiinpanoja osahankkeen palvelutarpeen arvioinnin kehittämisryhmän tapamisista. Ensimmäisellä kierroksella vastaajat vastasivat avoimia kysymyksiä sisältävään kyselyyn. Avoimet vastaukset analysoitiin sisällönanalyysilla. Kehittämisryhmän tapausmuistiinpanot kategorioitiin SWOT-analyysin mukaisesti nelikenttään. Sisällönanalyysin tuloksia ja SWOT-nelikentän kategorioita käytettiin pohjana toisen delphi-kierroksen kysymysten muodostamisessa. Arvoasteikollisen kyselyn vastauksia ja niiden määrän jakautumista tarkasteltiin laadullisesti.

5.3.1 Avoin kysely

Tavoitteenani oli saada hankkeeseen osallistuvista henkilöistä mahdollisimman monipuolinen raati, jossa olisi kokemusta ja näkemystä nuorten aikuisten kanssa työskentelestä. Ajatuksenani oli saada koottua 11 hengen asiantuntijaraati hankkeeseen osallistu-

vista eri kuntien työntekijöistä. Tutkimukseen osallistumispyyntöön (Liite 1) vastasi myöntävästi yhdeksän henkilöä, joille lähetin avoimen kyselyn sähköpostitse (Liite 2). Avoin kysely koostui kahdeksasta kysymyksestä. Inspiraatioksi ja helpottamaan tulevaisuuden mahdollisuuksien pohtimista lisäsin kysymyksiä lisäksi kyselyyn sitaatteja aihepiiriin liittyvästä kirjallisuudesta. Vastaajat saivat itse valita vastauksensa pituuden. Vastaajilla oli kaksi viikkoa aikaa vastata kyselyyn ja puolivälissä aikaa lähetettiin muistutusviesti. Yhteensä vastauksia tuli viideltä henkilöltä. Vastaajat olivat sosiaalityöntekijöitä neljän varsinaissuomalaisen kaupungin sosiaalitoimista.

Avointen vastausten analysoinnissa käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysia. Analyysiyksiköksi valitsin lauseen osan. Kokosin vastaajien alkuperäisiä ilmaisuja yhteen teemoittain. Muodostin teemoista ensin alaluokkia, jonka jälkeen kokosin alaluokat yhden yläluokan alle. Yläluokan ”Tulevaisuuden sosiaalityötä nuorten aikuisten parissa” alaluokat sisältävät teemat ”Rakenteisiin vaikuttamista”, ”Vuorovaikutuksellista asiakastyötä” ja ”Sosiaalisen asiantuntemus” (Taulukko 1). Kaksi muuta vastausten perusteella muodostamaani yläluokkaa olivat ”Nuoren aikuisuuden erityisyys” ja ”Moniammatillisuus yhteisenä toimintatapana”. Käsittelen teemoja tarkemmin tutkimuksen tuloksissa.

Taulukko 1. Esimerkki sisällönanalyysin prosessista avointen vastausten analysoinnissa.

Alkuperäiset ilmaukset:	Alaluokat:	Yläluokka:
Miettävääksi tulee myös kuinka pitkään kotona olleille nuorille mahdollistetaan opintoihin/työelämään pääsy. ...vaikuttavuudesta ja eri keinoista edistää hyvinvointia tarvitaan lisää tietoa. Innovatiiviset yhteistyöt peruskoulun ja oppilaitosten kanssa voisi olla yksi tie,...	Rakenteisiin vaikuttamista	
Toivon, että aikuissosiaalityön rooli on edelleen olla vahvasti mukana asiakastyössä ja asiakkaan rinnalla... ...eivätkä missään nimessä korvaa henkilökohtaista tapaamista ja kontaktia ja luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen merkitystä sosiaalityössä. Pitäen mielessä sen, että pysyvyys ja hyvä vuorovaikutus ovat yleensä sitä ydintä...	Vuorovaikutuksellista asiakastyötä	Tulevaisuuden aikuissosiaalityötä nuorten aikuisten parissa
...erityinen osaaminen palvelutarpeen arvioinnissa ihmisten kokonaistilanteen hahmottamisessa sekä sosiaalisten ja taloudellisten tekijöiden tunnistamisessa. ...tuomassa sosiaalityön ja sosiaalisen osallisuuden (ei välttämättä tarkoita aina opiskelua tai työtä) näkökulmaa tilanteen tarkasteluun. Aikuissosiaalityöntekijän rooli olisi siis toimia moniammatillisessa tiimissä sosiaalityön asiantuntijana...	Sosiaalisen asiantuntemus	

Sisällönanalyysin perusteella tein vastauksista tiivistelmän (Liite 3). Lähetin tiivistelmän kaikille avoimeen kyselyyn vastanneille ja pyysin heitä kommentoimaan tai ehdottamaan lisäyksiä tai muokkauksia tiivistelmän sisältöön. Kommentteja tuli yhdeltä vastaajalta. Avoimen kyselyn perusteella kerätyn aineiston ongelmaksi muodostui vastaajien vähäinen määrä. Lisäksi kysymysten asettelu olisi voinut olla selkeämpi, koska vastauksista oli nähtävissä, että kaikkia kysymyksiä ei ollut ymmärretty tulevaisuutta koskeviksi.

5.3.2 Muistiinpanot

Koska avoimen kyselyn vastaajajoukon koko jäi pieneksi, päätin käyttää lisäksi aineistona muistiinpanojani osahankkeen palvelutarpeen arvioinnin kehittämissäryhmän kolmesta tapaamisesta, joihin olin ottanut osaa. Tapaamisiin osallistui työntekijöitä ja esimiehiä hankkeessa mukana olevista kunnista. Osallistujat vaihtelivat, eivätkä kaikki hankkeeseen osallistuneet kunnat olleet edustettuina kokouksissa. Palaverien aiheet koskivat hankkeen kannalta olennaisia asioita, ja osallistujat osallistuivat keskusteluun, yhteiseen pohdintaan ja kehittämiseen. Muistiinpanoni sisälsivät palaverin sisällön ja palaverissa käydyn keskustelun pääpiirteittäin, sekä omia keskusteluista heränneitä jatkokysymyksiä aiheesta.

Hahmotin SWOT-nelikenttään (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) muistiinpanojeni pohjalta aikuissosiaalityötä koskevia sisäisen ympäristön vahvuuksia ja heikkouksia sekä ulkoisen ympäristön mahdollisuuksia ja uhkia (Taulukko 2). Aikuissosiaalityössä sisäisen ympäristön vahvuuksista nostin esille asiakkaiden tarpeiden tunnistamisen sekä vahvan verkostotyön osaamisen. Aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön heikkoudet taas koskivat tunnetta aikuissosiaalityön identiteetin määrittelemättömyydestä, resurssien puutetta, palvelutarpeen arvioinnin lomakkeen työläyttä ja kuntien erilaisia toimintatapoja arvioinnin toteuttamisessa. Toimenpiteiden perustuminen näyttöön oli myös heikoilla kantimilla.

Ulkoisen ympäristön muutokset voivat tarjota mahdollisuuksia aikuissosiaalityön brändäykselle. Lisäksi ulkoinen ympäristö voi mahdollistaa yhden luukun periaatteen toteutumisen tai aikuisväestön kysymyksiin erikoistuneen sote-keskuksen. Vaikuttavuuden arviointi voi lisääntyä, teknologia voi tuoda uusia mahdollisuuksia palvelutarpeen arviointiin ja arviointiprosessissa voidaan huomioida asiakkaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Ulkoisen ympäristön uhat voivat koskea mahdollista sote-uudistusta ja aikuissosiaalityön paikkaa palvelujärjestelmässä sen myötä. Uhkana voi olla asiakaspalvelun kannalta yhteistyön ongelmat yhteistyökumppaneiden kanssa, palveluiden korostaminen asiakkaan kohtaamisen kustannuksella, asiakkaan liiallinen vastuuttaminen omien asioidensa hoidosta sekä työn ja toimintakyvyn painottuminen voi hankaloittaa asiakkaan tarpeiden tunnistamista.

Aineiston heikkoutena on, että kokouksissa käsiteltävät asiat koskivat aikuissosiaalityön toimintakenttää yleisesti, joten tutkielmani kiinnostuksen kohteena olevien nuorten ai-

kuisten asiat jäivät vähemmälle keskustelulle. Lisäksi SWOT-kategorioinnissa joku toinen olisi voinut tulkita aiheen mahdollisuuden sijasta uhaksi tai heikkouden sijasta vahvuudeksi, jolloin taulukko olisi ollut erilainen.

Taulukko 2. SWOT-tilaus, jossa on kategorioituna aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön vahvuudet ja heikkoudet sekä ulkoisen ympäristön mahdollisuudet ja uhat.

	+	-
Sisäinen ympäristö	Vahvuudet Aikuisten tarpeiden tunnistaminen ja vastaaminen Verkostoyhteistyö	Heikkoudet Aikuissosiaalityön identiteetin määrittelemättömyys Ei tarpeeksi resursseja asiakastyöhön Palveluntarpeen arvioinnin lomake on työläs täyttää Näyttöön perustuvuuden puuttuminen Arvioinnin tavat kunnittain vaihtelevat
Ulkoinen ympäristö	Mahdollisuudet Aikuissosiaalityön brändäys Vaatimus vaikuttavuuden arvioinnille Ammattikunnat saman katon alle Teknologian kehityksestä apua palveluntarpeen arviointiin Erikoistunut sote-keskus aikuisasiakkaiden tarpeisiin Arvioinnissa otetaan huomioon kokonaisvaltainen hyvinvointi	Uhat Aikuissosiaalityön paikka maakunnassa Aikuissosiaalityön integroiminen osaksi jotain suurempaa palvelua Mennään palvelut edellä Aikuissosiaalityö etäännytyä asiakkaasta sote-uudistuksessa Aikuissosiaalityön näkyvyys lastensuojelussa toisarvoista Asiakkaan vastuuttaminen Kelan ja aikuissosiaalityön yhteistyö Tunnistetaan erityisen tuen tarpeet Arvioinnissa keskitytään vain toiminta- ja työkykyyn

5.3.3 Arvoasteikollinen kysely

Tein toisen kyselylomakkeen (Liite 4) perustuen ensimmäisen kyselyn avoimiin vastauksiin ja niistä koottuun yhteenvedon sekä palveluntarpeen kehittämissuunnitelman tapaan tehtyjen muistiinpanojen pohjalta hahmoteltujen SWOT-kategorioiden aiheisiin. Toisen kierroksen kyselylomakkeen rungon tein SurveysPal-ohjelmaan. Kyselylomake sisälsi väittämiä aiheista ”aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa”, ”tarpeen arviointi moniammatillisesti tulevaisuudessa” ja ”arviointityön käytännöt tulevaisuudessa”. Vastaja sai arvioida väittämiä asteikolla 1–4, miten todennäköisinä ja toivottavina hän piti väittämiä kehityssuunnista seuraavan kymmenen vuoden aikana. Arvioidessaan kehityssuunnan todennäköisyyttä vastaajaa pyydettiin valitsemaan näkemyksensä siitä, kuinka todennäköisesti kehityssuunta on todellisuutta kymmenen vuoden päästä. Arvioidessaan kehityssuunnan toivottavuutta pyydettiin vastaajaa valitsemaan näkemyksensä siitä, kuinka toivottavana hän piti kehityssuunnan toteutumista seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Arvoasteikollisen kyselyn lähetin ensimmäisen kierroksen avoimeen kyselyyn vastanneille sosiaalityöntekijöille. Saadakseni aineistosta kattavamman jaoin kyselylinkin myös Facebookissa olevassa Sosiaalityön uraverkostossa, jossa jäsenenä on sosiaalityöntekijöitä ja sosiaalityön opiskelijoita sekä Vasson osahankkeen ryhmälle Slack-

pikaviestinpalvelussa. Molemmissa medioissa pyysin vastauksia aikuissosiaalityössä työskenteleviltä tai työskennelleiltä sosiaalityöntekijöiltä, joilla on kokemusta nuorten aikuisten parissa työskentelystä. Vastauksia arvoasteikolliseen kyselyyn tuli 16 kappaletta. Vastauksista tehtiin Excel-taulukko ja niitä arvioitiin laadullisesti (Liite 5).

Käytin kyselyssä avointa linkkiä, joten varmuutta vastaajien sosiaalityön taustasta ei saada tällä tavoin vastauksia kerätessä. Avoimen linkin käyttäminen mahdollistaa kuitenkin anonymien vastausten keräämisen sosiaalisessa mediassa. En antanut vastaajille kyselyssä vaihtoehtoa ”en osaa sanoa”. Vastaajilla oli kuitenkin mahdollisuus jättää väliin hankalalta tuntuva kysymys. Nämä seikat aiheuttivat vastauskatoa hankalaksi miellettyihin kysymyksiin. Esimerkiksi vähiten vastauksia tuli arvioitaessa aiheen ”Aikuissosiaalityössä arviointityö perustuu näyttöön” toteutumisen toivottavuutta kymmenen vuoden päästä. Kysymykseen vastasi vain 13 vastaajaa, josta voi päätellä aiheen olevan hankalasti pohdittavissa toivottavuuden näkökulmasta. Kysymysten muotoilun vaikeaselkoisuus on voinut myös vähentää vastausten määrää. Vastaajien määrä jäi kyselyssä vähäiseksi, joten tämän tutkielman perusteella ei voi tehdä yleistyksiä sosiaalityöntekijöiden näkemyksistä, koskien valittujen aiheiden todennäköisyyttä ja toivottavuutta.

6 TULOKSET

Tuloksissa tarkastelen yhdessä ensimmäisen kyselyn avoimia vastauksia, toisen arvoasteikollisen kyselyn vastauksia sekä SWOT-nelikenttään hahmottamiani kategorioita. Tiivistän sosiaalityöntekijöiden näkemykset tulevaisuuden kehityslinjoista teemoihin ”Aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa” ja ”Nuorten aikuisten parissa tehtävän palvelutarpeen arvioinnin tulevaisuuden näkymät”. Aluksi tarkastelen kuitenkin sosiaalityöntekijöiden vastauksissa aikuissosiaalityön näkökulmasta hahmotunutta nykytilannetta nuoren aikuisuuden ja moniammatillisuuden kannalta.

6.1 NYKYTILANTEEN HAHMOTTUMINEN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSISSÄ

Nykyhetken tilannetta ovat olleet muovaamassa historian tapahtumat. Nykyhetkestä on myös helppo antaa mielipiteensä ja näkökulmansa perustuen menneeseen ja tämän hetken tilanteeseen aikuissosiaalityössä. Nykytilanteella on merkityksensä, koska tulevaisuus on olemassa ajateltavissa olevina mahdollisuuksina nykyisyydessä (Malaska 2003, 10–11). Oiva Ketosen (1985, 21) mukaan tulevaisuuden mahdollisuuksien arvioiminen edellyttää nykyisyyden erittelyä ja siihen vaikuttavien tekijöiden tunnistamista.

6.1.1 Nuoren aikuisuuden erityisyys

”Nuoren aikuisuuden erityisyys” painottui yhtenä teemana avoimen kyselyn vastausten sisällönanalyysissä. Teema muodostui alateemoista ”tavoittamattomuus huolena”, ”nuoren aikuisen kohtaaminen” ja ”nuoren aikuisen tarpeet”.

”Haasteen aiheuttavat nuoret, jotka eivät saavu ajoilleen eikä heitä muutoinkaan tavoiteta.”

Sosiaalityöntekijöiden vastauksista ilmeni huolta nuorten aikuisten tavoittamisesta palveluiden piiriin. Jos aika saadaan aikuissosiaalityöhön varattua, riskinä on, että nuori aikuinen ei tulekaan sovitulle tapaamiselle. Huolta aiheuttavat syrjäytymisvaarassa olevat nuoret aikuiset, jotka tarvitsevat erityisen paljon apua, mutta joita ei palvelujärjestelmässä tavoiteta. Tuen ja palveluiden tavoittamattomuudessa nähtiin riskinä se, että osa nuorista aikuisista jää koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle. Pelkona oli myös se, että nuoruuden ja aikuisuuden väliin jäävä nuori aikuisuus saattaa tarpeineen jäädä nuoruuden ja aikuisuuden tarpeiden välimaastoon, eikä tule tunnistetuksi omana ryhmänä.

Saija Kankaan (2011, 19, 29) mukaan erityisesti juuri nuorten aikuisten tarpeisiin vastataan kunnissa vaihtelevasti ikään perustuvilla työnjaoilla, millä pyritään sujuvoittamaan palvelua ja mahdollistetaan työntekijöiden erikoistuminen tietyn ikäryhmän palveluiden hallintaan. Tutkimuksessa sosiaalityöntekijät selittivät nuorten miesten sitoutumattomuutta sosiaalityöntekijän tapaamisiin sillä, että nuorilla miehillä ei ollut siinä elämäntavaiheessa halukkuutta muutokseen. Huolena olikin se, että syrjäytymisriskissä olevat nuoret miehet eivät tavoita palveluita ennen kuin 30 ikävuoden jälkeen, jolloin ongelmat ovat jo kärjistyneitä. Aikuissosiaalityössä ei tutkimuksen mukaan pystytty ennaltaehkäisevästi tavoittamaan nuoria miehiä.

”Sosiaalitoimistoon nuorten on selvästi vaikea tulla, joten heidän osaltaan aikoja jää käyttämättä muita ryhmiä enemmän.”

Nuoren aikuisen kohtaamisessa sosiaalityöntekijöitä mietitytti kohtaamisen paikka sekä kohtaamisen tapa. Sosiaalitoimiston koetaan olevan kohtaamisen paikkana hankalasti lähestyttävä. Vastauksissa pohdittiin lähestyttävyyttä parantamaan mahdollisuutta sähköisiin palveluihin, joiden todetaan olevan luonteva osa nuorten elämää. Pohdintaa oli myös tulevaisuusorientoituneesti nuorten aikuisten kohtaamisesta heille tarkoitettussa moniammatillisessa keskuksessa. Tämä näkökulma painottaa nuorten aikuisten tarpeiden erityisyyttä muihin asiakasryhmiin nähden. SWOT-nelikentän hahmotelmassa ulkoinen ympäristö voi mahdollistaa ammattikuntien kokoamisen saman katon alle. Toisaalta ulkoisena uhkana voidaan pitää meneillään olevan sote- ja maakuntauudistuksen vaikutusta aikuissosiaalityön tekemisen tapaan ja paikkaan. Jos aikuissosiaalityön asiakkaiden tarpeita ei tunnisteta, ei aikuissosiaalityön nuorille asiakkaille nähdä tarvetta omalle keskukselle.

”Pitäisi olla osaamista siihen, että tunnistaa tilanteen jossa kannattaa velvoittaa johonkin ja toisaalta tilanteen, jossa kannattaa ”vaan antaa olla”...”

Vastauksissa todettiin, että nuoren aikuisen kohtaamisessa pitäisi osata puhua heidän kielellään, mikä sisältää neuvomista ja määrätietoista ohjaamista, ei käskemistä. Eija Huovilan (2013, 210) tutkimuksessa alle 25-vuotiaat nuoret odottivat sosiaalityöntekijältä aitoa kiinnostusta, kuuntelemista, puolueetonta keskustelua, konkreettista auttamista ja nuoruuden erityisyyden huomioimista. Vastausten mukaan nuoren toimijuus olisi hyvä säilyttää ja siihen aktivoida niin, ettei synny liikaa riippuvuutta palvelusta. Lisäksi nuorten aikuisten kanssa täytyy osata tasapainoilla aktivoinnin ja motivoinnin sekä yllä-

pitävän hitaamman työotteen kanssa. Osallisuuden peruselementteinä voidaan pitää resurssien ja toimintamahdollisuuksien oikeanmukaista jakautumista ja henkilön mahdollisuutta vaikuttaa omaan elämäänsä (Raivio ja Karjalainen 2013, 16–17). Sosiaalityöntekijöiden näkemyksenä on, että nuoren toimintamahdollisuuksia on pidettävä yllä niin, että nuori ei tule liian riippuvaiseksi palveluista saatavista resursseista, vaan nuorella olisi toimintakykyä vaikuttaa omaan elämäänsä. Osallisuuteen ei siis riitä pelkkä resurssien tarjoaminen nuoren aikuisen tarpeisiin, vaan olennaista on nuoren aikuisen oman toimintakyvyn vahvistaminen, jotta hän pystyisi jatkossa tyydyttämään itse tarpeensa ja olemaan osallisena yhteisössä.

”Opintoihin / työelämään suuntaaminen on iso osa nuorten asiakkaiden kanssa työskentelyä.”

Vaikka työskentelyssä nuorten aikuisten kanssa otettiin esille tasapainoilu aktivoinnin ja hitaamman otteen kanssa, oli selvää, että vastaajat pitivät nuorten aikuisten ikävaiheen olennaisina tarpeina kouluttautumista ja työelämään kiinnittymistä. Toimintateoriassa elämänlaadun mittarina voidaan pitää sitä, kuinka henkilön toimintakyky mahdollistaa arvokkaina pidettyjen toiminnan muotojen saavuttamisen. Nuorten aikuisten kohdalla tavoiteltavina asioina nähdään kouluttautuminen ja työelämään pääsy. Koulutus ja työelämä itsessään lisäävät henkilön toimintakykyä ja mahdollisuuksia tehdä valintoja arvokkaina pitämistään asioista. (Sen 1993, 30–33.) Toisaalta SWOT-nelikentässä ulkoisen ympäristön uhkana voidaan pitää sitä, että sosiaalityön arviointityöskentelyssä keskitytään vallitsevan yhteiskunnallisen ilmapiirin mukaisesti vain toiminta- ja työkykyyn. Tällöin niiden henkilöiden tarpeet saattavat jäädä vähemmälle huomiolle, joilla on pysyvästi alentunut toimintakyky tai jotka ovat työkyvyttömiä. Nuorten aikuisten ryhmän sisällä tarpeiden todettiin olevan erilaisia, mutta luotettavan aikuisen pysyvyys ja matalan kynnyksen palveluiden saatavuuden ajateltiin vastaavan erityisesti nuorten aikuisten tarpeita.

6.1.2 Moniammatillisuus yhteisenä toimintatapana

Avoimen kyselyn vastausten sisällönanalyysissä toisena teemana painottui ”Moniammatillisuus yhteisenä toimintatapana”. Teema sisälsi aiheet ”Yhteistyötä olennaisten tahojen kanssa”, ”Yhteistyön muodot”, ”Yhteistyötä mahdollistamassa” ja ”Yhteistyön puutteellisuus”.

Moniammatillisuus toteutuu aikuissosiaalityössä vastausten perusteella laaja-alaisesti. Yhteistyön toimivuutta tukee myös SWOT-nelikentässä aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön vahvuudeksi nostettu verkostoyhteistyö. Yhteistyötahot heijastelevat niitä tarpeita ja toisaalta hyvinvoinnin vajeita, joita nuorilla aikuisilla ajatellaan olevan.

Avoimen kyselyn vastausten mukaan eniten yhteistyötä tehdään työllistymistä edistävien yhteistyötahojen kanssa. Tällaisia tahoja ovat TE-toimiston asiantuntijat, TYP, uraohjaaja, työtoiminnan ja työllisyyskokeilun työntekijät. Lisäksi yhteistyötä tehdään paljon mielenterveys- ja päihdeasioiden asiantuntijatahojen kanssa. Kontakteja on nuoris- ja aikuispsykiatriaan, A-klinikalle, päihdetyöhön sekä päihdeterapeutin ja päihde-
tiimin kanssa. Nuorten aikuisten moninaiset elämäntilanteet näkyvät siinä, että paljon yhteistyötä tehtiin perheohjaajien, lastensuojelun ja perheneuvolan kanssa. Toisaalta yhteistyötahoihin kuului etsivä nuorisotyö, jonka kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yksittäisiä mainintoja tehtiin yhteistyöstä asumispalveluiden, terveydenhoidon, Kelan ja tukihenkilöiden kanssa. Eri alueilta ja suuremmalla vastaajaotoksella olisi yhteistyötahojen määrä ollut varmaankin vielä laajempi.

Juhilan mukaan (2006, 49) sosiaalityön tehtäviin kuuluvat liittämisen- ja kontrollielementit. Aikuissosiaalityön yhteistyötahoista työllistämistä edistävissä tahoissa sekä etsivässä nuorisotyössä on nähtävissä aikuissosiaalityön rooli asiakkaiden liittämisen takaisin valtakulttuuriin. Aikuissosiaalityön kontrolloivan roolin voidaan ajatella toteutuvan päihde- ja mielenterveystahojen sekä lastensuojelun kanssa yhteistyössä. Toisaalta monet tarve teoriat korostavat yhteisöön kuulumista ja osallisuutta yhtenä ihmisen olennaisena perustarpeena (A.H. Maslow (1943); E. Allardt (1976); A. Sen (1993); L. Doyal ja I. Gough (1991)). Näin ollen aikuissosiaalityö pyrkii vastaamaan muiden yhteistyötahojen kanssa yhdessä nuorten aikuisten perustarpeeseen liittyä yhteisöön. Yhteistyössä ammattilaisten kanssa voidaan pyrkiä kokonaisvaltaiseen näkemykseen yhteisöllisistä, terveydellisistä ja mielenterveydellisistä tarpeista, jotka Lauri Rauhalan (2005) mukaan ovat suhteessa toisiinsa.

”...tarpeen ja tilanteen mukaan.”

Avointen vastausten mukaan yhteistyön muodot ovat moninaisia. Moniammatillisuus toteutuu tarpeen ja tilanteen mukaan vaihtelevasti. Mitään aina sovellettavaa tapaa toteuttaa yhteistyötä ei vastauksista ollut havaittavissa. Yhteistyötahot eivät työskentele välttämättä samoissa tiloissa, mutta silti yhteistyö toimii. Yhteistyö voi tapahtua sosiaa-

lityöntekijän toimistolla tai yhteistyötahon tiloissa. Yhteistyötahot osaavat ottaa yhteyttä, jos heidän asiakkaallaan ilmenee aikuissosiaalityön tarvetta. Myös moniammatillinen tiimi ja työryhmätyöskentely mainittiin vastauksissa. Verkostoyhteistyötä saattaa kuitenkin leimata asiakaskohtaisuus. Jotta yhteistyö ei jäisi liian satunnaiseksi, organisaa- tiolähtöiseksi ja päällekkäiseltä arviointityöltä välttyttäisiin, täytyy yhteistyötä mahdol- listaa yleisellä tasolla.

”Nuorten kanssa toimivien ammattiryhmien tulisi tehdä työtä samoissa tiloissa, jotta yhteistyö oikeasti onnistuu.”

Avointen vastausten mukaan yhteistyön mahdollistajana nähtiin fyysinen läheisyys eri ammattiryhmien välillä. Yhteistyötä helpottavat aktiivisuus, dialoginen työote ja yhteis- työkumppaneiden tutuus. Toisten ammattikuntien asiantuntijuuden tuntemus mahdol- listaa yhteydenoton oikeaan tahoon. Yhteistyön tekemiseen, toisen työntekijän mukaan ottamiseen ja konsultointiin tarvitaan esimiestason myötävaikutusta ja resursseja. Palo- lan ym. (2012, 56–57) tutkimuksessa yhteistyö näyttäytyi tilannekohtaisena, ja aika resurssina rajoitti yhteistyötahojen tapaamisten toteutumista.

”Terveysthuollon mukaan saaminen moniammatilliseen yhteistyöhön on välillä haas- tavaa; terveydenhuolto pysyy melko vahvasti omana saarekkeenaan.”

Vaikka moniammatillinen yhteistyö aikuissosiaalityössä toteutui avointen vastausten mukaan moninaisesti, ei yhteistyön toimivuutta mielletty yhtä toimivaksi kaikkien taho- jen kanssa. Aikuissosiaalityön valtakunnallisessa kartoituksessa (Blomgren ja Kivipelto 2012, 43) tuloksena oli, että Kela oli yksi tahoista, jonka kanssa tehtiin eniten yhteistyö- tä. Avoimiin vastauksiin vastanneet sosiaalityöntekijät taas kokivat, että Kelan kanssa yhteistyössä on parantamisen varaa. Samoin SWOT-nelikentässä Kelan ja aikuissosiaa- lityön yhteistyö näyttäytyi ulkoisen ympäristön luomana uhkana. Taustalla tarpeelle kehittää aikuissosiaalityön ja Kelan yhteistyötä on varmasti lähimenneisyydessä tehty perustoimeentulotuen siirto aikuissosiaalityön käsittelystä Kelan käsiteltäväksi. Pelkona on, että Kelassa ei tunnisteta asiakkaiden tarvetta aikuissosiaalityön osaamiselle, jolloin yhteistyökin jää ohueksi.

Toinen yhteistyötaho, jonka kanssa toivottiin selvästi enemmän yhteistyötä, oli tervey- denhuollon palvelut. Voidaan ajatella, että yhteistyön ohuus aikuissosiaalityön ja ter- veydenhuollon välillä on haitaksi asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaiselle arvioinnille, koska ihmisen terveydentila, yhteys sosiaalisiin verkostoihin ja mielenterveydelliset

asiat vaikuttavat kokonaisuutena ihmisen hyvinvointiin. Toisaalta sote-uudistuksessa kaavailtu integraatio voi mahdollistaa SWOT-tilauksessa ulkoiseksi mahdollisuudeksi hahmottuneen asiakkaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioimisen.

6.2 TULEVAISUUDEN HAHMOTTUMINEN SOSIAALITYÖNTEKIJÖIDEN NÄKEMYKSISSÄ

Avointen vastausten kolmanneksi yläteemaksi hahmottui ”Tulevaisuuden aikuissosiaalityötä nuorten aikuisten parissa”. Teema sisälsi aiheet ”Rakenteisiin vaikuttamista”, ”Vuorovaikutuksellista asiakastyötä” ja ”Sosiaalisen asiantuntemus”. Lisäksi sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä tulevaisuudesta tarjoavat arvoasteikollisen kyselyn vastaukset teemoista ”Aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa”, ”Moniammatillinen yhteistyö ja tarpeen arviointi tulevaisuudessa” sekä ”Arviointityön käytännöt tulevaisuudessa”.

6.2.1 Aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa

Rakenteisiin vaikuttamista

”...vaikuttavuudesta ja eri keinoista edistää hyvinvointia tarvitaan lisää tietoa.”

Sosiaalityön rooli hahmottui avoimissa vastauksissa selkeästi palvelujärjestelmän rakenteisiin vaikuttajaksi. Palvelujen ulkopuolelle jääneiden nuorten aikuisten tilanteisiin pyritään sosiaalityössä löytämään ratkaisuja kehittämällä uusia toimintatapoja ja osallistamalla nuoria aikuisia. Sosiaalityön pohdittavana on, kuinka pitkään kotona olleille nuorille aikuisille mahdollistetaan työhön ja opintoihin pääsy. Ongelma nähdään rakenteellisena; saatavilla ei ole helposti tarjolla olevia matalan kynnyksen työpaikkoja. Opiskelijan osalta tärkeänä nähdään koulutuksen kustannusten pysyminen kurissa, jotta kaikilla olisi mahdollisuus kouluttautua niin halutessaan. Sosiaalityön yhteistyö peruskoulun ja oppilaitosten kanssa voi mahdollistaa innovatiivisia ennaltaehkäiseviä toimintatapoja. Sosiaalityön tekeminen ei siis ole vain yksittäisten asiakkaiden kanssa tehtävää muutostyötä, vaan näkökulma on monipuolisempi ja laajempi. Sosiaalityö voi olla alueellista ja yhteisöllistä. Rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyy myös tarve kerätä ja jäsentää työssä kertyvää tietoa, jotta sitä voidaan käyttää palveluiden parantamiseksi, työn vaikuttavuuden ja asiakkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa pidettiin kuitenkin epätodennäköisenä sitä, että tulevaisuudessa rakenteellinen sosiaalityö painottuu nuorten aikuisten asioissa. Rakenteelliseen sosiaalityöhön liittyy myös tarve kerätä ja jäsentää työssä kertyvää tietoa, jotta sitä voidaan käyttää palveluiden parantamiseksi, työn vaikuttavuuden ja asiakkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

teellisen sosiaalityön toteutumista ei siis pidetty tulevaisuudessa kovinkaan selvänä sosiaalityön tekemisen muotona. Toisaalta arvoasteikollisen kyselyn vastaajat pitivät rakenteellisen sosiaalityön painottumista tulevaisuudessa hyvin toivottavana.

Rakenteellisen sosiaalityön toivottavuus viittaa sosiaalityöntekijöiden eriarvoistumiskurssin mukaiseen ajatteluun. Eriarvoistumiskurssissa yksilöiden ongelmat nähdään yhteiskunnallisina ja sosiaalisina ja keskeisenä tapana toimia eriarvoistumista vastaan on yhteiskunnallinen vaikuttamistyö (Juhila 2008, 60–77). Sosiaalityössä ei siis tavoitella vain yksilön tarpeiden tyydyttämistä vaan myös yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja tarpeiden ennaltaehkäisyä. Toisaalta sosiaalityöntekijät pitivät epätodennäköisenä rakenteellisen sosiaalityön painottumisen realisoitumista tulevaisuudessa, mikä voi viitata siihen, että yleinen yhteiskunnallinen ilmapiiri painottaa yksilön vastuuta omasta hyvinvoinnistaan. Näin ollen työssä painottuisi enemmän yksilöiden vastuuttaminen ja aktivoiminen.

Vuorovaikutuksellinen asiakastyö

”Toivon, että aikuissosiaalityön rooli on edelleen olla vahvasti mukana asiakastyössä ja asiakkaan rinnalla...”

Avointen vastausten mukaan aikuissosiaalityön ydintä on työntekijän pysyvyys ja hyvä vuorovaikutus asiakkaan kanssa. Asiakastyön tekeminen, muutoksen aikaansaaminen ja asiakkaan rinnalla oleminen koetaan tärkeäksi osaksi sosiaalityön tekemisen tapaa. Ohjaustyötä nuorten aikuisten parissa voidaan tehdä jalkautumalla sinne, missä nuoret aikuiset ovat. Aikuissosiaalityön rooli on olla mukana arvioimassa asiakkaan kokonaistilannetta, eikä pelkästään asiantuntijan roolissa johtamassa muiden työtä. Vaikka tietotekniikan mahdollisuudet nuorten aikuisten parissa työskennellessä tunnistetaan mahdollisuutena ylläpitää vuorovaikutusta, sähköisten palveluiden ei missään tapauksessa koeta korvaavan henkilökohtaista kontaktia ja vuorovaikutusta.

Myös arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät vuorovaikutuksellista asiakastyötä todennäköisenä ja erittäin toivottavana tulevaisuudessa. Vaikka vuorovaikutuksellista asiakastyötä pidetäänkin tärkeänä, nähdään arvoasteikollisen kyselyn mukaan aikuissosiaalityön roolissa painottuvan myös todennäköisenä ja toivottavana johtaminen ja koordinointi nuorten aikuisten asioissa.

Arvoasteikollisessa kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta vuorovaikutuksellisen asiakastyön sisällöstä. Vastaajat pitivät todennäköisenä, mutta epätoivottavana, että tulevaisuudessa

asiakastyössä painottuu työhön ja koulutukseen aktivointi. Toivottavampana sekä todennäköisenä vaihtoehtona vastaajat pitivät sitä, että tulevaisuudessa aikuissosiaalityössä tasapainoillaan nuoren aikuisen aktivoinnin ja tukemisen kanssa. Arvoasteikollisessa kyselyssä enemmistö piti todennäköisenä ja erittäin toivottavana, että asiakastyöskentelyssä painottuu nuoren aikuisen elämänhallinnan, toimijuuden ja osallisuuden vahvistaminen. Vaikka huolenpidollisen työn todennäköisyydestä ei ollut vastaajien kesken selvää yksimielisyyttä, pitivät vastaajat ylläpitävän huolenpidollisen työn painottumista toivottavana tulevaisuudessa.

Leila Kankaisen (2012, 56) liseniaattityössä työntekijät kokivat ristiriitaisena aktivointityön arvostuksen niin yhteiskunnallisissa keskusteluissa kuin johdon vaatimuksena, jolloin huolenpidollista työtä ei arvoteta yhtä paljon. Arvotuksesta seurasi, että sosiaalityössä aktivoinnin toimenpiteet koskivat myös asiakkaita, joilla kuntoutuminen työelämään ei ollut realistinen tavoite. Eeva Liukon (2009, 120) liseniaattityössä huolenpidollinen työ arvotettiin tärkeäksi, mutta passiiviseksi työkäytännöksi, jonka ei katsottu kuuluvan ensisijaisesti sosiaalityöntekijälle. Näin ollen oikeus sosiaalityöntekijän työpanokseen olisikin lähtökohtaisesti niillä, jotka arvioidaan työkykyiseksi tai muutokseen valmiiksi. Arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa on nähtävissä, että pelkkä aktivointityö ei ole toivottavaa, mutta sitä pidetään todennäköisenä työmuotona myös tulevaisuudessa. Pelkän huolenpidollisen työn painottumisen todennäköisyydestä vastaajat eivät olleet täysin yksimielisiä. Tosin suuntausta pidettiin melko toivottavana. Erittäin toivottavana ja melko todennäköisenä pidettiin nuoren aikuisen elämänhallinnan, toimijuuden ja osallisuuden vahvistamista työskentelyssä tulevaisuudessa.

Pelkkä perustarpeiden tyydyttäminen ja huolenpito tai pelkästään yhteiskuntaan liittäminen työhön tai koulutukseen aktivoimalla ei tavoita ydintä aikuissosiaalityön ja nuorten aikuisten välisessä vuorovaikutuksellisessa työskentelyssä. Nuorten aikuisten erilaiset elämäntilanteet ja tarpeet otetaan huomioon tasapainoillessa aktivoinnin ja tukemisen kanssa sekä elämänhallinnan, toimijuuden ja osallisuuden vahvistamisessa.

Nuorten aikuisten kohtaaminen

Nuorten aikuisten kohtaamisen tapaa aikuissosiaalityössä tiedusteltiin sosiaalityöntekijöiltä arvoasteikollisessa kyselyssä. Avointen vastausten mukaan sosiaalitoimisto on kohtaamisen paikkana nuorille aikuisille hankalasti lähestyttävä. Ehkä tästä syystä myös arvoasteikollisen kyselyn vastaukset eivät olleet selvästi yksimielisiä sosiaalitoimessa

virastoaikana tapahtuvan kohtaamisen todennäköisyydestä tulevaisuudessa, eikä sosiaalitoimistossa kohtaamista pidetty erityisen toivottavana.

Aikuissosiaalityön jalkautumisen todennäköisyyttä asiakastyöhön nuorten aikuisten pariin pidettiin arvoasteikollisessa kyselyssä hieman epätodennäköisenä, vaikkakin erittäin toivottavana tulevaisuudessa. SWOT-nelikentässä aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön heikkoudeksi määrittyi se, että asiakastyöhön ei ole tarpeeksi resursseja käytettäväksi. Resurssien koettu vähyys voi vaikuttaa siihen, että jalkautumisen todennäköisyyttä tulevaisuudessa pidetään hieman epätodennäköisenä.

Pekka Karjalaisen (2016, 129–130, 136) analysoimassa aineistossa työntekijät kaipaivat muutosta työn toimistokeskeisyyteen. Toivottiin, että työtä saataisiin vietyä toimistosta enemmän asiakkaiden pariin. Karjalainen totesi, että toimistotyö ei voi olla sosiaalityön ideaali, vaan pikemminkin se on vallitseva olosuhde. Nuorten kohdalla pohdittiin, että nuorten vaihtuviin areenoihin sopisi jalkautuva ja liikkuva sosiaalityö. Lisäksi pohdittiin chatin ja netin hyödyntämistä niin, että nuoret, jotka eivät pääse tulemaan toimistolle, saisivat kuitenkin keskusteluyhteyden työntekijään.

Vaikka kasvokkain tapahtuva vuorovaikutuksellinen asiakastyö koetaan olennaiseksi osaksi aikuissosiaalityötä, pitävät arvoasteikolliseen kyselyyn vastaajat niin todennäköisenä kuin toivottavana nuorten kohtaamista sähköisissä palveluissa tulevaisuudessa. Nuoret aikuiset ovat tottuneet sähköiseen viestintään, joten netin kautta tapahtuva vuorovaikutustyö voi tuoda uusia mahdollisuuksia tavoittaa nuoria aikuisia palveluiden piiriin.

SWOT-nelikentässä ulkoisena uhkana hahmottui meneillään olevien muutosten myötä aikuissosiaalityön etäännyminen asiakkaasta. Arvoasteikollisessa kyselyssä jalkautuminen sote-keskukseen kohtaamaan nuoren aikuiset oli vastaajista melko todennäköistä ja toivottavaa. Vastausten perusteella uhkakuva aikuissosiaalityön etäännyttämisestä asiakkaasta sote-uudistuksen myötä ei toteutuisi.

SWOT-nelikentässä ulkoisena mahdollisuutena hahmottuivat aikuissosiaalityön asiakkaiden tarpeisiin erikoistunut sote-keskus ja asiantuntijoiden löytyminen saman katon alta yhden luukun periaatteella. Avoimissa vastauksissa arveltiin, että sosiaalitoimistolla on liian korkea kynnyks nuorille aikuisille asiointiin, eikä tarvetta näin ollen kohdattaisi. Arvoasteikollisen kyselyn vastaukset eivät olleet yksimielisiä siitä, että aikuissosiaalityö kohtaisi nuoret aikuiset heille tarkoitettussa matalan kynnyksen palvelupisteessä yhdessä

muiden ammattilaisten kanssa. Vastaajat pitivät kuitenkin tällaista kohtaamisen tapaa erittäin toivottavana tulevaisuudessa.

Yhteiskunnallisessa mittakaavassa haasteena on palveluiden, kuten mielenterveys- ja päihdepalveluiden ja työllistymisen tukipalveluiden keskittyminen yhä isompiin yksiköihin, jotka ovat sijainniltaan kauempana asiakkaasta. Kunnissa haasteena ovat taloudelliset- ja työntekijäresurssit, kuntaliitokset ja epävarmuus tulevista muutoksista. Niukkien resurssien takia kaikille erilaisista ongelmista kärsiville asiakkaille ei välttämättä ole tarjolla juuri oikeanlaisia palveluja. (Kivipelto 2013, 56.) Aaltosen ym. (2015, 72) tutkimuksessa työntekijät kaipasivat tulevaisuudessa enemmän resursseja, palveluita lähemmäksi toisiaan tai saman katon alle ja työntekijöiden yhteistyön tiivistämistä.

Avointen vastausten mukaan sosiaalityöntekijöillä on huolta nykytilanteesta nuorista aikuisista, jotka eivät saavu aikuissosiaalityön tapaamisille tai joita ei tavoiteta tuen piiriin. Lisäksi ongelmana on tuen tarpeen pitkittyessä ongelmien kasaantuminen ja monimutkaistuminen. Kaikkia tuen tarpeessa olevia nuoria aikuisia ei siis nykytilanteessa kohdata aikuissosiaalityössä. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät toivoivat ennaltaehkäisevien palveluiden ja tuen vähentävän nuorten aikuisten tarvetta aikuissosiaalityön toimenpiteille tulevaisuudessa, mutta tätä ei pidetä tulevaisuudessa todennäköisenä. Toivottavana pidetään myös, että nuoret aikuiset kohdattaisiin aikuissosiaalityössä heidän hakiessaan tukea elämänvaiheidensa siirtymissä, mutta tätä ei myöskään pidetä todennäköisenä vaihtoehtona tulevaisuudessa.

Arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa pidettiin todennäköisenä, mutta epätoivottavana, että pidentynyt nuoruus ja siirtymien myöhentyminen lisäävät aikuissosiaalityön palveluiden tarvetta 25–29-vuotiaiden parissa. Samoin todennäköisenä, mutta hyvin epätoivottavana pidettiin, että aikuissosiaalityössä ei tavoiteta yhä kasvavaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle.

Avointen vastausten huoli ja arvoasteikollisen kyselyn vastaukset ovat samansuuntaiset siinä, että aikuissosiaalityö ei tunnu kohtaavan kaikkia tukea tarvitsevia nuoria aikuisia ja heidän tarpeitaan nyt eikä tulevaisuudessa. Myöhentyneiden siirtymien katsotaan lisäävän aikuissosiaalityön tarvetta 25–29-vuotiaiden parissa. Tämä tarkoittaisi, että tuen lisäksi esimerkiksi nuorten aikuisten työllistämisen helpottamiseksi tarkoitettujen palveluiden ikähaarukan pitäisi kattaa myös nuoren aikuisuuden myöhäisempi vaihe. Aikuissosiaalityön ja nuorten aikuisten tarpeiden kohtaamisen todennäköisyys tulevaisuudessa

näyttää vastausten perusteella synkeältä. Sosiaalityöntekijät pitävät tulevaisuudessa todennäköisenä, että aikuissosiaalityössä ei tavoiteta yhä kasvavaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle.

Osahankkeen palvelutarpeen arvioinnin kehittämissäryhmän tapaamisissa keskusteltiin, että nuorella aikuisella voi olla moninaisia ongelmia ja vaikeuksia hakea tai vastaanottaa apua, jolloin hän on erityisen tuen tarpeessa, ja sosiaalityöntekijä on asiakastyössä vastuussa palvelutarpeen arvioinnista. SWOT-nelikentässä ulkoisen ympäristön uhkana näyttäytyi se, että aikuissosiaalityössä ei välttämättä tunnisteta asiakkaiden erityisen tuen tarpeita. Kuitenkin arvoasteikollisessa kyselyssä vastaajat pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityössä painottuvat erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asiat tulevaisuudessa.

Vaikka vastaajat pitivätkin todennäköisenä, että yhä suurempi joukko nuoria aikuisia jää kohtaamatta tulevaisuudessa aikuissosiaalityössä, vastausten perusteella erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten tilanne vaikuttaa positiiviselta. Siitä, että vastaajat pitivät erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asioiden painottumisen toteutumista todennäköisenä ja toivottavana tulevaisuudessa, voi ajatella, että erityisen tuen tarpeet myös tunnistettaisiin tulevaisuudessa aikuissosiaalityön asiakastyössä nuorten aikuisten kanssa.

6.2.2 Nuorten aikuisten parissa tehtävän moniammatillisen palvelutarpeen arvioinnin tulevaisuuden näkymät

Sosiaalisen asiantuntija

Avointen vastausten mukaan moniammatillisessa kontekstissa nuorten aikuisten asioissa aikuissosiaalityön rooli on tulevaisuudessa sosiaalisen asiantuntijana toimiminen. Sosiaalityöntekijöillä on sellaista tietoa nuorten aikuisten asioista ja tarpeista, mitä muilla asiantuntijoilla ei ole. Sosiaalityö nähdään nuoren aikuisen tukena silloin, kun nuorella on tarve sosiaalityön asiantuntijuudelle. Sosiaalityö on asiantuntija sosiaalisten vaikeuksien tunnistamisessa ja niissä tukemisessa. Aikuissosiaalityössä koordinoidaan nuorten aikuisten tarpeiden kannalta oikeanlaiset palvelut ja tuki. Aikuissosiaalityö tuo moniammatilliseen tiimiin sosiaalityön asiantuntijuutta ja palvelutarpeen arviointiin erityistä osaamista nuoren aikuisen kokonaistilanteen hahmottamisesta. Aikuissosiaalityön

rooli moniammatillisessa arviointityössä on ylläpitää sosiaalisen osallisuuden näkökulmaa, joka ei aina tarkoita vain työtä ja koulutusta.

Arvoasteikollisessa kyselyssä sosiaalityöntekijät pitivät moniammatillisessa yhteistyössä sosiaalisen asiantuntijana toimimista melko todennäköisenä ja erittäin toivottavana tulevaisuudessa.

Sosiaalinen näkökulma koetaan tärkeäksi osaksi nuoren aikuisen tilanteen kokonaisvaltaista hahmottamista. Nuoren aikuisen tilanteessa yhteistyötä voidaan tehdä tarpeen mukaisten yhteistyötahojen kanssa. Rauhalan (2005) holistisessa ihmiskäsityksessä kehollisuus, tajunnallisuus ja situationalisuus ovat erottamaton osa ihmisen olemassaolon kokonaisuutta. Sosiaalisen näkökulman (situationalisuus) ylläpito moniammatillisessa yhteistyössä katsotaan vastauksissa sosiaalityön erityiseksi tehtäväksi.

Moniammatillinen yhteistyö ja palvelutarpeen arviointi

Avointen vastausten mukaan yhteistyössä Kelan ja terveydenhuollon kanssa oli nykytilanteessa parantamisen varaa. Arvoasteikollisessa kyselyssä tiedusteltiin vastaajilta tulevaisuuden yhteistyötapoja Kelan ja terveydenhuollon kanssa.

Arvoasteikollisen kyselyn vastaajat pitivät epätodennäköisenä, mutta erittäin toivottavana, että Kelan henkilökunta tunnistaa nuorten aikuisten aikuissosiaalityön tarpeen ja yhteistyö aikuissosiaalityön kanssa on toimivaa tulevaisuudessa. Epätodennäköisenä, mutta toivottavana sosiaalityöntekijät pitivät sitä, että nuoret aikuiset löytävät Kelan ja aikuissosiaalityön palvelut ja tukitoimet samasta toimipisteestä. Vuoden 2018 Sosiaalibarometrissa Kelan henkilökunnalta ja sosiaalityöntekijöiltä kysyttiin, kuinka ohjautuvuutta voitaisiin helpottaa Kelasta sosiaalityöhön. Työntekijöiden ehdotukset koskivat koulutuksen lisäämistä, matalan kynnyksen yhteistyön lisäämistä, Kelan henkilöstön lisäkoulutusta sosiaalityöstä, sosiaalityön vahvistamista Kelassa sekä yhteydenoton kynnyksen madaltamista. Hankalana koettiin ohjeistuksen monitulkintaisuus sekä se, että asiakas voidaan ohjata sosiaalityön pariin vain asiakkaan suostumuksella. (Näätänen ja Londèn 2018, 65–66.) Arvoasteikollisen kyselyn perusteella Kelan ja aikuissosiaalityön yhteistyön toimivuus ei näyttäydä tulevaisuudessa todennäköisenä, vaikka vastaajat toivovatkin yhteistyötä, jotta molempien tahojen tuen tarpeessa olevia nuoria aikuisia saataisiin yhdessä autettua.

Arvoasteikollisen kyselyn vastaajat eivät olleet yksimielisiä siitä, ohjaako Kelan henkilökunta tulevaisuudessa nuoret aikuiset matalalla kynnyksellä moniammatilliseen palvelukeskukseen, jossa on myös aikuissosiaalityön asiantuntija tai siitä, että Kela ohjaisi nuoret aikuiset keskuksen, jossa heillä olisi mahdollisuus saada tarpeen mukaisen asiantuntijan toimesta tehty tuen tarpeen kartoitus ja suunnitelma palveluista. Vastaajat pitivät ohjausta toivottavana tulevaisuudessa. Toisaalta vastaajat pitivät epätodennäköisenä, mutta toivottavana, että nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa nuorille suunnatussa moniammatillisessa palvelukeskuksessa, jossa työskentelee nuoren tarpeiden mukaiset ammattilaiset. Hiilamon ym. (2017, 16) ajatus siitä, että Kela ohjaisi nuoret aikuiset keskuksen, jossa heillä olisi mahdollisuus saada tarpeen mukaisen asiantuntijan toimesta tehty tuen tarpeen kartoitus ja suunnitelma palveluista, vaikuttaa arvoasteikollisen kyselyn vastausten perusteella epävarmalta tulevaisuudessa.

Sote-uudistuksen kynnyksellä keskustelu sosiaalitoimen ja terveydenhuollon integraatiosta on ajankohtaista. Arvoasteikollisen kyselyn vastaajat eivät olleet yksimielisiä siitä, tekevätkö sosiaalihuolto ja terveydenhuolto arviointityötä saman katon alla tulevaisuudessa. Tämä olisi kuitenkin vastanneiden sosiaalityöntekijöiden mielestä erittäin toivottavaa. Vastaajat pitivät epätodennäköisenä, mutta toivottavana, että nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa Sote-keskuksessa yhteistyössä terveyspalveluiden kanssa. Vastaajat pitivät todennäköisenä, että terveyspalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteistyö tuen tarvetta arvioitaessa on yhä tulevaisuudessakin satunnaista. Lisäksi vastaajat pitivät todennäköisenä, että terveyspalvelut eriytyvät entisestään sosiaalipalveluista, jolloin molemmat tekevät nuorten aikuisten tarpeen arviointia omilla tahoillaan.

Kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät eivät näe tulevaisuudessa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon yhteistyössä paljonkaan parannusta nykytilanteeseen verrattuna. Toivottavaa olisi, että terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut kohtaisivat nuoren aikuisen ja tekisivät yhteistä palvelutarpeen arviointityötä saman katon alla, eikä yhteistyö olisi vain satunnaista tai eriytynyttä. Todennäköisenä vastaajat kuitenkin pitivät arviointityössä yhteistyön satunnaisuutta sekä palvelutarpeen tekemistä omilla tahoilla eri paikoissa.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi annettiin eduskunnalle 8.3.2018. Esityk-

sen mukaan (HE 16/2018, 257–261) suoran valinnan palveluiden osalta sosiaalihuollon tarvetta arvioin oman ammattitaitonsa perusteella terveydenhuollon ammattihenkilö tai sote-keskuksen ohjauksen ja neuvonnan ammattihenkilö ja ohjaa sosiaalihuollon tarpeessa olevan asiakkaan maakunnan liikelaitokseen palvelutarpeen arviointiin. Maakunnalla tulee olla monialainen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä koostuva tiimi, jonka avulla mahdollistetaan maakunnan liikelaitoksen tarpeenmukaisten palvelujen tuominen suoran valinnan palveluiden yhteyteen. Tiimin sosiaalihuollon osaajien tehtävänä on arvioida sote-keskuksen asiakkaiden maakunnan vastuulle kuuluvaa sosiaalihuollon palveluntarvetta.

Hallituksen esityksen mukaan (em.) Maakunnan liikelaitos voi tarkemmin päättää tiimin kokoonpanosta ja tehtävistä. Palvelut on mahdollista toteuttaa myös sähköisinä palveluina tai muilla soveltuvilla tavoilla. Arvoasteikollisessa kyselyssä tiedusteltiin tehdäänkö nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi nuoren kanssa moniammatillisessa sähköisessä palvelussa. Vaikka avoimeen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät todennäköisenä ja toivottavana sitä, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset tulevaisuudessa netissä, eivät arvoasteikollisen kyselyyn vastanneet pitäneet moniammatillista palvelutarpeen arviointia sähköisessä palvelussa todennäköisenä eikä toivottavana tulevaisuudessa.

Hallituksen esityksen (em.) mukaisesti moniammatillista palvelutarpeen arviointia voidaan tehdä tiimityöskentelynä. Tätä ja muita tapoja toteuttaa moniammatillista palvelutarpeen arviointia tiedusteltiin arvoasteikollisessa kyselyssä. Vastaaajat pitivät epätodennäköisenä, mutta toivottavana, että nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään pysyvissä kokoonpanoissa moniammatillisissa tiimeissä. Myös epätodennäköisenä, mutta toivottavana pidettiin sitä, että nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään solmutyöskentelynä, jossa moniammatillinen tiimi ja sen jäsenet kerätään yhteen tilanteen mukaan koko arviointiprosessin ajaksi.

Perinteisiä tapoja toteuttaa moniammatillista työskentelyä ovat verkostopalaveri, työparityöskentely ja konsultointi. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa sosiaalipalveluissa tai yhteistyökumppanin luona tilanteen mukaan verkostopalaverina. Työparityöskentelynä tehtävää arviointityötä ei pidetty todennäköisenä vaihtoehtona tulevaisuudessa, vaikka tämä toivottavaa olikin. Todennä-

köisenä ja toivottavana vastaajat pitivät sitä, että nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään konsultoimalla tarpeen mukaisia tahoja yli sektorirajojen.

Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet pitivät aikuissosiaalityön jalkautumista nuorten aikuisten pariin erittäin toivottavana, mutta hieman epätodennäköisenä tulevaisuudessa. Arvoasteikollisessa kyselyssä tiedusteltiin myös vastaajien näkemystä siitä, tehdäänkö nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi jalkautuneena moniammatillisessa yhteistyössä sinne missä nuoret ovat. Jalkautuminen nuorten aikuisen pariin tekemään tuen- ja palvelutarpeen arviointia moniammatillisessa yhteistyössä on niin ikään toivottavaa, mutta sitä pidetään epätodennäköisenä tulevaisuuden suuntana.

Avoimeen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät toivoivat moniammatillisen yhteistyön mahdollistamista yleisellä tasolla, jotta yhteistyö ei jäisi liian satunnaiseksi, organisaatiolähtöiseksi ja päällekkäiseltä arviointityöltä vältyttäisiin. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät erittäin toivottavana, että esimiestyöskentelyllä ja resursoinnilla kannustetaan hallintorajat ylittävään moniammatilliseen arviointityöhön nuorten aikuisten asioissa ja nuorten aikuisten parissa tehtävässä käytännön työssä eri toimijat ovat sopineet yhteisistä moniammatillisen arviointityöskentelyn pelisäännöistä ja foorumeista. Tästä huolimatta vastaajat eivät pidä kumpaakaan tulevaisuudenkuvaa todennäköisenä.

Avointen vastausten perusteella nykytilanteessa moniammatillista arviointityöskentelyä leimasi tilannekohtaisuus ja työntekijän omaa aktiivisuutta vaadittiin yhteistyötahojen kontaktoinnissa. Arvoasteikollisen kyselyn vastaajat pitivät todennäköisenä, että yhteinen moniammatillinen arviointityöskentely on tilannekohtaista ja riippuvaista nuoren aikuisen kanssa työskentelevien työntekijöiden aktiivisuudesta tulevaisuudessakin. Toivottavana tällaista skenaariota ei pidetty. Sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella tulevaisuudessakin moniammatillinen palvelutarpeen arviointi on enemmän satunnaista kuin yhteisillä pelisäännöillä sovittua.

Hallituksen esityksen (HE 16/2018, 99) mukaan asiakas ohjattaisiin aina sosiaalityön tarpeessa maakunnan liikelaitoksen palvelutarpeen arviointiin. Tämä koskee myös asiakkaita, joilla on tarvetta laaja-alaiseen palvelutarpeen arviointiin. Palvelujen yhteensovittamista mahdollistaa asiakassuunnitelma, joka on kaikkien palveluntuottajien päivitettävissä. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät olivat kuitenkin

sitä mieltä, että arviointityötä tehdään tulevaisuudessa yhä päällekkäin eri palvelutarjoajien kesken, vaikka tätä ei toivottavana pidettykään.

Eri asiantuntijoiden yhdessä tekemää arviointityötä mahdollistavat yhtenevät käytännöt arviointityössä sekä arvioinnin dokumentointijärjestelmien yhteensopivuus. SWOT-nelikentässä aikuissosiaalityön sisäiseksi heikkoudeksi määrittyi näyttöön perustuvuuden puuttuminen arviointityöstä. Sisäisenä heikkoutena hahmottui myös se, että arvioinnin tavat vaihtelivat kunnittain. Lisäksi palvelutarpeen arvioinnin lomake koettiin työlääksi täyttää, minkä vuoksi arviointilomaketta täytettiin olennaisiksi koetuin osin. Ulkoisena mahdollisuutena määrittyi vaade vaikuttavuuden arviointiin. Vaade vaikuttavuudelle tuli esille myös sosiaalityöntekijöiden avoimissa vastauksissa, joissa rakenteelliseen sosiaalityöhön katsottiin liittyvän tarve kerätä ja jäsentää työssä kertyvää tietoa, jotta sitä voidaan käyttää palveluiden parantamiseksi, työn vaikuttavuuden ja asiakkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityössä on käytössä valtakunnallisesti yhtenäinen lomakepohja arvioinnin tueksi ja dokumentoinniksi. Aikuissosiaalityössä nykyisin käytössä olevissa palvelutarpeen arvioinnin lomakkeissa on kuntakohtaisesti niin yhteneväisyyksiä kuin eroavuuksia (Hakkarainen 2017, 28–35, 34). Vastaajat pitivät todennäköisenä, että kuntakohtaisista eroista päästään tulevaisuudessa ja tarvetta arvioidaan yhtenäisellä lomakkeella.

Vastaajat eivät olleet selvästi yksimielisiä siitä, perustuuko aikuissosiaalityössä tehtävä arviointityö näyttöön tulevaisuudessa, kun taas vaikuttavuuden arviointi oli vastaajien näkemyksissä osa sosiaalityön käytäntöä tulevaisuudessa. Molempia pidettiin toivottavina tulevaisuudessa. Kivipellon ym. (2013, 17, 19–20) mukaan näyttöön perustuva sosiaalityö tarkoittaa, että toiminta on asiakkaalle läpinäkyvää ja sitä on mahdollista tarkastella kriittisesti. Sosiaalityöntekijät kykenevät perustelemaan asiakkailleen käyttämänsä menetelmät ja kertomaan heille saatavilla olevasta tutkimustiedosta liittyen asiakkaan ongelmaan ja saatavilla oleviin palveluihin. Jotta aikuissosiaalityössä voidaan tunnistaa toimivia ja vaikuttavia työmenetelmiä ja niitä voidaan kehittää, tarvitaan vaikuttavuuden arviointia toimivista käytännöistä. Vaikuttavuuden arvioinnilla on mahdollista kehittää palveluja asiakkaan tarpeisiin sopiviksi. Sosiaalityö on kontekstisidonnaisista, joten näyttöön perustuva toimintamalli ei välttämättä ole kaikkialla vaikuttava, eikä menetelmiä näin ollen voida soveltaa samalla kaavalla kaikkialla. Lisäksi Karjalainen ym. (2013, 79) muistuttavat, että vaikuttavuusajattelun lähtökohtana on muutos nuoren

aikuisen elämässä. Tähän pyritään myös aikuissosiaalityössä, mutta muutos edellyttää erilaisten ammattilaisten ja osaamisen panostusta ja ymmärrystä asiakkaan toimijuudesta.

Tiedon integraatioon ja sektorirajat ylittävään käytettävyyteen pyritään Kanta-palveluiden² kehittämisessä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2018a) mukaan Kanta-palvelut laajenevat sosiaalihuoltoon. Tämä tarkoittaa, että asiakkaan palvelu yhdenmukaistuu, asiakastieto yhtenäistyy ja asiakastiedon käyttö helpottuu, eikä ole sidottuna yhteen toimipaikkaan. Myös kirjaamiskäytännöt yhdenmukaistuvat ja asiakastieto on käytettävissä yli sektorirajojen. Sosiaali- ja terveydenhuollon tiiviimpi yhteistyö mahdollistuu, kun koko soten kattava Kanta-palvelu helpottaa ammattilaisten käytännön yhteistyötä ja näin ollen mahdollistaa asiakkaan kokonaisvaltaista tukemista. Arvoasteikollisen kyselyn vastaajat eivät olleet yksimielisiä siitä, että järjestelmät ovat yhtenäiset ja asiakkaan suostumuksella eri tahoilla dokumentoidut arvioinnit ovat käytettävissä aikuissosiaalityön arviointityössä tulevaisuudessa. Vastaajat pitivät tätä kuitenkin toivottavana tulevaisuuden suuntana.

Huolestuttavaa aikuissosiaalityön yhtenäisyyden kannalta oli, että arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät todennäköisenä sitä, että aikuissosiaalityön arviointikäytännöt ovat tulevaisuudessakin vaihtelevia, eikä yhteistä linjaa ole. Toivottavaa tämä ei vastaajien mielestä ollut.

Vaikka aikuissosiaalityön valtakunnallisesti yhtenäistä lomakepohjaa pidettiin todennäköisenä ja yhtenäistä tietojärjestelmää toivottavana tulevaisuudessa, eivät vastaajat silti usko, että tulevaisuudessa aikuissosiaalityössä olisi yhteistä linjaa arviointityössä. Yhtenevän käytännön puuttuminen arviointityöstä voi hankaloittaa nuorten aikuisten ymmärrystä siitä, millä perusteella tarpeen mukaisia palveluita myönnetään aikuissosiaalityössä, ja heikentää yhdenvertaista kohtelua. Arvioinnin käytäntöjen vaihtelevuus vähentää mahdollisuutta arvioida toiminnan vaikuttavuutta systemaattisesti, jolloin toiminnan kehittäminen juuri nuorten aikuisten tarpeita parhaiten vastaavaksi hankaloituu. Mo-

² Kansallinen Terveysarkisto (Kanta) on suomalainen potilastietojen, lääkereseptien ja terveydenhuollon suostumusten ja kieltojen tiedonhallintapalvelu jota ylläpitää Kansaneläkelaitos (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2018b).

niammatillisessa arviointityössä aikuissosiaalityö voi näyttäytyä arviointikäytäntöjen vaihtelevuuden vuoksi sekavalta kokonaisuudelta.

6.3 YHTEENVETO TULOKSISTA

Tässä osiossa kokoan yhteen sosiaalityöntekijöiden näkemykset tulevaisuudesta. Ensiksi kertaan sosiaalityöntekijöiden näkemyksen nykytilanteesta. Sen jälkeen tarkastelen sosiaalityöntekijöiden näkemystä tutkimuksen aiheista *aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisen parissa työskennellessä tulevaisuudessa* ja *yhteistyössä tehtävä moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa*. Aloitan tarkastelemalla arvoasteikollisen kyselyn vastauksia. Tarkastelen vastauksia kokonaisuuksina, joissa hahmottuu millaista tulevaisuutta sosiaalityöntekijät pitävät epätodennäköisenä, mutta toivottavana, todennäköisenä, mutta epätoivottavana, todennäköisenä ja toivottavana, epätodennäköisenä ja epätoivottavana sekä millaisista tulevaisuuden näkymistä vastaajat eivät olleet yksimielisiä. Yksinkertaistetut vaihtoehdot on saatu yhdistämällä arvoasteikollisen kyselyn vastausvaihtoehdot seuraavasti:

erittäin epätodennäköinen + jokseenkin epätodennäköinen = **epätodennäköinen**

erittäin todennäköinen + jokseenkin todennäköinen = **todennäköinen**

erittäin epätoivottava + jokseenkin epätoivottava = **epätoivottava**

erittäin toivottava + jokseenkin toivottava = **toivottava**

Selkeää yksimielisyyttä tulevaisuuden suunnasta vastauksissa ei ollut, jos vastakkaisten vastausvaihtoehtojen välillä ei ollut vähintään kolmen vastauksen eroa. Selkeä yksimielisyys jäi siis puuttumaan, jos vastakkaisten vaihtoehtojen välillä vastausten erotus oli 1–2 vastausta.

Tämän jälkeen vertailen arvoasteikollisen kyselyn vastauksia avoimen kyselyn vastauksiin ja muistiinpanojen pohjalta muodostettuihin SWOT-kategorioihin.

Nykyhetkessä nuorten aikuisten tavoittamattomuus aikuissosiaalityön tuen ja palveluiden piiriin oli huolenaiheena. Myös nuorten aikuisten kohtaamisen paikka ja tapa mietittiin avoimeen kyselyyn vastanneita sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalitoimi koettiin hankalasti lähestyttävänä kohtaamisen paikkana. Pohdittiin mahdollisuutta kohdata nuoret aikuiset netissä tai heille tarkoitettussa moniammatillisessa keskuksessa. Nuoren aikuisen kohtaamisessa tärkeänä pidettiin nuoren toimijuuden säilyttämistä, jotta ei syntyisi

riippuvuutta palveluista, vaan omatoimisuus säilyisi. Olennaisina nuorten aikuisten tarpeina pidettiin koulutusta ja työelämään kiinnittymistä.

Sosiaalityöntekijät kokivat, että aikuissosiaalityön näkökulmasta moniammatillinen yhteistyö nuorten aikuisten asioissa toteutui laaja-alaisesti. Kuitenkin parannusta yhteistyöhön toivottiin Kelan ja terveydenhuollon kanssa. Yhteistyön muodot vaihtelevat. Yhteistä arviointityötä tehdään tarpeen ja tilanteen mukaan verkostopalaverissa, moniammatillisissa tiimeissä, ottamalla yhteyttä asiakkaan kannalta oleelliseen tahoon tai yhteistyötaho ottaa yhteyttä aikuissosiaalityöhön sekä näkemällä fyysisesti palaverissa eri konteksteissa. Yhteistyötä saattoi leimata satunnaisuus ja asiakaskohtaisuus. Ammattiryhmien fyysinen läheisyys, muiden työn ja palveluiden tuntemuksen lisääminen, yhteistyön mahdollistaminen johdon ja resurssien puolesta, mahdollisuus muiden konsultointiin, aktiivisuus ja dialoginen työote mahdollistavat yhteistyötä.

6.3.1 Aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten parissa työskennellessä tulevaisuudessa

Epätodennäköisenä, mutta toivottavana tulevaisuutena arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät, että ennaltaehkäisevät tuki- ja palvelumuodot vähentäisivät nuorten aikuisten määrää aikuissosiaalityön asiakkaana. Epätodennäköisenä myöskin pidettiin, että siirtymävaiheisiin panostettaisiin niin, että yhä useampi nuori aikuinen löytäisi aikuissosiaalityön tuen piiriin. Edellä mainittuihin voidaan ajatella liittyvän rakenteellisen sosiaalityön työotteen, jonka toteutumista tulevaisuuden työtapana pidettiin epätodennäköisenä, mutta toivottavana.

Todennäköisenä, mutta epätoivottavana tulevaisuutena sosiaalityöntekijät pitivät, että aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten parissa painottuu työhön ja koulutukseen aktiivointi. Todennäköisenä, mutta epätoivottavana pidettiin, että pidentynyt nuoruus ja siirtymien myöhentyminen lisäävät aikuissosiaalityön palveluiden tarvetta nuoren aikuisuuden myöhemmässä vaiheessa 25–29-vuotiaiden parissa. Todennäköisenä, mutta epätoivottavana pidettiin, että aikuissosiaalityössä ei tavoiteta yhä suurempaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tuen ja palveluiden ulkopuolelle.

Todennäköisenä ja toivottavana tulevaisuutena arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät, että aikuissosiaalityössä työskentely nuorten aikuisten parissa on tasapainoilua aktivoinnin ja tukemisen työotteiden kanssa. Lisäksi työskentelyssä painottuu nuoren aikuisen elämänhallinnan, toimijuuden ja osallisuuden vahvistaminen.

Vastaajat pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautumalla sote-keskukseen. Samoin todennäköisenä ja toivottavana pidetään, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset netissä.

Todennäköisenä ja toivottavana vastaajat pitivät, että aikuissosiaalityössä työskentelyssä nuorten aikuisten parissa painottuu vuorovaikutuksellinen asiakastyö, johtaminen ja koordinointi nuoren aikuisten asioissa ja erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asiat.

Ei selkeää yksimielisyyttä todennäköisestä tulevaisuudesta oli huomattavissa joistain aiheista. Vastaajat pitivät hieman epätodennäköisenä, että nuorten kanssa työskennellessä painottuu ylläpitävä huolenpidollinen työ. Vastaajat pitivät tätä kuitenkin toivottavana työtapana. Hieman todennäköisenä sosiaalityöntekijät pitivät, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset virastotyöaikana sosiaalipalveluiden toimipisteessä. Toivottavana tätä kohtaamisen paikkaa ei pidetty. Hieman epätodennäköisenä, mutta toivottavana pidettiin nuorten aikuisten kohtaamista heille tarkoitettussa matalan kynnyksen palvelupisteessä yhdessä muiden ammattilaisten kanssa. Myös hieman epätodennäköisenä, mutta toivottavana pidettiin, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautumalla sinne missä nuoret ovat.

Arvoasteikollisen kyselyn vastaukset vahvistivat avointen vastausten huolta siitä, että kaikkia nuoria aikuisia ei tavoiteta aikuissosiaalityön piiriin tulevaisuudessakaan. Avointen vastausten näkemys nuoren toimijuuden vahvistamisesta sekä velvoittamisen ja hitaamman otteen tasapainon tärkeydestä sai vahvistusta myös arvoasteikollisissa vastauksissa. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että tulevaisuudessa tasapainoillaan aktivoinnin ja tukemisen työotteiden kanssa ja, että tulevaisuudessa painottuu nuoren aikuisen toimijuuden vahvistaminen.

Avoimissa vastauksissa painotettiin rakenteellisen sosiaalityön merkitystä tulevaisuuden aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten parissa. Kuitenkin arvoasteikollisen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät rakenteellisen sosiaalityön painottumista tulevaisuudessa epätodennäköisenä vaikkakin toivottavana. Avoimen kyselyn vastaukset ovat yhtenevät arvoasteikollisen kyselyn vastausten kanssa siinä, että aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten parissa painottuu tulevaisuudessa vuorovaikutuksellinen asiakastyö. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet suhtautuivat positiivisemmin johtamisen ja koordinoinnin tulevaisuuteen aikuissosiaalityön työtehtävänä.

Avoimeen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pohtivat, että nuoret aikuiset voitaisiin kohdata muualla, kuin sosiaalitoimistolla. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautumalla soite-keskukseen. Samoin todennäköisenä ja toivottavana pidettiin, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset netissä.

SWOT-taulukossa aikuissosiaalityön ulkoisina uhkina hahmottuivat asiakkaan vastuuttaminen ja keskittyminen vain toiminta- ja työkykyyn. Uhkana näyttäytyi myös se, että aikuissosiaalityössä ei tunnisteta erityisen tuen tarpeessa olevia asiakkaita. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät todennäköisenä, mutta epätoivottavana, että tulevaisuuden työskentelyssä painottuu työhön ja koulutukseen aktiivointi. Toisaalta todennäköisenä ja toivottavana pidettiin tasapainoilevaa työtettä aktiivoinnin ja tukemisen välillä. Uhkakuva siitä, että erityistä tarvetta ei tunnistettaisi, ei vaikuta vastausten perusteella toteutuvan, koska vastaajat pitivät todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityössä painottuvat erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asiat tulevaisuudessa. SWOT-kategoriassa uhkakuvana hahmottui myös se, että aikuissosiaalityössä vastataan asiakkaan ongelmiin tarjoamalla ensisijaisesti palveluita. Kuitenkin vastausten perusteella aikuissosiaalityössä painottuu todennäköisenä ja toivottavana tulevaisuudessa vuorovaikutuksellinen asiakastyö.

Huolestuttavaa oli, että SWOT-kategorian aikuissosiaalityön sisäisen ympäristön vahvuutena hahmottunut aikuisten tarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen ei vaikuttanut tulevaisuudessa toteutuvan kaikkien nuorten aikuisten kohdalla. Arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa pidettiin todennäköisenä, mutta epätoivottavana, että aikuissosiaalityössä ei tavoiteta yhä suurempaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tuen ja palveluiden ulkopuolelle.

6.3.2 Yhteistyössä tehtävä moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa.

Epätodennäköisenä, mutta toivottavana tulevaisuutena arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät, että Kelan ja aikuissosiaalityön tukitoimet löytyisivät nuorille aikuisille saman katon alta. Epätodennäköisenä, mutta toivottavana pidettiin, että Kelassa tunnistettaisiin aikuissosiaalityön tarve ja yhteistyö olisi toimivaa. Epäto-

dennäköisenä, mutta toivottavana pidettiin, että konsultaatio terveystalveluiden kanssa on helppoa, vaikka palvelut sijaitsevat eri paikoissa.

Yhteistä moniammatillista arviointityötä tukemaan toivottiin kannustavaa esimiestyökentelyä ja resursointia, mutta tätä pidettiin epätodennäköisenä tulevaisuudessa. Epätodennäköisenä pidettiin myöskin sitä, että toimijat olisivat sopineet yhteisesti moniammatillisen arviointityön pelisäännöistä ja foorumeista.

Vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät toivottavana, mutta epätodennäköisenä tulevaisuudessa, että nuorten aikuisten palvelutarpeen arviointi tehtäisiin moniammatillisessa palvelukeskuksessa, jossa työskentelee tarpeen mukaiset ammattilaiset. Epätodennäköisenä pidettiin myös, että palvelutarpeen arviointi tehtäisiin yhteistyössä terveystalveluiden kanssa sote-keskuksessa. Moniammatillista nuorten aikuisten pariin jalkautumalla tehtävää palvelutarpeen arviointityötä pidettiin vastauksissa epätodennäköisenä, mutta toivottavana.

Moniammatillisen arviointityön tekemistä joko pysyvissä tiimeissä tai tarpeen mukaisesti koottavissa tiimeissä pidettiin epätodennäköisenä, mutta toivottavana tulevaisuudessa. Myöskin arviointityön tekemistä moniammatillisena työparityönä pidettiin toivottavana, mutta epätodennäköisenä vaihtoehtona tulevaisuudessa.

Todennäköisenä, mutta epätoivottavana tulevaisuutena sosiaalityöntekijät pitivät, että Kelassa nuorten aikuisten aikuissosiaalityön tarve jää usein tunnistamatta ja näin ollen ohjautuminen Kelasta aikuissosiaalityöhön on satunnaista. Myös terveystalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteistyötä pidettiin tulevaisuudessa satunnaisena ja todennäköisenä pidettiin, että terveystalveluiden ja sosiaalipalveluiden eriytyvät entisestään toisistaan jolloin molemmat tahot tekevät arviointityötä erillisinä saarekkeina.

Todennäköisenä, mutta epätoivottavana pidettiin, että moniammatillinen arviointityö on tilannekohtaista ja riippuu nuorten aikuisten parissa työskentelevien aktiivisuudesta. Todennäköisenä pidettiin myös, että aikuissosiaalityön arviointityön tavat vaihtelevat ja yhteinen linja puuttuu työskentelystä. Ajateltiin, että tulevaisuudessa todennäköisesti tehdään tuen- ja palvelutarpeen arviota päällekkäin julkisella-, yksityisellä- ja järjestösektorilla.

Todennäköisenä ja toivottavana tulevaisuutena arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät, että moniammatillinen palvelutarpeen arviointi tehdään perinteisin tavoin verkostopalaverina tai konsultoimalla tarpeen mukaisia tahoja. Todennä-

köisenä ja toivottavana pidettiin, että aikuissosiaalityö toimii moniammatillisessa kontekstissa sosiaalisen asiantuntijana nuoren aikuisen asiassa.

Vastaajat pitivät aikuissosiaalityössä yhtenäistä palvelutarpeen lomakepohjaa todennäköisenä ja toivottavana tulevaisuudessa. Aikuissosiaalityön arviointiprosessiin kuuluu tulevaisuudessa vahvasti vaikuttavuuden arviointityö.

Epätodennäköisenä ja epätoivottavana tulevaisuutena sosiaalityöntekijät pitivät, että nuorten aikuisten palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa moniammatillisessa sähköisessä palvelussa.

Ei selkeää yksimielisyyttä todennäköisestä tulevaisuudesta oli huomattavissa joistain aiheista. Sosiaalityöntekijöiden vastaukset jakautuivat tasan kysyttäessä todennäköisyyttä sille, että Kela ohjaa nuoret aikuiset matalalla kynnyksellä moniammatilliseen palvelukeskukseen, jossa on myös aikuissosiaalityön asiantuntija. Tätä pidettiin toivottavana tulevaisuudessa. Vastauksissa pidettiin hieman todennäköisenä ja toivottavana, että terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut tekevät arviointityötä samassa toimipisteessä. Vastaajat pitivät hieman todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityön arviointityö perustuu tulevaisuudessa näyttöön. Samoin vastaukset kallistuivat hieman todennäköisen puolelle siinä, että tulevaisuudessa järjestelmät ovat yhtenäiset ja asiakkaan suostumuksella muilla tahoilla tehdyt dokumentit ovat käytettävissä aikuissosiaalityön arviointityössä. Vastaajat pitivät tätä toivottavana tulevaisuudessa.

Avoimeen kyselyyn vastanneet sosiaalityöntekijät toivoivat parempaa yhteistyötä Kelan ja terveydenhuollon kanssa. Arvoasteikollisen kyselyn vastausten perusteella yhteistyö ja yhdessä tehtävä arviointityö näyttäytyvät tulevaisuudessakin satunnaiselta. Fyysinen läheisyys aikuissosiaalityön ja Kelan tai terveydenhuollon kanssa ei näyttäytynyt kovin todennäköisenä tulevaisuudessa vastausten perusteella, vaikka selkeä näkemys jäi puuttumaan siitä, tekevätkö terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut yhteistä arviointia saman katon alla tulevaisuudessa. Tätä pidettiin hieman todennäköisenä.

Sosiaalisen asiantuntijana moniammatillisessa kontekstissa toimiminen painottui niin avoimen kyselyn vastauksissa kuin arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa toivottuna ja todennäköisenä tulevaisuuden suuntana. Vaikka avoimeen kyselyyn vastanneiden sosiaalityöntekijöiden toiveissa oli, että yhteistyötä mahdollistettaisiin yleisellä tasolla, arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa moniammatilliseen arviointityöhön kannustavaa

esimiestyötä ja resursointia pidettiin epätodennäköisenä tulevaisuudessa. Samoin pidettiin epätodennäköisenä, että moniammatillisen arviointityön pelisäännöistä ja foorumeista olisi sovittu yhteisesti.

SWOT-kategorian ulkoisena uhkana hahmottui Kelan ja aikuissosiaalityön yhteistyö. Arvoasteikollisen kyselyn vastauksien perusteella myös vastanneet sosiaalityöntekijät pitivät yhteistyötä ongelmallisena tulevaisuudessa. Epätodennäköisenä pidettiin, että Kelan ja aikuissosiaalityön palvelut saataisiin samasta paikasta. Lisäksi epätodennäköisenä pidettiin, että Kelassa tunnistetaan aikuissosiaalityön tarve ja yhteistyö on toimivaa. Todennäköisenä pidetään, että ohjautuminen Kelasta aikuissosiaalityön piiriin on satunnaista.

SWOT-kategorian ulkoisena mahdollisuutena hahmottui vaatimus vaikuttavuuden arvioinnille. Lisäksi ulkoisena mahdollisuutena hahmottuivat ammattikuntien keskittyminen saman katon alle, erikoistunut sote-keskus aikuissosiaalityön tarpeisiin ja, että teknologian kehityksestä saataisiin apua palvelutarpeen arviointiin. Arvoasteikollisen kyselyn perusteella aikuissosiaalityön arviointityöhön kuuluu tulevaisuudessa vahvasti vaikuttavuuden arviointi. Sosiaalityöntekijät pitivät epätodennäköisenä, mutta toivottavana, että tulevaisuudessa arviointityötä tehdään moniammatillisessa palvelukeskuksessa, jossa työskentelevät tarpeen mukaiset ammattilaiset. Teknologian kehitys moniammatillisessa palvelutarpeen arvioinnissa ei näyttäytynyt arvoasteikollisen kyselyn vastauksissa positiivisena. Sosiaalityöntekijät pitivät epätodennäköisenä ja epätoivottavana, että nuorten aikuisten palvelutarpeen arviointi tehdään tulevaisuudessa nuoren kanssa moniammatillisessa sähköisessä palvelussa.

SWOT-kategorian aikuissosiaalityön sisäisenä heikkoutena hahmottui kunnittain vaihteleva tapa tehdä arviointityötä. Arvoasteikollisessa kyselyssä sosiaalityöntekijät pitivät todennäköisenä, että tulevaisuudessa arvioinnin pohjana käytettävä lomake on yhteneväinen. Toisaalta, huolimatta yhteneväisestä arviointilomakkeesta, sosiaalityöntekijät katsoivat, että aikuissosiaalityön arviointityön tavat vaihtelevat ja yhteinen linja puuttuu työskentelystä tulevaisuudessa.

Arvoasteikollisen kyselyn vastausten perusteella ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin huomioiminen arviointityössä näyttäytyi huolestuttavana. SWOT-kategorian ulkoisena mahdollisuutena hahmottui, että arviointityössä otetaan huomioon kokonaisvaltaisen hyvinvointi. Kuitenkin sosiaalityöntekijöiden vastauksissa yhteistyö Kelan ja ter-

veydenhuollon kanssa tulevaisuudessa näyttäytyy satunnaisena ja terveydenhuollon ja sosiaalihuollon ajateltiin eriytyvän toisistaan ja tekevän erillistä arviointityötä. Moniammatillisen arviointityön katsottiin olevan tilannekohtaista tulevaisuudessa ja riippuvan työntekijän aktiivisuudesta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää millaisena tulevaisuus hahmottuu seuraavan 10 vuoden aikana sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä. Teemat joista toivoin saavani sosiaalityöntekijöiden näkemyksen olivat aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten kanssa työskennellessä tulevaisuudessa ja moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa. Käyn seuraavaksi läpi tutkimuksen tuloksia suhteessa teoreettiseen viitekehykseen, pohdin käytetyn menetelmän ja aineiston rajoituksia sekä tulosten käytettävyyttä aikuissosiaalityön kehitystyössä.

Sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä oli osia niin eriarvoisuusdiskurssista kuin yksilön vastuun diskurssista (Juhila 2008a, 48–59). Nuorten aikuisten tehtävänä nähdään kouluttautuminen ja työllistyminen ja tarpeiden katsotaan liittyvän niihin. Tulevaisuudessa nuorten aikuisten kanssa työskennellessä painottuu koulutukseen ja työhön aktivointi, vaikka tätä ei pidetä toivottavana. Toisaalta sosiaalityöntekijät painottivat ennaltaehkäiseviä toimia ja rakenteellisiin epäoikeudenmukaisuuksiin puuttumista. Rakenteellista työtä pidettiin tulevaisuudessa toivottavana, mutta sitä ei pidetty todennäköisenä toimintamuotona tulevaisuudessa. Tämä voi johtua siitä, että aikuissosiaalityötä tehdään toimintaympäristössä, jossa tärkeänä pidetään nuorten syrjäytymisen estämistä ja suurimpina lääkkeinä tähän nähdään kouluttautuminen ja työllistyminen.

Nuoret pitävät ystävien puutetta tärkeänä syynä syrjäytymiseen (Gretschel ja Myllyniemi 2017, 13, 17–18). Yksi nuoria koskevista uusista riskeistä on yksinäisyys (Hiilamo ym. 2017, 65–66). Osallisuuden lisääminen on yksi sosiaalityön tehtävistä. Toisaalta tarvetta ystäviin voi olla palvelujärjestelmässä hankala tukea. Tässä tutkimuksessa nuoren aikuisen tarpeiksi tunnistettiin työn ja koulutuksen lisäksi nuoren aikuisen oman toimijuuden vahvistaminen, tarve matalalle kynnykselle tuen tarjoamisessa, tarve neuvonnalle ja ohjaamiselle ja tarve pysyväälle luotettavalle työntekijälle. Vaikka nuorten aikuisten tarpeita tunnistetaan, sosiaalityöntekijät olivat sitä mieltä, että tulevaisuudessa aikuissosiaalityössä ei tavoiteta yhä suurempaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tuen ja palveluiden ulkopuolelle. Tulevaisuudessa aikuissosiaalityöllä on toiveita tavoittaa nuorten aikuisten tarpeet paremmin, jos sosiaalityöntekijöiden ajatukset tulevaisuudesta toteutuvat sote-keskukseen jalkautumisen ja netissä kohtaamisen osilta. Sosiaalityöntekijät toivoivat lisäksi toimistopainotteisuuden vähenemistä. Toisaalta nuoret aikuiset voivat vältellä aikuissosiaalityön asiakkaaksi hakeutumista, koska eivät tunne

kuuluvansa tai eivät halua kuulua aikuissosiaalityössä tarjottavaan mallitarinaan aikuissosiaalityön asiakkaasta ja hänen ongelmistaan (Juhila 2006, 223–224). Syynä tavoittamattomuuteen voi olla myös se, että nuoret aikuiset eivät tiedä, mitä palveluita ja tukea sosiaalitoimessa on heille tarjolla (Huovila 2013, 215).

Aaltosen ym. (2015, 72) tutkimuksessa työntekijät kaipasivat tulevaisuudessa enemmän resursseja, palveluita lähemmäksi toisiaan tai saman katon alle ja työntekijöiden yhteistyön tiivistämistä. Tämän tutkimuksen perusteella tulevaisuudessa ei tueta moniammatilliseen yhteistyöhön resursseilla tai kannustavalla esimiestyöskentelyllä. Todennäköistä ei ole, että palvelut lähenisivät toisiaan, vaan pikemminkin eriytyvät entisestään ja arviointityötä tehdään omina saarekkeina. Nuorten aikuisten palvelutarpeen arvioinnin tekemistä moniammatillisessa palvelukeskuksessa pidettiin toivottavana, mutta ei kovin todennäköisenä. Todennäköistä ei ole, että yhteisistä pelisäännöistä ja foorumeista moniammatilliseen yhteistyöhön on sovittu toimijoiden kesken. Moniammatillinen arviointityöskentely on tilannekohtaista ja riippuvaista nuoren aikuisen kanssa työskentelevien työntekijöiden aktiivisuudesta tulevaisuudessa.

Aineisto kerättiin osittain hyödyntämällä löyhästi tulevaisuuden tutkimuksessa käytettyä delphi-menetelmää. Ensimmäisen delphi-kyselykierroksen asiantuntijapaneeliin osallistui vain viisi Pro-Sos-osahankkeeseen osallistunutta sosiaalityöntekijää, joten toiselle kyselykierrokselle vastaajien määrää pyrittiin lisäämään lähettämällä kysely alkuperäisten vastaajien lisäksi hankkeen keskustelufoorumille sekä Facebookissa sosiaalityöntekijöiden uraverkosto-sivustolle. Tällä tavoin toiselle kierrokselle saatiin vastaajia 16 henkilöä. Vastaajien määrä jäi kuitenkin pieneksi, joten tämän tutkimuksen perusteella ei voida tehdä yleistyksiä siitä, millainen näkemys sosiaalityöntekijöillä on tulevaisuuden aikuissosiaalityöstä.

Vaikka vastaajien määrä jäi pieneksi, pyrin lisäämään tulosten laatua vertailemalla eri tavoin kerättyä aineistoa keskenään. Avoimen kyselyn avulla kerätty aineisto, palaverimuistiinpanojen avulla kerätty aineisto ja arvoasteikollisen kyselyn avulla kerätty aineisto joko tukivat toisiaan tai olivat keskenään ristiriidassa. Aineistojen yhteneväisyys kiinnostuksen kohteena olevien aiheiden suhteen antoi varmuutta tulosten oikeasta suunnasta.

Avoimessa kyselyssä ei vastaajille ollut välttämättä selvää, milloin kysymyksessä piti pohtia kysyttyä aihetta tulevaisuuden näkökulmasta. Arvoasteikollisen kyselyn ongel-

mana oli, että osassa kysymyksiä kysymyksen asettelu ei ollut selkeän yksiselitteinen, eikä vaihtoehtona ollut ”en osaa sanoa” valintaa. Nämä seikat saattoivat olla syynä siihen, että vastaajat jättivät vastaamatta osaan kysymyksiä. Delphi-menetelmässä asiantuntijajoukko, jolle kyselyt jokaisella kierroksella lähetetään, pysyy samana samoin kuin eri kyselykierroksilla kysytyt kysymykset. Tässä tutkimuksessa osa vastaajista on ensimmäisellä ja toisella kierroksella samoja, mutta osa toisen kierroksen vastaajista on uusia. Ensimmäisen ja toisen kyselykierroksen kysymykset olivat erilaisia. Arvoasteikolliseen kyselyyn vastanneet vastaajat olivat anonyymejä, joten täydellistä varmuutta ei voida saada siitä, ovatko vastaajat aikuissosiaalityössä työskenteleviä tai työskennelleitä sosiaalityöntekijöitä. Kaikista arvoasteikollisen kyselyn kysymyksistä ei saatu yhtenevää näkemystä tulevaisuudesta. Näin ollen kolmannella kyselykierroksella olisi voitu saada yhtenevämpi näkökulma aiheista, joista vastaajilla ei ollut selkeästi yhtenevää näkemystä tulevaisuuden suunnasta.

Lisää arvokasta tietoa aikuissosiaalityön kehittämisen avuksi voitaisiin saada laajemmin, jos kyselykierrokset tehtäisiin suuremmalle joukolle ihmisiä. Monipuolisemmin ja eri näkökulmista tietoa saataisiin, jos aihealueita tiedusteltaisiin erikseen aikuissosiaalityön tutkijoilta, aikuissosiaalityössä asiakkaina olevilta nuorilta aikuisilta ja hallinnollisilta esimiehiltä. Muiden ryhmien näkökulmat tulevaisuudesta voisivat erota nyt tiedustellusta aikuissosiaalityössä työskentelevien tai työskennelleiden sosiaalityöntekijöiden näkökulmasta.

Sain lisähuomiona yhdeltä avoimen kyselyn vastaajalta, että todennäköistä tulevaisuutta on arvoasteikollisen kyselyn aihealueista hankala pohtia, koska sote-uudistuksen keskeneräisyys aiheuttaa vielä epäselvyyttä ja epävarmuutta tulevaisuudesta, vaikka suunnittelu- ja kehittämistyö on jo hyvässä vauhdissa. Tämä epävarmuus tulevasta näkyi sote-yhteistyötä koskevissa kysymyksissä. Vaikka vastaajat pitivät epätodennäköisenä, että palvelutarpeen arviointi tehtäisiin yhteistyössä terveydenhuollon ammattilaisten kanssa sote-keskuksessa, pitivät vastaajat kuitenkin todennäköisenä ja toivottavana, että aikuissosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautumalla sote-keskukseen. Vastaajat eivät olleet myöskään yksimielisiä siitä, tehdäänkö palvelutarpeen arviointia yleensäkin saman katon alla moniammatillisesti.

Tähän tutkimukseen annettujen vastausten perusteella aikuissosiaalityötä nuorten aikuisten parissa voitaisiin pyrkiä kehittämään ennaltaehkäisevän tuen- ja palvelujen suuntaan ja vahvistaa rakenteellisen sosiaalityön työtettä. Työskentelyssä voitaisiin

painottaa vuorovaikutuksellista asiakastyötä, jossa vahvistetaan elämänhallintaa, toimijuutta ja osallisuutta tasapainossa tukemisen ja aktivoinnin kanssa. Lisäksi työssä painotettaisiin johtamista ja koordinointia sekä erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asioita. Aikuissosiaalityön jalkautumista sote-keskukseen ja netissä tehtävää kohtaamistyötä on mahdollistettava. Pitäisi pohtia keinoja välttää tulevaisuus, jossa yhä suurempi joukko nuoria aikuisia jää tarvitsemiensa aikuissosiaalityön tuen ja palvelujen ulkopuolelle. Nuorten aikuisten ja aikuissosiaalityön kohtaamattomuudessa olisi syytä pohtia, vastaavatko palvelut nuorten aikuisten tarpeita. Aikuissosiaalityön brändäyksellä voitaisiin luoda tietoisuutta tarjolla olevasta tuesta ja palveluista.

Toivottavaa olisi, että esimiestyöskentelyllä ja resursoinnilla kannustettaisiin ja mahdollistettaisiin moniammatillista arviointityötä. Samoin toivottavaa olisi, että moniammatillisen arviointityön pelisäännöistä ja foorumeista sovittaisiin yhteisesti. Näin voitaisiin välttyä epätoivottavalta päällekkäiseltä, tilannekohtaiselta ja eriytyneeltä palvelutarpeen arviointityöltä. Ammattikuntien fyysistä läheisyyttä voitaisiin mahdollistaa tuomalla tukea ja palveluita saman katon alle, jolloin yhteinen arviointityö helpottuu. Helpotetaan verkostoyhteistyötä ja mahdollistetaan muiden ammattikuntien konsultoiminen yli sektorirajojen. Tiimityöskentelyn mahdollistaminen on myös toivottavaa. Aikuissosiaalityön arviointityössä kannustetaan yhtenäisen lomakepohjan käyttöön, jotta arvioinnin tavat yhtenäistyvät. Työssä on hyvä lisätä vaikutusten arviointia, jotta sitä voidaan käyttää palveluiden parantamiseksi, työn vaikuttavuuden ja asiakkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Aikuissosiaalityö toimisi moniammatillisessa kontekstissa sosiaalisen asiantuntijana nuoren aikuisen asiassa, jotta esimerkiksi sosiaalinen osallisuus tulisi huomioitua arviointityössä. Muutenkin kaikkia yhteistyössä tehtävää arviointityötä mahdollistavia tapoja olisi painotettava, ettei nuoren aikuisen tilannetta arvioitaisi vain osittain vaan kokonaisuutena.

Palaverimuistiinpanojen pohjalta tehdyssä SWOT-taulukossa aikuissosiaalityön sisäisenä heikkoutena hahmottui aikuissosiaalityön identiteetin määrittelemättömyys, ulkoisena mahdollisuutena aikuissosiaalityön brändäys ja ulkoisena uhkana sosiaalityön paikan määrittelemättömyys tulevissa uudistuksissa. Tämän tutkimuksen perusteella aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa ja aikuissosiaalityö moniammatillisessa palvelutarpeen arviointityössä ei tähtää pelkkään asiakkaan tarpeen tyydyttämiseen. Tarpeita pyritään ehkäisemään ennalta ja kehittämään palveluita ja tukea niin, että niillä pystyttäisiin lisäämään hyvinvointia ja parantamaan työn vaikuttavuutta. Vuorovaikutteisessa asia-

kastyössä nuorten aikuisten toimijuutta ja omatoimisuutta pyritään vahvistamaan ja lisäämään nuoren aikuisen osallisuutta yhteiskuntaan. Moniammatillisessa palvelutarpeen arvioinnissa aikuissosiaalityö toimii sosiaalisen asiantuntijana koordinoiden ja kooten tukitoimet ja palvelut huomioiden näkökulman nuoren aikuisen osallisuudesta. Parhaimmassa tapauksessa aikuissosiaalityössä mahdollistetaan yhdenvertaisia toimintaedellytyksiä ja tällä tavoin yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta lisäämällä mahdollisuuksien tasa-arvoa.

LÄHTEET

- Aaltonen, K. (2011) Nuorten hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Helsinki: Tietosana Oy.
- Aaltonen, S., Berg P. & Ikäheimo S. (2015) Nuoret luukulla: kolme näkökulmaa syrjäytymiseen ja nuorten asemaan palvelujärjestelmässä. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.
- Ahlgren-Leinvuo, H. (2015) Kuuden suurimman kaupungin aikuissosiaalityö vuonna 2015. Kuusikkotyöryhmän julkaisusarja. Helsinki: Edita Prima Oy
- Allardt, E. (1976) Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Helsinki: WSOY.
- Asplund, R. ja Vanhala, P. (2016). Neet-nuorten tulkinassa korjattavaa. ETLA Muistio No 52. [online] <http://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-52.pdf>. Luettu 7.12.2017.
- Blomgren, S. & Kivipelto, M. (2012) Valtaistus - Valtakunnallinen aikuissosiaalityön kartoitus. Raportti 27/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).
- Cederlöf, P., Gretschel, A., Kestilä, L., Kuure, T., Myllyniemi, S., Määttä, M., Paakkunainen, K., Paju, P., Suurpää, L., Vehkalahti, K., Kiilakoski, T. (2009) Nuoria koskeva syrjäytymistieto: Johtopäätöksiä ja suosituksia. Teoksessa: L. Suurpää (toim.) Nuoria koskeva syrjäytymistieto. Avauksia tietämisen politiikkaan. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 27, 62–67.
- Doyal, L. & Gough, I. (1991) A Theory of Human Need. London: The Macmillan Press Ltd.
- Espoon kaupunki (2013) Aikuissosiaalityön takaisinsoittojärjestelmä. [online] [http://www.espoonrekry.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Sosiaalityo_ja_toimeentulo/Taloudellinen_tuki/Aikuissosiaalityon_takaisinsoittojarjest\(13605\)](http://www.espoonrekry.fi/fi-FI/Sosiaali_ja_terveyspalvelut/Sosiaalityo_ja_toimeentulo/Taloudellinen_tuki/Aikuissosiaalityon_takaisinsoittojarjest(13605)). Luettu 10.12.2017.
- Gretschel A. & Myllyniemi, S. (2017): Työtä, koulutus- tai harjoittelupaikkaa ilman olevien nuorten käsityksiä tulevaisuudesta, demokratiasta ja julkisista palveluista – Nuorisobarometrin erillinäyte/aineistonkeruu. [online] <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/hankkeet/nuorisobarometrin->

erillis-

[nayte/eriarvoistumistyoryhma_gretschelmyllyniemi_neet_aineistokooste_05122017_net
tiin.pdf. Luettu 7.12.2017.](#)

Hakkarainen, A (2017) Palvelutarpeen arviointi aikuissosiaalityössä. Tampere: Tampereen yliopisto. Pro gradu.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (HE 47/2017). [online] https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_47+2017.pdf. Luettu 25.1.2018.

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 164/2014). [online] <https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2014/20140164>. Luettu 31.7.2018.

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 16/2018) [online] <https://stm.fi/ajankohtaista/paatos?decisionId=0900908f805962f8>. Luettu 12.8.2018.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, yleisperustelut, 22.1.2018 (2018a) [online] <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/2234118/Hallituksen+esitysluonnos+laiksi+asiakkaan+valinnanvapaudesta+sosiaali-+ja+terveydenhuollossa+ja+er%C3%A4iksi+siihen+liittyviksi+laeiksi%2C+yleisperustelut%2C+22.1.2018.pdf/af240575-2ff4-4a1a-a7db-07be6f04afff>. Luettu 25.1.2018.

Hallituksen esitysluonnos laiksi asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi, yksityiskohtaiset perustelut, 22.1.2018 (2018b) [online] <http://alueuudistus.fi/documents/1477425/2234118/Yksityiskohtaiset+perustelut%2C+22.1.2018.pdf/ed89e447-37bf-4dff-82de-894ca92b8597>. Luettu 25.1.2018.

Halonen J-P., Aaltonen T., Hämäläinen A., Karppi S-L., Kaukinen J., Kervilä A., Lehtinen M., Pere E., Puukka P., Siitonen V., Silvennoinen S. & Talo S. (2007) Syrjäytymis-

vaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. [online]
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/7853/katsauksia73netti.pdf?sequence=1>
 . Luettu 1.2.2018.

Helsingin kaupunki (2017) Aikuissosiaalityö. [online]
<https://www.hel.fi/sote/fi/palvelut/palvelukuvaus?id=3003>. Luettu 10.4.2017.

Hiilamo H., Määttä A., Koskenvuo K., Pyykkönen J., Räsänen T., Aaltonen S., (2017).
 Nuorten osallisuuden edistäminen: Selvitysmiehen raportti. Diak puheenvuoro 11, Dia-
 konia-ammattikorkeakoulu. [online]
<https://nuorisotakuu.fi/documents/3924414/4306153/Nuorten-osallisuuden-edistaminen.pdf>. Luettu 9.8.2018.

Holma, J., Holopainen, L., Hytönen, P., Hämäläinen, H., Hänninen, J., Hätinä, A., Ko-
 vanen, T., Liimatainen, E-L., Moilanen, J., Myllynen, O., Niemi, R., Pusa, A-L., Reuna,
 E., Siljamäki-Ponkilainen, H., Tapaninen, E., Tolppila, S. & Ylä-Mononen, T. (2015)
 Sarana – Työelämän moniammatillinen oppimis- ja kehittämisareena – sosiaalialan pilo-
 toinnista visioita hyvinvointialalle. Teoksessa T. Era (toim.) Työelämän moniammatilli-
 nen oppimis- ja kehittämisareena – sosiaalialan pilotoinnista visioita hyvinvointialalle.
 [online]
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/97403/JAMKJULKAISUJA2042015_w eb.pdf?sequence=1. Luettu 25.1.2018.

Huovila, E. (2013) Identiteettiä rakentamassa. Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuor-
 ten kokemuksia perussosiaalityöstä. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lisensiaattitutkimus.

Isoherranen, K. (2004) Moniammatillinen yhteistyö. Helsinki: WSOY.

Isoniemi, H. (2017) European country clusters of transition to adulthood. Turku: Turun
 yliopisto. Väitöskirja.

Juhila, K. (2006) Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset teh-
 tävät ja paikat. Tampere: Vastapaino.

Juhila, K. (2008a) Aikuisten parissa tehtävän sosiaalityön yhteiskunnallinen paikka.
 Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vasta-
 paino, 48–81.

Juhila, K. (2008b) Aikuisuus sosiaalityössä. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila (toim.) Sosiaalityö aikuisten parissa. Tampere: Vastapaino, 82–108.

Jyväskylän yliopisto (2015) Delfoi-menetelmä. [online] <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/delfoi-menetelmae>. Luettu 31.7.2018.

Kajanoja, J. (2009) Hyvinvointi ja hyvinvointivaltio–Len Doyalin ja Ian Goughin hyvinvointiteoria. Teoksessa J. Saari (toim.) Hyvinvointivaltio. Suomen mallia analysoidussa. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. 93–119.

Kangas, S (2011) Aikuissosiaalityön asiakkaat tänään. Teoksessa P. Jouttimäki, S. Kangas & E. Saurama (toim.) Uudistuva ja voimaannuttava aikuissosiaalityö. Visio vahvasta aikuissosiaalityöstä –hankkeen loppuraportti. Helsinki: Socca - Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus, 15–51.

Kangasniemi, M., Voutilainen, A., Kapanen, S., Tolmala, A., Koponen, J., Hämäläinen, M. & Elovainio, M (2017) Työn uusjako - Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattiryhmien työnkuvien ja keskinäisen työnjaon kohdistaminen ja tehostaminen SOTereformissa. [online] <http://tietokayttoon.fi/julkaisu?pubid=21805>. Luettu 20.12.2017.

Kankainen, L. (2012) Aikuissosiaalityön haasteet. Institutionaalinen näkökulma kehittämishankkeiden kuvaamaan sosiaalityöhön. Tampere: Tampereen yliopisto. Lisensiaatitutkimus.

Karjalainen, P. (2017) Aikuissosiaalityö. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma Oy, 247–254.

Karjalainen, P. (2016) Sosiaalityön uusi asento: paikka, rooli ja orientaatio. Teoksessa S. Blomgren, J. Karjalainen, P. Karjalainen, M. Kivipelto, P. Saikkonen & P. Saikku (toim.) Sosiaalityö, palvelut ja etuudet muutoksessa. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 119–136.

Karjalainen, P, Blomgren, S., Mikkonen, J. & Nevalainen, J. (2013) Tapauskohtaista vaikuttavuutta Tuusulassa. Teoksessa M. Kivipelto, S. Blomgren, P. Karjalainen & P. Saikkonen (toim.) Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 52–78.

- Katajamäki, E. (2010) Moniammatillisuus ja sen oppiminen. Tapaustutkimus ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveystieteiden osastolta. Tampere: Tampereen Yliopisto. Väitöskirja.
- Ketonen, O. (1985) Tulevaisuudesta tietäminen. Teoksessa P. Malaska & M. Mannermaa (toim.) Tulevaisuuden tutkimus Suomessa. Helsinki: Gaudeamus Ab, 9–21.
- Kivipelto M. (2013) Osahankkeiden tulokset. Teoksessa M. Kivipelto, S. Blomgren, P. Karjalainen & P. Saikkonen (toim.) Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 27–100.
- Kivipelto M., Blomgren, S. Karjalainen, P & Saikkonen, P. (2013) Aikuissosiaalityön vaikuttavuuden arviointimittareiden kehittämisen lähtökohtia. Teoksessa M. Kivipelto, S. Blomgren, P. Karjalainen & P. Saikkonen (toim.) Vaikuttavaa aikuissosiaalityötä – arviointimalleista mittareihin Tutkimus- ja kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 17–26.
- Korteniemi, P., Kotiranta, T. & Kivipelto, M. (2012) Kokemuksia sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisesta. Kriittisiä kohtia ja kehittämistarpeita. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen & S. Väyrynen (toim.) Sosiaalityön vaikuttavuus. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 89–109.
- Kuklys, W. & Robeyns, I. (2005) Sen's Capability Approach to Welfare Economics. Teoksessa W. Kuklys (toim.) Amartya Sen's Capability Approach Theoretical Insights and Empirical Applications. Berlin: Springer-Verlag, 9–29.
- Kumlin, S. (2004) The Personal and the Political: How Personal Welfare State Experiences Affect Political Trust and Ideology. New York: Palgrave Macmillan
- Kuusi, O. (2003) Delfoi-menetelmä. Teoksessa M. Vapaavuori & S. von Bruun (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta? Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry, 134–144.
- Lahtinen, P., Männistö, L. & Raivio, M. (2017) Kohti suomalaista systeemiä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja. Työpaperi 7/2017. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

- Larja, L., Törmäkangas, L., Merikukka, M., Ristikari, T., Gissler, M. & Paananen, R. (2016) NEET-indikaattori kuvaa nuorten syrjäytymistä. *Tieto & Trendit* 2/2016. [online] <http://tietotrendit.stat.fi/mag/article/164/>. Luettu 7.12.2017.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. (2003) Ladullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa S. Janhonen & M. Nikkonen (toim.) *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. Helsinki: WSOY, 21–43.
- Lindroos J-E. ja Lohivesi, K. (2010) *Onnistu strategiassa*. Helsinki: WSOYpro.
- Liukko, E. (2009) *Perussosiaalityön mahdollisuuksia–helsinkiäisten projektien näkökulmia sosiaalityön ammatillisiin käytäntöihin*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Lisensiaattitutkimus.
- Lähteinen, M. ja Hämeen-Anttila, L. (2017) Sosiaalihuollon lainsäädäntö. Teoksessa A. Kananoja, M. Lähteinen & P. Marjamäki (toim.) *Sosiaalityön käsikirja*. Helsinki: Tietosanoma Oy, 48–93.
- Malaska, P. (2003) Tulevaisuustietoisuus ja tulevaisuuteen tukeutuminen. Teoksessa M. Vapaavuori & S. von Bruun (toim.) *Miten tutkimme tulevaisuutta?* Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry, 9–16.
- Mannermaa, M. (1999) *Tulevaisuuden hallinta: Skenaariot strategiatyöskentelyssä*. Helsinki: WSOY.
- Maslow, A.H. (1943) A theory of human motivation. *Psychological Review*. Vol 50 No 4, 370–396.
- Mäntysaari, M. (2006) Syrjiikö sosiaalityö? Teoksessa T. Helne & M. Laatu (toim.) *Vääryyskirja*. Helsinki: Kelan tutkimusosasto, 115–131.
- Määttä, A. (2016) *Palveluintegraatio ja moniasiakkaat sote-uudistuksessa*. Teoksessa J. Niemelä (toim.) *Sote sosiaalisen kestävyiden vahvistajana*. [online] http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/116451/Diak_puheenvuoro_2_9789524932684.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 23.1.2018.
- Niiranen, H (2016) *Asiakirjat aikuissosiaalityössä. Sosiaalityön asiantuntijuus alle 25-vuotiaiden asiakkaiden tilannearvioissa ja toimeentulotukipäätöksissä*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Pro gradu.

Nuorisolaki 1285/2016. [online] <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>.
Luettu 10.4.2018.

Närhi, K., Talvensola, S., Valppu-Vanhainen, A. & Karjalainen, J. (2009) Aikuissosiaalityö muutoksessa? Keski-Suomen maakunnan aikuissosiaalityön kehittämishankkeen loppuraportti. Raportteja 22. Jyväskylä: Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Näätänen, V-M. & Londén, P. (2018) Sosiaalibarometri 2018. Helsinki: SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja työ- ja elikeinoministeriö (2017) Nuorisotakuu auttaa eteenpäin. [online] <http://nuorisotakuu.fi/tietoa-nuorisotakuusta>. Luettu 10.4.2018.

Opetusministeriö (2009) Monialaisen viranomaisyhteistyön ja etsivän nuorisotyön lakisääteistäminen. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2009:22.

Oulun kaupunki (2017) Sosiaalityö. [online] <https://www.ouka.fi/oulu/sosiaali-ja-perhepalvelut/aikuissosiaalityo>. Luettu 10.12.2017.

Palola, E., Hannikainen-Ingman, K. & Karjalainen, V. (2012) Nuoret koulutuspuudokkaat sosiaalityön asiakkaina – Tapaustutkimus Helsingistä. Raportti 29/2012. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL).

Pettersson, T (2015) Palvelumuotoilulla parempia palveluita riskiryhmille hanke. Varsinais-Suomen hanke-osio. Tilannekatsaus Elokuu 2015. [online] http://www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files//tilannekatsaus_6_2015.pdf. Luettu 21.1.2018.

Pohjola, Anneli (2009) Nuorisotyön ja sosiaalityön rajapinnoilla. Teoksessa S. Raitakari & E. Virokangas (toim.) Nuorisotyön ja sosiaalityön jaetut kentät. Puheenvuoroja asiantuntijuudesta, käytännöistä ja kohtaamisista. Nuorisotutkimusverkosto. Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 96. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 21–40.

Pro Sos-hanke (2017) [online] www.prosos.fi. Luettu 3.11.2017.

Pukkila P. & Helander J. (2016) Työotteena monialaisuus: katsaus Ohjaamojen yhteistyön rakentumiseen. [online] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2017111016870>. Luettu 28.12.2017.

Raivio, H. & Karjalainen, J. (2013) Osallisuus ei ole keino tai väline, palvelut ovat! Osallisuuden rakentuminen 2010-luvun tavoite- ja toimintaohjelmissa. Teoksessa T. Era (toim.) Osallisuus – oikeutta vai pakkoa? Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 156. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, 12–34.

Rauhala, L (2005) Ihmiskäsitys ihmistyössä. Helsinki: Yliopistopaino.

Salon kaupunki (2017) Varsinais-Suomen työllistymistä edistävä monialainen yhteis-palvelu TYP, Salon toimipiste. [online] <http://www.salo.fi/sosiaalijaterveyspalvelut/toimeentulojasosiaalinentuki/tyollistymispalvelut/tyovoimanpalvelukeskus/>. Luettu 27.12.2017.

Savolainen, J., Virnes, E., Hilpinen, M. & Palola, E. (2015) Nuorisotakuu-työryhmän loppuraportti ja suositukset jatkotoimiksi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 19/2015. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Savonmäki, P. (2017) Miten vähentää Neet-nuorten määrää? Seminaari, Kela. [online] <https://www.youtube.com/watch?v=pG3bJMtGQA0&feature=youtu.be>. Katsottu 28.12.2017.

Sen, A. (1993) Capability and Well-Being. Teoksessa M. Nussbaum & A. Sen (toim.) The quality of life. New York : Clarendon ; Oxford U. P., 30–50.

Siurala, L. (2011) Moniammatillisuus nuorille suunnatussa verkkotyössä. Teoksessa J. Merikivi, P. Timonen & L. Tuuttila (toim.) Sähköä ilmassa. Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. [online] <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/sahkoailmassa.pdf>. Luettu 28.12.2017.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. [online] <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>. Luettu 10.4.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2017) Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. [online] <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3959-2>. Luettu 12.12.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2015) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain ja toimeentulotuesta annetun lain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta. [online]

http://stm.fi/documents/1271139/3154373/HE_perustoimeentulotuen+siirto+Kelaan+t%C3%A4ydennykset.pdf/855ee5c0-66ce-4b2f-94f5-0885829c86e5. Luettu 22.10.2017.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2006) Ikäihmisten toimintakyvyn arviointi osana palveluntarpeen arviointia sosiaalihuollossa. [online] <https://www.thl.fi/documents/0%20470564/817072/0%20ik%C3%A4%20ihmisten+toimintakyvyn+arviointi+stm.pdf/c83229a7-1869-4378-bbf9-3814970a220b>. Luettu 28.1.2018.

Sosnet (2014) Sosiaalityön kansainvälisen määritelmän suomennos. [online] <http://www.sosnet.fi/Suomeksi/Koulutus/Peruskoulutus/Sosiaalityon-maarittely/Kv-maaritelma>. Luettu 10.4.2018.

Stoyanov, S. (2017) An analysis of Abraham Maslow's a Theory of human motivation. London: Macat International Ltd.

Suomalainen, I (2017) Asiakaslähtöinen palvelu monialaisen yhteispalvelu (TYP) asiakkaan näkökulmasta. Itä-Suomen yliopisto. Pro gradu.

Taina, J. & Kotiranta, T. (2014) Sosiaalityötä ja toimeentulotukea – aikuissosiaalityö paikkaansa hakemassa. Teoksessa R. Haverinen, M. Kuronen, T. Pösö (toim.) Sosiaalihuollon tila ja tulevaisuus. Tampere: Vastapaino, 179–195.

Tampereen kaupunki (2017) Aikuissosiaalityön palvelut uudistuvat vuoden 2017 alussa. [online] https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankohtaista/tiedotteet/2016/12/29122016_2.html. Luettu 10.12.2017.

TE-palvelut (2017) Työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu. [online] http://www.te-palvelu.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/monialainen_yhteispalvelu/index.html. Luettu 27.12.2017.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2016) Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma Kaste. [online] <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/sosiaali-ja-terveydenhuollon-kansallinen-kehittamisohjelma-kaste>. Luettu 11.8.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018b) Kanta-palvelut. [online] <https://thl.fi/fi/web/tiedonhallinta-sosiaali-ja-terveysalalla/kanta-palvelut>. Luettu 12.8.2018.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (2018a) Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto on uusi Kanta-palvelu. Tiedote 2.5.2018. [online] <https://thl.fi/fi/-/sosiaalihuollon-asiakastiedon-arkisto-on-uusin-kanta-palvelu>. Luettu 20.7.2018.

Tuomala-Jaskari, S. (2016) Monialaisella arvioinnilla oikea-aikaista tukea lapsille ja perheille. Teoksessa P. Petrelius, H. Tulensalo, A-M. Jaakola & J. Hietämäki (toim.) Lapsen elämäntilanteen ja tuen tarpeiden lapsikeskeinen, monitoimijainen arviointi. Tietoa lastensuojelun kehittämisen pohjaksi. Työpaperi 33/2016. Helsinki: Terveyden ja Hyvinvoinnin laitos (THL), 75–90.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turun kaupunki (2017) Aikuis- ja lapsiperheiden sosiaalityö. [online] <http://www.turku.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/sosiaalipalvelut/sosiaalityo/aikuis-ja-lapsiperheiden-sosiaalityo>. Luettu 10.12.2017.

Valtioneuvosto (2018) Sote-uudistuksen tavoitteet. [online] <https://alueuudistus.fi/soteuudistus/tavoitteet>. Luettu 31.7.2018.

Vantaan kaupunki (2017) Sosiaalipalvelut nuorille, aikuisille ja perheille. [online] http://www.vantaa.fi/terveys-ja_sosiaalipalvelut/sosiaalinen_tuki_ja_toimeentulo/sosiaalipalvelut. Luettu 10.12.2017.

LIITTEET

Liite 1 Sähköpostipyyntö asiantuntijoille osallistua tutkimukseen.

Hyvä Asiantuntija,

Teen sosiaalityön alaan kuuluvan Pro gradu tutkielmani Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukselle (Vasso) PRO SOS–osahankkeeseen. Keskityn tutkielmassani palveluntarpeen arviointiin aikuissosiaalityössä. Tutkielmani alustava otsikko on ”Nuorten aikuisten palveluntarpeen arviointi moniammatillisesti. Sosiaalihuollon ammattilaisten näkemyksiä aikuissosiaalityön roolista vuonna 2028”

Tutkimuksen tarkoituksena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millainen näkemys sosiaalihuollossa työskentelevillä asiantuntijoilla on aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten kanssa tehtävästä työstä vuonna 2028? Millaisena moniammatillinen palveluntarpeen arviointi hahmottuu asiantuntijoiden näkemyksissä?

Aineiston keräämiseen käytän tulevaisuuden tutkimuksessa käytettyä delphi-menetelmää. Menetelmässä kerätään asiantuntijoiden kannanottoja, joiden avulla pyritään arvioimaan tulevan kehityksen mahdollisuuksia. Delphi-menetelmässä osanottajien anonymiteetti tarkoittaa, että yksittäisen asiantuntijan arvio ei ole yksilöitävissä aineistossa. Delphi-menetelmän palautteisuus tarkoittaa, että toisella kierroksella asiantuntijalla on mahdollisuus tarkistaa, muokata tai tehdä lisäyksiä kannanottoonsa perustuen ensimmäisen kierroksen palautteeseen. Lista osallistuvista asiantuntijoista ja heidän edustamistaan organisaatioista tulee tutkielmaan liitteeksi.

Tutkimus koostuu siis kahdesta kyselykierroksesta. Ensimmäinen kyselykierros toteutetaan vastaamalla sähköpostitse lähetettävään avoimia kysymyksiä sisältävään kyselylyyn. Ensimmäisen kierroksen vastausten perusteella teen yhteenvedon ja muotoilen kysymykset toiselle kierrokselle. Toisella kierroksella asiantuntijoilla on mahdollisuus muuttaa ja korjata kannanottoaan sekä esittää lisäperusteita.

Sain yhteystietosi Vasson hanketyöntekijöiltä Markku Hallikaiselta ja Hanna Inkeroiselta. Toiveeni heille oli, että saisin asiantuntijapaneeliin PRO SOS -hankkeessa mukana olevia henkilöitä, jotka omaavat asiantuntijuutta ja ajatuksia nuorten aikuisten tilanteesta aikuissosiaalityössä. Suunniteltu asiantuntijapaneelin koko on 11 henkilöä.

Tutkimus on osa alueellista kehittämistyötä, jossa edustamasi kunta on mukana. Asiantuntemuksesi saaminen mukaan tutkimukseen onkin näin ollen erittäin tärkeää. Pyydän Sinulta suostumusta, että osallistut tähän tutkimukseen. Pro gradun ohjaajana toimii sosiaalityön professori Merja Anis Turun yliopistosta.

Voit olla minuun yhteydessä, jos haluat lisätietoja tutkimuksesta. Lähetän joka tapauksessa tarkempaa tietoa tutkimuksen kulusta saatuaani Sinulta suostumuksen osallistumisestasi. Pyydän ystävällisesti ilmoittamaan osallistumisestasi tutkimukseeni perjantaihin 24.1.2018 mennessä alla olevaan sähköpostiin.

Yhteistyöterveisin,

Johanna Niskanen

jokrnis@utu.fi

Liite 2 Ensimmäisellä kyselykierroksella sosiaalityöntekijöille lähetetty avoimia kysymyksiä sisältänyt kysely.

Hyvä asiantuntijaryhmän jäsen!

Olet ilmoittanut halukkuutesi osallistua Vasson PRO SOS–osahankkeelle tehtävään Pro gradu tutkimukseeni “Nuorten aikuisten palveluntarpeen arviointi moniammatillisesti. Sosiaalihuollon ammattilaisten näkemyksiä aikuissosiaalityön roolista vuonna 2028.” Tutkimuksen tarkoituksena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin: Millainen näkemys sosiaalihuollossa työskentelevillä asiantuntijoilla on aikuissosiaalityössä nuorten aikuisten kanssa tehtävästä työstä vuonna 2028? Millaisena moniammatillinen palveluntarpeen arviointi hahmotuu asiantuntijoiden näkemyksissä? Sinulla on koulutuksesi ja työkokemuksesi perusteella asiantuntijuutta, jota voidaan käyttää tulevaisuuden suuntaa hahmotettaessa.

Tutkimus koostuu kahdesta kyselykierroksesta. Tämän ensimmäisen kyselyn vastausten perusteella teen yhteenvedon ja muotoilen monivalintakysymykset toiselle kierrokselle. Toisella kierroksella Sinulla on mahdollisuus halutessasi muuttaa ja korjata kannanottoasi sekä esittää lisäperusteita. Toinen kyselykierros toteutuu kevään aikana.

Vastaa kysymyksiin mahdollisimman monipuolisesti ja laajasti omin sanoin. Tulevaisuutta koskevien kysymysten väliin olen lisännyt sitaatteja inspiroimaan ja herättelemään ajatuksia. **Kysymyksiin ei ole yhtä oikeata vastausta, vaan kaikki näkemykset ja ajatukset asiasta ovat tärkeitä.** Vastauksen pituuden voit päättää itse. Vastaukset käsittelen luottamuksellisesti, eivätkä yksittäisen asiantuntijan vastaukset ole tunnistettavissa raportissa. Lista osallistuvista asiantuntijoista ja heidän edustamistaan organisaatioista tulee tutkielmaan liitteeksi. Pyydän ystävällisesti vastaamaan kyselyyn 22.2.2018 mennessä ja lähettämään sen sähköpostitse osoitteeseen jokrnis@utu.fi. Voit vastata liitteenä olevaan word-tiedostoon tai suoraan alla oleviin kysymyksiin.

Yhteistyöterveisin,

Johanna Niskanen

jokrnis@utu.fi

040 76 00 912

Ensimmäisen kyselykierroksen kysymykset:

Nykytila

1. Kerro näkemyksesi siitä, ovatko nuoren aikuisen tarpeet ja tarjottu tuki ja palvelut tällä hetkellä sopuinnussa.

Vastaus:

2. Kuvaile tässä, mitä ja miten olet käyttänyt yhteistyötahoja apuna nuoren aikuisen elämäntilanteen arvioinnissa.

Vastaus:

Tulevaisuus

”Ohjaamo koordinoisi järjestämismvastuulla olevia aluekehittämis- ja kasvupalvelulain sekä rekrytointi- ja osaamispalvelulain määrittämiä työllisyyspalveluita, sosiaalityön ja terveydenhuollon palveluita, kuntoutuspalveluita ja muita palveluita.(...)Ohjaamossa nuorten tilanne ja toiveet selvitetään alkuhaastatteluisissa. Niiden perustella määritellään velvoittava, opiskelua ja työllistymistä edistävä toiminta tai työ- ja opiskelukykyä, elämänhallintaa ja elämänlaatua edistävä toiminta sekä kartoitetaan tuen tarpeet ja niiden laajuus. Nuoren tilanteen kartoituksen voi tehdä nuorten tilanteeseen parhaiten sopivaa asiantuntemusta edustava ammattilainen (työllisyyspalvelut, opinnonohjaus, sosiaalipalvelut, mielenterveyspalvelut jne). Palvelutarpeen arviointi on viranomais-toimintaa. Palveluilla ei ole hierarkiaa, vaan lähtökohtana on nuorten tilanne ja tarpeet opiskeluiden ja työllistymisen suhteen.” (Hiilamo, H., Määttä, A., Koskenvuo, K., Pyykkönen, J., Räsänen, T. & Aaltonen, S., 2017. Nuorten osallisuuden edistäminen Selviytymiehen raportti.)

3. Suuntaapa sitten katseesi tulevaisuuteen! Kuvaile näkemyksesi, mikä on aikuissosiaalityön rooli nuorten aikuisten elämäntilanteissa vuonna 2028.

Vastaus:

”Vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia (eriarvoistumisesta)

Syrjäytymisen pysäyttämisen on ymmärretty edellyttävän poikkihallinnollista työskentelyä. Tutkimustiedon ja etsivän sosiaalityön perusteella on osattu kohdentaa toimenpiteitä riskitilanteisiin oikeaan aikaan kuten nuorten pudokkuuteen, työelämäsiirtymiin ja

muuttuviin osaamisvaatimuksiin. Lapsilla ja nuorilla on taustasta riippumatta pääsy varhaiskasvatukseen, koulutukseen ja harrastuksiin. Systemiset muutokset ovat vähentäneet väliinputoamisia ja tukevat hyvää elämäntapaa. Ihmisiä on tuettu vahvistamaan terveellisiä elintapoja ja tulokset näkyvät hyvinvoinnin ja terveyden kohenemisena.

Suurin osa väestöstä voi hyvin, mutta syrjäytymiskehityksen torjumisen keinot eivät ole olleet riittäviä. Sosioekonomiset, alueelliset ja sukupuolen mukaiset terveys- ja hyvinvointierot ovat kasvaneet ja ääripäät ovat loitonneet toisistaan. Kasvukeskuksissa asuminen, yhteisöllisyys, palveluiden saatavuus ja työllisyys eroavat yhä enemmän muusta maasta, vaikka digitalisaatio onkin lisännyt työn ja sosiaalisten verkostojen monimuotoisuutta. Väestöryhmistä maahanmuuttajataustaiset eroavat kantaväestöstä terveyden, työllisyyden ja taloudellisen huono-osaisuuden mittareilla. Osa väestöstä on syrjäytynyt työelämästä ja yhteiskunnan digitaalisesta kehityksestä ainakin väliaikaisesti.

Huono-osaisuus ja työelämästä syrjäytyminen ovat kasautuneet merkittäväällä osalla väestöllä, kun heidän terveytensä, taloustilanteensa ja osaamisensa ovat heikentyneet. Kunnan- ja kaupunginosaan on muodostunut laajoja segregoituneita yhteisöjä, joissa asuu pääosin esimerkiksi ikääntyneitä, heikosti koulutettuja ja/tai maahanmuuttajataustaisia. Työelämän rakennemuutoksen seurauksena on muodostunut tyhjeneviä, taloudellisesti vaikeuksissa olevien asuinalueita, ja toisaalta erittäin kalliin asumisen alueita. Suuri osa ihmisistä on jäänyt digitaalisten palveluiden ja uusimman osaamisen ulkopuolelle pysyvästi.” (Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 14/2017. Valtioneuvoston yhteiset muutostekijät)

4. Kuvailu, mitkä toimintatavat ja käytännöt edesauttavat sitä, että nuorten aikuisten tarpeita arvioidessa päästään vaikuttavaan lopputulokseen.

Vastaus:

”Näkisin toivottavana, että nuorten kanssa tehtävän perussosiaalityön ammatillista pohjaa ja toimintaympäristöä vahvistettaisiin niin, että siihen kuuluisi sosiaalityöntekijöiden, etuuskäsittelijöiden ja sosiaaliohjaajien lisäksi työhönvalmentaja, sairaanhoitaja, lääkäri, psykiatri, psykoterapeutti sekä päihdetyöntekijä, jotka toimisivat yhtenä työyksikkönä alueittain. Täten mahdollistettaisiin nuorten kuntoutustarpeiden huomioiminen riittävän ajoissa ja riittävän nopea ja oikea-aikainen, monipuolinen ja ammattitai-

toinen avun saamisen mahdollisuus nuorille.” (Huovila, E., 2013. Identiteettiä rakentamassa – Alle 25-vuotiaiden helsinkiläisten nuorten kokemuksia perussosiaalityöstä)

5. Kuvaile näkemyksesi siitä, miten moniammatillisuus toteutuu aikuissosiaalityön toimintaympäristössä nuorten kanssa työskennellessä.

Vastaus:

”On myös linjattava, missä määrin panostetaan hyvinvointia edistäviin ja sairauksia ehkäiseviin sähköisiin palveluihin. Asiakkaan näkökulmasta uusia mahdollisuuksia tuovat esimerkiksi omahoidon palvelut, kansalaisten omaa aktiivisuutta elämännhallinnassa edistävät palvelut tai sähköiset palvelut hoitoon ohjauksessa. On ratkaistava, miten kansalaisten itse tuottama tieto terveydestään ja eri viranomaisten tietovarannot yhdistetään. Niitä voidaan hyödyntää esimerkiksi diagnoosien teossa ja riskien tunnistamisessa.” (Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014.)

6. Kerro ajatuksiasi, millä tavoin palveluntarpeen arviointi toteutetaan.

Vastaus:

”Palvelutarpeen arvioinnissa on tarpeen kehittää hyviä työvälineitä. Tarvitaan kansallisesti yhtenäisiä menetelmiä ja indikaattoreita ja niitä on levitettävä tehokkaasti yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.” (Hyvinvointi on toimintakykyä ja osallisuutta Sosiaali- ja terveysministeriön tulevaisuuskatsaus 2014)

”Ihmiskeskeinen palvelumalli olisi asiakkaan hyvinvoinnin kannalta parempi ratkaisu. Siinä asiakkaat saavat heidän henkilökohtaisiin tarpeisiin ja tilanteisiin räätälöityjä palveluita. Palvelun hankkiminen on tehty mahdollisimman yksinkertaiseksi. Asiakkaan yksilölliseen palvelutarpeeseen vastataan nopeasti ja kaikki tarvittavat asiantuntijat mukaan ottaen.” (Hämäläinen, T. 2013. Hyvinvointi. Teoksessa J.Saari (toim.) Suomen sillat tulevaisuuteen.)

7. Kuvaile tässä sitä, millaisena näet moniammatillisuuden toteutuvan nuoren aikuisen tuen ja palvelun tarvetta arvioitaessa.

Vastaus:

8. Muita ajatuksia asiasta, lisättävää, kommentoitavaa.

Vastaus:

Liite 3 Ensimmäisen kyselykierroksen vastaajille lähetetty yhteenveto avoimia kysymyksiä sisältäneen kyselyn vastauksista.

Yhteenveto

Aikuissosiaalityössä nuoren aikuisuuden erityisyys voidaan ajatella tulevan näkyväksi huolena nuorten aikuisten tavoittamisesta, nuorten tarpeissa ja nuoren aikuisen kohtaamisessa. Huolta aiheuttavat nuoret, jotka eivät saavukaan tapaamiselle, joita ei tavoiteta ja jotka jäävät koulun ja työelämän ulkopuolelle. Nuoreen aikuisuuteen nivelvaiheena liitetään tarve siirtyä opiskeluihin ja/tai työelämään ja itsenäistyä. Vaikka tarpeet vaihtelevat ikäryhmässä, voidaan ajatella työntekijöiden pysyvyyden, luotettavan aikuisen tuen ja matalan kynnyksen palveluiden olevan tärkeitä. Nuorten kohtaamisessa pitäisi pystyä tasapainoilemaan velvoittamisen ja motivoinnin ja hitaamman otteen kanssa, ylläpitää nuoren toimijuutta ja kommunikoida nuoren kanssa yhteisellä kielellä. Nuoret eivät vastusta moniammatillista yhteistyötä ja kertovat muista kontakteistaan, mutta toisaalta kohtaamisen paikkana sosiaalitoimistolla voi olla korkea kynnyks, jolloin aikuissosiaalityöntekijän kohtaaminen voisi tapahtua muunlaisessa kontekstissa.

Palvelujärjestelmään löytävät nuoret aikuiset ja heidän tarpeensa kohdataan hyvin. Aikuissosiaalityön kontaktit muihin toimijoihin kertovat nuorten aikuisten tarpeista. Paljon yhteistyötä tehdään työllistämispalveluiden kanssa, mielenterveyden- ja päihdeasioiden asiantuntijoiden kanssa, perheasioiden työntekijöiden ja etsivän nuorisotyön kanssa. Yhteistyön muodot vaihtelevat. Yhteistä arviointityötä tehdään tarpeen ja tilanteen mukaan verkostopalavereissa, moniammatillisissa tiimeissä, ottamalla yhteyttä asiakkaan kannalta oleelliseen tahoon tai yhteistyötaho ottaa yhteyttä aikuissosiaalityöhön sekä näkemällä fyysisesti palavereissa eri konteksteissa. Jotta yhteistyö ei jäisi liian satunnaiseksi, organisaatiolähtöiseksi ja päällekkäiseltä arviointityöltä vältyttäisiin, täytyy yhteistyötä mahdollistaa yleisellä tasolla. Ammattiryhmien fyysinen läheisyys, muiden työn ja palvelujen tuntemuksen lisääminen, yhteistyön mahdollistaminen johdon ja resurssien puolesta, mahdollisuus muiden konsultoimiseen, aktiivisuus ja dialoginen työote mahdollistavat yhteistyötä. Kun tarvetta tuelle ja palveluille arvioidaan moniammatillisesti, saadaan yhden ammattiryhmän näkemystä laajempi kokonaiskuva asiakkaan tilanteesta. Yhteistyö koettiin tärkeänä, mutta osin puutteellisena ja nuorten aikuisten tarpeiden näkökulmasta tulevaisuudessa kaivattiin tiivistä yhteistyötä terveydenhuollon ja Kelan kanssa.

Tulevaisuudessa aikuissosiaalityön toiminta nuorten aikuisten parissa voi sisältää rakenteisiin vaikuttamista, vuorovaikutuksellista asiakastyötä ja sosiaalisen asiantuntemusta. Rakenteellinen vaikuttaminen nähdään tärkeänä osana perustyön rinnalla. Käytännön työssä nähdään rakenteellisia epäkohtia, jotka ovat esteenä nuorten aikuisten toimijuu-delle. Näistä rakenteellisista esteistä sosiaalityössä kerättäisiin systemaattisesti tietoa päättäjille asioiden korjaamiseksi. Vaikka palvelujen digitalisaatio on varmasti jollain tavalla osa tulevaisuutta, pidetään henkilökohtaista tapaamista ja vuorovaikutusta asiakkaan kanssa olennaisena osana sosiaalityön tekemistä. Sosiaalityötä ei myöskään haluta typistää pelkäksi muiden johtamiseksi ja asioiden koordinoimiseksi, vaan asiakastyössä asiakkaan rinnalla toimimiseksi. Moniammatillisessa arviointityössä aikuissosiaalityö toimii sosiaalisen asiantuntijana, tunnistuen sosiaaliset ja taloudelliset vaikeudet. Aikuissosiaalityön näkökulmana on nuoren aikuisen sosiaalisen osallisuuden tukeminen, eikä tämä kaikkien asiakkaiden kohdalla välttämättä tarkoita opiskelua tai työntekoa.

Liite 4 Toisella kyselykierroksella sosiaalityöntekijöille lähetetty arvoasteikollinen kysely.

Aikuissosiaalityö ja moniammatillinen palvelutarpeen arviointi nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa

Hyvä kyselyyn vastaaja!

Teen Turun yliopistossa pro gradua aiheesta ”Nuorten aikuisten palvelutarpeen arviointi moniammatillisesti – Sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä aikuissosiaalityön roolista tulevaisuudessa”. Teen pro gradu tutkielmani Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuselle (Vasso) Pro Sos-osahankkeeseen, jonka yhtenä painopisteenä on palvelutarpeen arviointi. Valtakunnallisessa Pro Sos–Uudenlaista sosiaalityötä yhdessä rakentamassa -hankkeessa pyritään luomaan uusia toimintamalleja ja käytäntöjä osana Sote-uudistusta ja perustoimeentulotuen siirtoa Kelaan, sekä ylipäättään kehittämään sosiaalityön toimintatapoja ja vaikuttavuutta muuttuvassa toimintaympäristössä. (www.prosos.fi.) Tämän tutkielman tavoitteena on selvittää millaisena tulevaisuus hahmottuu sosiaalityöntekijöiden näkemyksissä, koskien teemoja aikuissosiaalityön tehtävä nuorten aikuisten kanssa työskennellessä ja moniammatillinen palvelutarpeen arviointi.

Tämän kyselyn laadinnan pohjana olen käyttänyt Vasson osahankkeeseen osallistuvien viiden sosiaalityöntekijän vastauksia avoimeen kyselyyn, sekä muistiinpanojani osahankkeen palvelutarpeen arvioinnin kehittämisryhmän tapaamisista. Kysely on jaettu teemoihin "aikuissosiaalityö nuorten aikuisten parissa tulevaisuudessa", "moniammatillinen yhteistyö ja tarpeen arviointi tulevaisuudessa" ja "arviointityön käytännöt tulevaisuudessa".

Pyydän sinua nyt arvioimaan asteikolla 1–4, miten todennäköisinä ja toivottavina pidät alla esitettyjä väittämiä kehityssuunnista seuraavan kymmenen vuoden aikana. Arvioidessasi kehityssuunnan todennäköisyyttä valitse näkemyksesi siitä, kuinka todennäköisesti kehityssuunta on todellisuutta kymmenen vuoden päästä. Arvioidessasi kehityssuunnan toivottavuutta valitse näkemyksesi siitä, kuinka toivottavana pidät kehityssuunnan realisoitumista seuraavan kymmenen vuoden aikana.

Vastausvaihtoehdot:

Liite 5 Toisen kierroksen arvoasteikollisen kyselyn vastaukset.

	N	erittäin epätodennäköistä	jokseenkin epätodennäköistä	jokseenkin todennäköistä	erittäin todennäköistä	erittäin epätoivottavaa	jokseenkin epätoivottavaa	jokseenkin toivottavaa	erittäin toivottavaa	
Työskenteleystä painottuu työhön ja koulutukseen aktivointi	15		8	7			1	10	4	1
Työskenteleystä tasapainoiltaan nuoren aikuisen aktiivoinnin ja tukemisen kanssa	16		5	11			1	3	9	3
Työskenteleystä painottuu nuoren aikuisen elämäntilanteen, toimijuuden ja osallisuuden vahvistaminen	16	2	4	5	5					
Työskenteleystä painottuu ylläpitävä huolepitoilinen työ	15	2	6	3	4				2	13
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset virastotyöaikana sosiaalipalveluiden toimipisteissä	16		7	5	4				7	4
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset ja ikäutuneena Sote-keskukseen	16	1	5	9	1		1	9	5	1
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset heille tarkoitettua matalan kynnyksen palveluissa yhdessä muiden ammattilaisten kanssa	15						1	3	8	3
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset netissä	16		9	5	2		1	1	1	13
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset ja ikäutuneena Sote-keskukseen	15		5	8	2					
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset ja ikäutuneella sinne, missä nuoret ovat	14						1	1	5	8
Ennaltaehkäisevät tuki- ja palvelumuodot ovat vähintään 18-29-vuotiaiden määrää aikuisosiaalityön asiakkaana	16	2	7	5	2		1	1	5	9
Siirtymävaiheisiin panostetaan ja yhä useampi nuori aikuinen löytää aikuisosiaalityön asiakkaaksi hakkeensa tukea sirtymisiin	15	4	10	1				1	3	12
	16	4	10	2				1	7	8

	N	epätodennäköistä	todennäköistä	epätodennäköistä	toivottavaa
Työskentelyssä painottuu työhön ja koulutukseen aktiivointi	15		x		
Työskentelyssä tasapainoiltaan nuoren aikuisen aktiivoinnin ja tukemisen kanssa	16		x		x
Työskentelyssä painottuu nuoren aikuisen elämäntahallinnan, toimijuuden ja osallisuuden vahvistaminen	16		x		
Työskentelyssä painottuu ylläpitävä huolepidollinen työ	15	x (ei selkeä)			
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset virastotyöaikana sosiaalipalveluiden toimipisteessä	16		x (ei selkeä)		x
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautuneena Sote-keskukseen	16		x		
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset heille tarkoitettussa matalan kynnyksen palvelupisteessä yhdessä muiden ammattilaisten kanssa	15				x
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset netissä	16	x (ei selkeä)			x
Aikuisosiaalityö kohtaa nuoret aikuiset jalkautumalla sinne, missä nuoret ovat	15		x		
Ennaltaehkäisevät tuki- ja palvelumuodot ovat vähentäneet 18–29-vuotiaiden määrää aikuisosiaalityön asiakkaana	14				x
Siirtymävaiheisiin panostetaan ja yhä useampi nuori aikuinen löytää aikuisosiaalityön asiakkaaksi hakieensa tukea siirtymiin	16	x			
	16				x

	N	erittäin epätodennäköistä	jokseenkin epätodennäköistä	jokseenkin todennäköistä	erittäin todennäköistä	erittäin epätoivottavaa	jokseenkin epätoivottavaa	jokseenkin toivottavaa	erittäin toivottavaa
Pidentynyt nuoruus ja siirtymien myöhentyminen lisäävät aikuisosiaalityön palveluiden tarvetta 25–29-vuotiaiden parissa	16	1	3	9	3				
	15					4	7	4	
Aikuisosiaalityössä ei tavoiteta yhä kasvavaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tarvitsemansa palveluiden ulkopuolelle	16		3	8	5				
	16					13	2	1	
Aikuisosiaalityössä painottuu rakenteellinen työ nuorten aikuisten asioissa	16	2	13	1					
	16						2	5	9
Aikuisosiaalityössä painottuu vuorovaikutuksellinen asiakastyö nuorten aikuisten kanssa	16		4	9	3				
	16						1	2	13
Aikuisosiaalityössä painottuu asioiden johtaminen ja koordinointi nuorten aikuisten asioissa	16		6	7	3				
	16					1	3	7	5
Aikuisosiaalityössä painottuu moniammatillisessa kontekstissa sosiaalisen asiantuntijana toimiminen nuoren asioissa	14		5	9					
	16							6	10
Aikuisosiaalityössä painottuvat erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asiat	15	1	1	6	7				
	16						4	6	6
Nuoret aikuiset löytävät Kelan ja aikuisosiaalityön palvelut ja tukitoimet samasta toimipisteestä	16	3	7	6					
	16					2	3	8	3
Kelan henkilökunta tunnistaa nuorten aikuisten aikuisosiaalityön tarpeen ja yhteistyö aikuisosiaalityön kanssa on toimivaa	16	6	7	3					
	16					1		4	11
Kelan henkilökunta ohjaa nuoret aikuiset matalalla kynnyksellä moniammatilliseen palvelukseen, jossa on myös aikuisosiaalityön asiantuntija	16	3	5	6	2				
	16					1	1	3	11
Kelassa nuorten aikuisten aikuisosiaalityön tarve jää usein tunnistamatta ja ohjautuminen palveluiden ja tuen piiriin on satunnaista	15		2	7	6				
	15					14	0	0	1

	N	epätodennäköistä	todennäköistä	epätodennäköistä	epätodennäköistä	toivottavaa
Pidentynyt nuoruus ja siirtymien myöhentyminen lisäävät aikuissosiaalityön palveluiden tarvetta 25-29-vuotiaiden parissa	16		x			
Aikuisosiaalityössä ei tavoiteta yhä kasvavaa joukkoa nuoria aikuisia, jotka jäävät tarvitsemiensa palveluiden ulkopuolelle	16		x			
Aikuisosiaalityössä painottuu rakenteellinen työ nuorten aikuisten asioissa	16	x				
Aikuisosiaalityössä painottuu vuorovaikutuksellinen asiakastyö nuorten aikuisten kanssa	16		x			
Aikuisosiaalityössä painottuu asioiden johtaminen ja koordinointi nuorten aikuisten asioissa	16		x			
Aikuisosiaalityössä painottuu moniammatillisessa kontekstissa sosiaalisen asiantuntijana toimiminen nuoren asioissa	14		x			
Aikuisosiaalityössä painottuvat erityisen tuen tarpeessa olevien nuorten aikuisten asiat	15		x			
Nuoret aikuiset löytävät Kelan ja aikuissosiaalityön palvelut ja tukitoimet samasta toimipisteestä	16					
Kelan henkilökunta tunnistaa nuorten aikuisten aikuissosiaalityön tarpeen ja yhteistyö aikuissosiaalityön kanssa on toimivaa	16	x				
Kelan henkilökunta ohjaa nuoret aikuiset matalalla kynnyksellä moniammatilliseen palvelukeskukseen, jossa on myös aikuissosiaalityön asiantuntija	16		x			
Kelassa nuorten aikuisten aikuissosiaalityön tarve jää usein tunnistamatta ja ohjautuminen palveluiden ja tuen piiriin on satunnaista	15					
	15				x	

	N	erittäin epätodennäköistä	jokseenkin epätodennäköistä	jokseenkin todennäköistä	erittäin todennäköistä tai erittäin epätoivottavaa	jokseenkin epätoivottavaa	jokseenkin toivottavaa	erittäin toivottavaa
Terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut tekevät yhdessä samassa paikassa arviointityötä nuorten aikuisten asioissa	15	3	4	6	2			
Terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut sijaitsevat eri paikoissa, mutta konsultaatio nuorten aikuisten asioissa on helppoa	15					1	1	5
Terveyspalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteistyö nuorten aikuisten tarvetta arvioitaessa on satunnaista	15	4	6	5				
Terveyspalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteistyö nuorten aikuisten tarvetta arvioitaessa on satunnaista	14		3	7			3	9
Terveyspalvelut eriytyvät entisestään sosiaalipalveluista, jolloin molemmat tekevät nuorten aikuisten tarpeen arviointia omilla tahollaan	15				5	10	4	1
Esimiestyöskentelyllä ja resursoimilla kannustetaan hallintorajat ylittävään moniammatilliseen arviointityöhön nuorten aikuisten asioissa	15	1	5	5	4		1	1
Nuorten aikuisten parissa tehtävässä käytännön työssä eri toimijat ovat sopineet yhteisistä moniammatillisen arviointityöskentelyn pelisääntöistä ja foorumeista	15	1	9	4	1		1	14
Yhteinen moniammatillinen arviointityöskentely on tilannekohtaista ja riippuvaista nuoren aikuisen kanssa työskentelevien työntekijöiden aktiivisuudesta	16	3	10	3			1	3
Yhteinen moniammatillinen arviointityöskentely on tilannekohtaista ja riippuvaista nuoren aikuisen kanssa työskentelevien työntekijöiden aktiivisuudesta	16							
Nuorten aikuisten palvelun ja tuen tarpeita arvioidaan päällekkäin julkisella-, yksityisellä- ja järjestösektorilla	15	1	1	4	9		3	2
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa sosiaalipalveluissa tai yhteistyökumppanin luona tilanteen mukaan verkostopalaverina	15	1	4	8	2		2	5
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa nuorille suunnatussa moniammatillisessa palvelukeskuksessa, jossa työskentelee nuoren tarpeiden mukaiset ammattilaiset	15	3	7	5			2	5
	15					1		7

	N	epätodennäköistä	todennäköistä	epätodennäköistä	toivottavaa
Terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut tekevät yhdessä samassa paikassa arviointityötä nuorten aikuisten asioissa	15		x (ei selkeä)		
Terveyspalvelut ja sosiaalipalvelut sijaitsevat eri paikoissa, mutta konsultaatio nuorten aikuisten asioissa on helppoa	15				x
Terveyspalveluiden ja sosiaalipalveluiden yhteistyö nuorten aikuisten tarvetta arvioitaessa on satunnaista	14	x			
Terveyspalvelut eriytyvät entisestään sosiaalipalveluista, jolloin molemmat tekevät nuorten aikuisten tarpeen arviointia omilla tahoillaan	15		x		
Terveyspalvelut eriytyvät entisestään sosiaalipalveluista, jolloin molemmat tekevät nuorten aikuisten tarpeen arviointia omilla tahoillaan	15			x	
Esimiestyöskentelyä ja resursoinnilla kannustetaan hallintorajat ylittävään moniammatilliseen arviointityöhön nuorten aikuisten asioissa	15	x			
Nuorten aikuisten parissa tehtävässä käytännön työssä eri toimijat ovat sopineet yhteisistä moniammatillisen arviointityöskentelyn pelisääntöistä ja foorumeista	16			x	
Yhteinen moniammatillinen arviointityöskentely on tilannekohtaista ja riippuvaisista nuoren aikuisen kanssa työskentelevien työtekijöiden aktiivisuudesta	15		x		
Nuorten aikuisten palvelun ja tuen tarpeita arvioidaan pääallekkain julkisella-, yksityisellä- ja järjestösektorilla	15		x		
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa sosiaalipalveluissa tai yhteistyökumppanin luona tilanteen mukaan verkostopalaverina	16			x	
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa nuorille suunnatussa moniammatillisessa palvelukeskuksessa, jossa työskentelee nuoren tarpeiden mukaiset ammattilaiset	15		x		
	15				x

	N	erittäin epätodennäköistä	jokseenkin epätodennäköistä	jokseenkin todennäköistä	erittäin todennäköistä	erittäin epätoivottavaa	jokseenkin epätoivottavaa	jokseenkin toivottavaa	erittäin toivottavaa
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa Sote-keskuksessa yhteistyössä terveyspalveluiden kanssa	14	3	7	3	1				
	15					3	1	8	3
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa moniammatillisessa sähköisessä palvelussa	15	3	8	3	1				
	15					6	6	3	
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään jalkautuneena moniammatillisessa yhteistyössä sinne missä nuoret ovat	15	2	8	5					
	15					1	3	6	5
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään pysyvässä kokoupanoissa moniammatillisissa tiimeissä	15	6	9						
	15					1		9	5
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään moniammatillisena työparityöskentelyinä	15	2	7	6					
	14					1	2	8	3
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään solmutyöskentelyinä, jossa moniammatillinen tiimi ja sen jäsenet kerätään yhteen tilanteen mukaan koko arviointiprosessin ajaksi	15	3	7	5					
	15					1	3	7	4
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään konsultoimalla tarpeen mukaisia tahoja yli sektorirajojen	15		3	10	2				
	15						2	6	7
Aikuissosiaalisuudessa on käytössä valtakunnallisesti yhtenäinen lomakepohja arvioinnin tueksi ja dokumentoinniksi	15	1	5	6	3				
	15					2		6	7
Aikuissosiaalisuudessa arviointityö perustuu näyttöön	15	3	4	7	1				
	13					2	3	4	4
lääjesteimat ovat yhtenäiset ja asiakkaan suostumuksella eri tahoilla dokumentoidut arvioinnit ovat käytettävissä aikuissosiaalityön arviointityössä	14	4	2	8					
	15					1	1	5	8
Aikuissosiaalisuudessa arviointiprosessin kuuluu vahvasti vaikuttavuuden arviointi	14	1	4	6	3				
	14					1	1	5	7
Aikuissosiaalisuudessa arvioinnin käytännöt vaihtelevat, eikä yhteistä linjaa ole	15	1	3	6	5				
	14					9	4		1

	N	epätodennäköistä	todennäköistä	epätodennäköistä	toivottavaa
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa Sote-keskuksessa yhteistyössä terveyspalveluiden kanssa	14	x			
	15				x
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään nuoren kanssa moniammatillisessa sähköisessä palvelussa	15	x			
	15			x	
Nuorten aikuisten tuen- ja palvelutarpeen arviointi tehdään jalkautuneena moniammatillisessa yhteistyössä sinne missä nuoret ovat	15	x			
	15				x
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään pysyvässä kokoonpanoisia moniammatillisissa tiimeissä	15	x			
	15				x
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään moniammatillisena työparityöskentelynä	15	x			
	14				x
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään solmutyöskentelynä, jossa moniammatillinen tiimi ja sen jäsenet kerätään yhteen tilanteen mukaan koko arviointiprosessin ajaksi	15	x			
	15				x
Nuorten aikuisten parissa tehtävää arviointityötä tehdään konsultoimalla tarpeen mukaisia tahoja yli sektorirajojen	15		x		
	15				x
Aikuissosiaalisuutta on käytössä	15				
valtakunnallisesti yhtenäinen lomakepohja arvioinnin tueksi ja dokumentoinniksi	15		x		
	15				x
Aikuissosiaalisuutta arviointityö perustuu näyttöön	15		x (ei selkeä)		
	13				x
Järjestelmät ovat yhtenäiset ja asiakkaan suostumuksella eri tahoilla dokumentoidut arvioinnit ovat käytettävissä aikuissosiaalisuuden arviointityössä	14		x (ei selkeä)		
	15				x
Aikuissosiaalisuutta arviointiprosessiin kuuluu vahvasti vaikuttavuuden arviointi	14		x		
	14				x
Aikuissosiaalisuutta arvioinnin käytännöt vaihtelevat, eikä yhteistä linjaa ole	15		x		
	14			x	